

การประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ :
กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุก ในเขตจังหวัดปทุมธานี

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2566

**ASSESSMENT OF THE IMPLEMENTATION OF EDUCATION REFORM
POLICY : A CASE OF ACTIVE LEARNING IN PATHUMTHANI PROVINCE**

BY

PREYAWAJ BUAPOOD

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT

OF THE REQUIREMENTS FOR

THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN PUBLIC ADMINISTRATION

INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC POLICY

GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2023

คุษฎีนิพนธ์เรื่อง

การประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ :
กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุก ในเขตจังหวัดปทุมธานี

โดย

ปรีชวาท บัวพุด

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2566

ศ.(กิตติคุณ) ดร.สุเทพ เชาวลิศ
ประธานกรรมการสอบ

รศ. ดร.จุมพล นนิตพานิช
กรรมการ

รศ.ดร.จิระ ประทีป
กรรมการ

รศ.ดร.ปธาน สุวรรณมงคล
กรรมการ

ดร.เฉลิมพร เอ็นเอิก
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณิ์ สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

18 ธันวาคม 2566

Dissertation entitled

**ASSESSMENT OF THE IMPLEMENTATION OF EDUCATION REFORM POLICY :
A CASE OF ACTIVE LEARNING IN PATHUMTHANI PROVINCE**

by

PREYAWAJ BUAPOOD

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Doctor of Philosophy in Public Administration

Rangsit University
Academic Year 2023

Prof. Suthep Chaovalit, Ph.D.
Examination Committee Chairperson

Assoc.Prof. Jumpol Nimpanich, Ph.D.
Member

Assoc.Prof. Chira Prateep, Ph.D.
Member

Assoc.Prof. Pathan Suvannamongkol,
Ph.D.
Member

Chalernporn Yenyuak, D.P.A.
Member and Advisor

Approved by Graduate School

(Asst.Prof.Plt.Off. Vanee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

December 18, 2023

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้อย่างมีคุณค่านี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ดร.เฉลิมพร เย็นเยือก รองคณบดีฝ่ายวิชาการสถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้ความรู้ แนะนำ แก้ไขปรับปรุงงานวิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิตร ประธานกรรมการสอบ และคณะกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนีพานิซ รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล รองศาสตราจารย์ ดร. จิระ ประทีป ที่กรุณาให้คำแนะนำในการสอบป้องกันคุษฎีนิพนธ์เพื่อทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ร่วมรุ่นทุกท่านที่เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือในการทำวิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณ บุคคลสำคัญผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลในการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกพื้นที่และให้การสนับสนุนอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณหัวหน้างาน และ เพื่อนๆ ร่วมงานที่เป็นกำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวที่อยู่เคียงข้าง ให้กำลังใจในทุกๆ อย่างทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จด้วยดี และขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวนามถึงในที่นี้ด้วย

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์แก่งานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาในเรื่องนี้ต่อไป

ปรีชา บัวพุด

ผู้วิจัย

5807498 : ปรีชาจ บัวพุด
 ชื่อคุณิพนธ์ : การประเมินผลการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการ
 เรียนรู้เชิงรุก ในเขตจังหวัดปทุมธานี
 หลักสูตร : ปรัชญาคุณิพนธ์ทิศ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร.เฉลิมพร เข็นเขือก

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การ
 เรียนรู้เชิงรุก 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้
 เชิงรุก 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้
 เชิงรุก และ 4) เสนอแนวทางปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก รูปแบบการวิจัย
 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ตัวแบบการประเมินผลนโยบาย เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลใน
 พื้นที่จังหวัดปทุมธานี แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลวัตถุประสงค์ที่กำหนด ประกอบการบรรยาย
 เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมมี
 ผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวปฏิบัติตามนโยบาย โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบ
 สำคัญคือ ทรัพยากรที่ใช้ โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ใช้สนับสนุนการทำกิจกรรมตาม
 สำคัญของการเรียนรู้เชิงรุก ส่วนปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมจากทุกภาค
 ส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง
 และ ผู้นำชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ อาทิ การให้ความรู้จาก
 ผู้นำชุมชน และ ผู้ปกครอง ส่วนแนวทางปฏิบัติเพื่อให้การนํานโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้
 เชิงรุกมาใช้ในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจใน
 สำคัญของนโยบาย อาทิ วัตถุประสงค์ รูปแบบการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม ให้กับ
 ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบและเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ควรมีการร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดเพื่อ
 ประเมินผลการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก และ ให้การสนับสนุนทรัพยากรที่
 เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและความต้องการดำเนินการตามเป้าหมายนโยบาย รวมถึงการ
 ยกระดับการมีส่วนร่วมและขยายการมีส่วนร่วม ไปยังภาคส่วนต่างๆ มากยิ่งขึ้น และควรมีการ
 ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อเตรียมพร้อมต่อการ
 เปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติตามนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ

(คุณิพนธ์มีจำนวนทั้งสิ้น 165 หน้า)

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก, นโยบายปฏิรูปการศึกษา, สถานศึกษา

ลายมือชื่อนักศึกษา ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

5807498 : Preyawaj Buapood
 Dissertation Title : Assessment of the Implementation of Education Reform Policy: A Case
 of Active Learning in Pathumthani Province
 Program : Doctor of Philosophy in Public Administration
 Dissertation Advisor : Chalernporn Yenyuak, D.P.A.

Abstract

This study aims to 1) investigate the outcomes resulting from the implementation of the education reform policies through active learning, 2) examine the problems and obstacles encountered in the implementation of the education reform policies through active learning, 3) study the factors influencing the success of the implementation of the education reform policies through active learning, and 4) propose guidelines for the implementation of the education reform policies through active learning. This research employed a qualitative research approach utilizing a policy assessment form. Data were collected from informants residing in Pathumthani Province and subsequently analyzed and presented in a descriptive manner.

The results of the study showed that the outcomes of the implementation of the education reform policies were well correlated with the policy implementation guidelines. The main problems and obstacles encountered during the implementation of the policy included issues related to resources, especially tools and materials, as well as the technology needed to support active learning activities. In addition, a major factor influencing success was the collaboration from all related sectors, both within and outside the educational setting. This included educational personnel, students, guardians, and community leaders, all of whom actively participated in various operations, such as providing knowledge. This study suggests that educational institutes should emphasize building knowledge and understanding of the core aspects of the policies, including their objectives, teaching and learning styles, and activities. In addition, there should be a collaborative effort to establish indicators for evaluating the effectiveness of active teaching and learning, alongside providing the necessary resource support which aligns with the context and requirements of the policy goals. In addition, the educational institution should increase participation levels and broaden involvement across various sectors. It is essential to systematically assess joint operations on an ongoing basis, preparing for quality changes in policy guidelines to align with diverse environments.

(Total 165 pages)

Keywords: Active Learning, Policy, School Enlistment

Student's Signature Dissertation Advisor's Signature

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูป	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	11
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	11
1.4 ขอบเขตการวิจัย	11
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	12
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2 แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการนํานโยบายไปปฏิบัติ	15
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย	21
2.3 แนวคิด CIPP Model	28
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา	36
2.5 แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	40
2.6 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในประเทศไทย	45
2.7 ระบบการศึกษาของประเทศไทย	56
2.8 การจัดการศึกษาในจังหวัดปทุมธานี	63
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	65
2.10 กรอบแนวคิดการวิจัย	78
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	81

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1 วิธีดำเนินการวิจัย	81
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	82
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	84
บทที่ 4 ผลการวิจัย	86
4.1 ผลการศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร	86
4.2 ผลการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี	121
4.3 ผลการศึกษายปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบาย ปฏิรูปการศึกษา กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี	126
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	136
5.1 สรุปผลการศึกษา	136
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	145
5.3 ข้อเสนอแนะ	153
บรรณานุกรม	156
ประวัติผู้วิจัย	162

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	อันดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทย	3
1.2	ตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทย	4

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
2.1	ประเภทการประเมินและการดำเนินงาน	33
2.2	ระบบการศึกษาของไทย	57
2.3	กรอบแนวคิดการวิจัย	79

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“...ความรู้ที่จะศึกษามีอยู่สามส่วน คือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความคิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริงซึ่งแต่ละคนควรเรียนรู้ให้ครบ เพื่อสามารถนำไปใช้ประกอบกิจการงาน และแก้ปัญหาทั้งปวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ...” (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2566)

ความตอนหนึ่ง ในพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยมหิดลวันพฤหัสบดีที่ 2 กรกฎาคม 2535

จากพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 กล่าวได้ว่าเป็นแนวทางสำคัญที่ทรงมุ่งเน้นให้ระบบการศึกษาของประเทศไทย มีความครอบคลุมที่จะนำไปใช้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติเป็นสำคัญ และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกในหลากหลายมิติ ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทั้งก่อให้เกิดโอกาส บังคับเสี่ยง และภัยคุกคาม ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมในทุกประเทศ จึงต้องปรับตัวเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ถึงแม้ที่ผ่านมาความพยายามปฏิรูปการศึกษาของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมายังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย อันเนื่องจากวิกฤติปัญหาทางการศึกษาของไทยที่มีความสลับซับซ้อนมาก การแก้ไขจึงเป็นไปอย่างรวบรัด ความพยายามในการปฏิรูปจึงทำได้เพียงคงสภาพปัจจุบันให้คงที่หรือดีขึ้นกว่าเดิมเพียงเล็กน้อยก็ยังมี แม้ว่าจะมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการศึกษาใหม่ แต่หากผู้ปฏิบัติยังคงทัศนคติตนเองเช่นเดิม การปฏิรูปโครงสร้างดังกล่าวก็ไม่อาจเกิดผลตามเป้าประสงค์ได้ ไม่คุ้มค่ากับทรัพยากร รวมถึงงบประมาณที่ลงไป โดยเมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ปัญหาทางการศึกษาของประเทศไทย พบว่ายังมีปัญหามาอย่างต่อเนื่องดังปรากฏในรายงานของ รุ่ง แก้วแดง (2545) อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่เสนอว่า การจัดการศึกษาของไทยยังไม่สอดคล้องกับ

ความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศ ยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังของสังคมที่ให้มีการแข่งขันใน สังคมโลกด้วยแล้ว ก็ยิ่งเป็นความสับสน ความล้มเหลว และความล้าหลังที่เป็นปัญหาของการศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ ชีระ บุญเจริญ (2545) ได้เสนอข้อมูลสอดคล้องกัน ที่แสดงถึงระบบการศึกษาของไทยกำลังอยู่ในภาวะวิกฤติ โดยวิกฤติที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการศึกษาไทยคือเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ต้องเรียนรู้ในเรื่องที่ไกลตัว ต้องท่องจำเนื้อหาตลอดเวลา ซึ่งวิกฤติการศึกษาดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษา และได้มีการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยปี พ.ศ. 2557-2558 ในประเด็นการปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 โดย วิทยากร เชียงกูร (2559) ซึ่งให้ข้อสังเกตด้านงบประมาณการศึกษาของภาครัฐที่ขยายตัวสูง ทั้งปริมาณและสัดส่วนของงบประมาณทั้งประเทศและผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ในขณะที่จำนวนนักเรียน นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษาเริ่มลดลงบ้างในบางระดับเนื่องจากประชากรวัยเรียนลดลง สัดส่วนของเด็กวัยเรียนที่ไม่ได้เรียน หรือออกกลางคันมีสัดส่วนสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนจากการประเมินผลทั้งภายในประเทศและเปรียบเทียบกับต่างประเทศยังคงอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การจัดการศึกษาระหว่างกรุงเทพมหานคร เมืองใหญ่ และต่างจังหวัดยังคงมีความแตกต่างกันสูง โดยที่การแก้ปัญหาของรัฐบาลทำได้จำกัด มีลักษณะตามแก้ปัญหาเป็นเรื่อง ๆ แก้ได้เฉพาะบางประเด็น โดยการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไม่ได้ปฏิรูปทั้งระบบอย่างเป็นองค์รวม โดยได้เสนอแนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิรูปครู อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษา เน้นคุณภาพและการเรียนรู้เพื่อให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนที่รักการอ่าน รักการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์เป็น สามารถทำงานและสอนแบบใหม่ได้เพิ่มผลตอบแทนและแรงจูงใจควบคู่ไปกับการจัดฝึกอบรม ช่วยเหลือพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เปลี่ยนวิธีการประเมินผลการทำงานของครูและผู้บริหาร โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนส่วนใหญ่แทนการเน้นสร้างนักเรียนเก่ง ส่วนน้อย และเปลี่ยนวิธีการประเมินความดีความชอบของครูอาจารย์ใหม่ตามสายบังคับบัญชา 2) การปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อเน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้และแก้ปัญหาเป็น สอดคล้องกับความรู้ทักษะที่จำเป็นต่อโลกศตวรรษที่ 21 เช่น การอยากรู้อยากเห็น รักการอ่าน การเรียนรู้ด้วย ตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถในการปรับตัว และ 3) การปฏิรูประบบการบริหาร และการแก้ปัญหาเชิงประเด็นที่สำคัญ ลดอำนาจบทบาทของกระทรวงศึกษาธิการจากบริหารการศึกษามาเป็น ผู้กำกับประสานงานและสนับสนุนการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ พัฒนาระบบกำกับตรวจสอบดูแลและร่วมมือกันทำงานของภาคี 4 ฝ่าย คือหน่วยงานการจัดการศึกษา ครูอาจารย์ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ/ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกันปฏิรูปสถานศึกษาในเขต

พื้นที่ให้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการปฏิรูปเชิงประเด็นสำคัญ เช่น การปฏิรูปการศึกษา ปฐมวัย การส่งเสริมการรักการอ่าน และการใช้ภาษาไทย เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564ข)

ภาวิฑูรย์ ทองโรจน์ (2562) ได้เสนอข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กไทย พบว่าตกต่ำอย่างมาก โดยที่การจัดการทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-Net) พบว่าผลลัพธ์มักจะ เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือมีระดับความรู้ต่ำกว่ามาตรฐาน รวมถึงรายงานผลการศึกษาขององค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) หรือ PISA (Programme for International Students Assessment) พบว่านักเรียนไทย มีผลทดสอบความรู้ที่ไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ในการเรียนมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน และเด็กไทยอีกร้อยละ 74 อ่านภาษาไทยไม่รู้เรื่อง กล่าวคือ มีตั้งแต่อ่านไม่ออก อ่านแล้วตีความไม่ได้ วิเคราะห์ความหมายไม่ถูก และยังพบว่า อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยจากการจัดอันดับของ IMD ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2564 ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาของประเทศไทย มีอันดับที่ลดลงอย่างต่อเนื่องดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 อันดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทย

ปัจจัย	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564
โครงสร้างพื้นฐาน	48	46	49	49	48	45	44	43
1) โครงสร้างพื้นฐานทั่วไป	28	30	35	34	31	27	26	24
2) โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี	41	44	42	36	36	38	34	37
3) โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์	46	47	47	48	42	38	39	38
4) สุขภาพและสิ่งแวดล้อม	53	54	52	57	58	55	49	49
5) การศึกษา	54	48	52	54	56	56	55	56
จำนวนประเทศ	60	61	61	63	63	63	64	64

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook, 2021

ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ด้านการศึกษาจำแนกตามเกณฑ์ประเมิน ปี พ.ศ.2557-2564 พบว่ามีอันดับดังนี้

ตารางที่ 1.2 ตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทย

ตัวชี้วัด (Criterion)	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564
จำนวนประเทศ	60	61	61	63	63	63	63	63
อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา	54	48	52	54	56	56	55	56
งบประมาณรวมด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ	47	45	46	47	45	51	58	59
งบประมาณรวมด้านการศึกษาต่อจำนวนประชากร	54	55	52	52	54	55	56	57
งบประมาณรวมด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับ	48	-	47	-	-	55	56	56
อัตราส่วนครูต่อนักเรียนระดับประถมศึกษา (%)	26	38	37	38	41	40	36	30
อัตราส่วนครูต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (%)	58	53	55	62	62	60	57	60
อัตราการเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา (%)	46	50	-	-	55	56	57	61
การศึกษาระดับประถมและมัธยมตอบสนองความสามารถในการแข่งขันเพียงใด (คะแนนเต็ม 10)	-	-	-	-	-	45	39	42
ผลการทดสอบ PISA (Mathematics and Sciences)	-	49	-	-	49	49	50	50
Education Assessment-PISA								
ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL)	-	56	59	59	59	59	59	58
ระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อภาคธุรกิจ	49	47	44	46	46	46	47	46

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2565

จากสถิติข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาด้านการศึกษาของประเทศไทยตกต่ำจนถึงขั้นวิกฤติในเกือบทุกด้าน ทั้งในด้านผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร ไปจนถึงด้าน หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการศึกษาล่าเรียน และด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ปัจจุบันประเทศไทย ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นผู้มีความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับชาติและในระดับสากล อีกทั้งยังมีความสมบูรณ์ในทุนสำคัญที่จะสามารถสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ความมั่งคั่งอย่างยั่งยืน และมั่นคง โดยได้กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปี แต่ละด้าน เพื่อสร้างกำหนดแนวทางการพัฒนาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะยุทธศาสตร์เฉพาะด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ที่ได้แบ่งเป็น 6 ด้านสำคัญ คือ

- 1) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture) เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย
- 2) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
- 3) การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม (Transformation of Learning)
- 4) การพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ (Talents)
- 5) การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี และ
- 6) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

ทั้งนี้ จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ที่ได้จัดทำขึ้นจากปัญหาด้านระบบการศึกษาที่พบว่า มีปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะข้อสังเกตสำคัญของระบบการศึกษาอันได้แก่ การพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยี รวมถึงการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ยังขาดความคล่องตัว และยังมีความเหลื่อมล้ำในด้าน โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

ที่ผ่านมา ก่อนเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 บุคลากรทางการศึกษามีความตระหนัก เข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูตามสัจจตามิการจักกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนแบบลงมือปฏิบัติให้กับผู้เรียน ตามแนวคิดการเรียนรู้ที่มีพลวัตขับเคลื่อนจากภายใน อีกทั้งผู้เรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ถึงแม้จะเป็นการบรรยายในห้องเรียนก็ตาม (Bonwel & Eison, 1991) ซึ่งต่อมาแนวคิดดังกล่าวนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม และบริบททาง

การศึกษาและบริบทอื่นที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัย แต่อย่างไรก็ตาม Brame (2016) ได้ศึกษาและมีความเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างผู้เรียน และ ผู้สอน ว่ายังมีความเข้มแข็งอยู่ ยังมีความพยายามในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อยู่มาก โดยผู้เรียนให้ความสำคัญกับการเพิ่มความรู้ความสามารถของตนเองจากการอ่าน การเขียน การอภิปราย การแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเทศออสเตรเลีย ที่พบว่า ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้ มีการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผลร่วมกัน และมีการเน้นย้ำในค่านิยมของผู้เรียน เน้นย้ำในการฝึกปฏิบัติการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ Thorburn (2020) ยังได้เสนอผลการศึกษานโยบายการศึกษาในประเทศต่างๆ ได้แก่ อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ สกอตแลนด์ ได้มีความพยายามในการจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายสำคัญคือความเป็นอยู่ที่ดีด้านการศึกษาของผู้เรียน (Well-Being Goals in Education) โดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในภาพรวมของสถานศึกษา ร่วมกับผู้สอนและผู้เรียน มีการให้อิสระทางวิชาชีพกับผู้สอนได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมให้กับผู้เรียนตามความต้องการ และตามบริบทในภาพรวม

สำหรับประเทศไทย แนวคิดสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศ (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาที่ยึดหลักสำคัญคือ การศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) การศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” ภายใต้วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดการศึกษาประการหนึ่งคือ เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้นั้น จึงได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา (Aspirations) ที่สำคัญประการหนึ่งคือ ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถได้เต็มศักยภาพ (Quality) มีระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) โดยสถานศึกษาต่างมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ มีทักษะและคุณลักษณะ 3Rs ที่ประกอบด้วย การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ ผ่านการออกแบบเรียนรู้ให้ใกล้เคียงกับสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่ผู้เรียนรู้จักคุ้นเคย เช่น สภาพครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นของผู้เรียนเอง แล้วนำมาอภิปรายเพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของพื้นฐานความรู้ พื้นฐานประสบการณ์เดิมให้สามารถโต้แย้งความเชื่อหรือค่านิยมเดิม ทำให้เกิดกระบวนการทัศน์ใหม่ ทำให้สามารถคิดเชิงสร้างสรรค์ (สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ.,

2565) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน จึงความพยายามปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับบุคคลให้ได้สามารถคิด วิเคราะห์ ค้นคว้า จำแนก สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ภายใต้งานหรือสิ่งกระตุ้นที่สอดคล้องกับบุคคลในทุกช่วงวัยการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในยุคใหม่ ที่มีการใช้เทคโนโลยีมาประกอบการเรียนการสอนมากขึ้น

นโยบายที่กระทรวงศึกษาธิการผลักดันให้สถานศึกษาได้กำหนดแนวทางบริหารจัดการควบคู่กับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนด้านการปฏิรูปการศึกษาของไทย ในศตวรรษที่ 21 คือ นโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการยอมรับและนำมาปฏิบัติอย่างกว้างขวาง โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กลยุทธ์ต่างๆ เสริมเข้าไปในกระบวนการสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ขณะลงมือทำกิจกรรม โดยผู้เรียนต้องใช้ทักษะการคิดขั้นสูง คือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าในสิ่งที่กำลังลงมือทำอยู่ โดยมีสถานศึกษาจำนวนมากที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อมุ่งหวังให้เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่ามีรายงานวิจัยจำนวนมากที่นำเสนอผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะรายวิชาที่นำกิจกรรมตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปประยุกต์ใช้ ซึ่งทำให้ทราบเฉพาะผลการจัดเรียนรู้เชิงรุกเพียงระดับการดำเนินกิจกรรม หรือ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อาทิ การศึกษาของ วิรัตน์ แก้วสุด เมธาวดี เลหบาล เกรียงไกร เพชรเสถียร วิทยานุราณ และวิมลพรรณ สิงห์คำ (2561) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) รายงานผลและนำเสนอแนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) จัดทำโครงการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาตอนต้น เพื่อประกอบเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูปการศึกษาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก สุดา นันไชยวงศ์ (2564) ศึกษาประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการ

เรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 โดยศึกษาจากบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน ทั้งนี้ พบว่าการศึกษาดังกล่าวประสบความสำเร็จในการนำนโยบายการจัดการศึกษาเชิงรุกไปปฏิบัติ ในพื้นที่ระดับเขตการศึกษา ยังมีจำนวนน้อย จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและให้ความสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางประกอบเป็นข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

การดำเนินนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งถือเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาลที่ใช้เป็น แนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา รู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จักการปรับตัวมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น มีความรู้ความสามารถ และสถานศึกษามีการพัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบศักยภาพ และความชอบของตนเอง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการตามนโยบายมาอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า ความสำเร็จจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว ยังไม่ครอบคลุมทั่วทุกสถานศึกษา ดังปรากฏตามสถิติสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเป็น โรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่ครอบคลุมในทุกสถานศึกษา รวมถึงปรากฏจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 3 พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในด้านครูผู้สอนเกี่ยวกับเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรม การใช้สื่อและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (สำนักงานศึกษาธิการภาค 3, 2563) ในปี พ.ศ. 2562 นับตั้งแต่เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (COVID-19) มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน จากความรุนแรงของการแพร่ระบาดและความสามารถในการแก้ไขวิกฤตของประเทศต่างๆ จึงอาจเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป ประเทศที่มีการบริหารจัดการที่ดี สามารถก้าวพ้นจากปัญหานี้ได้ก่อนก็มีแนวโน้มในทุกด้านดีขึ้น สำหรับประเทศไทยนั้น คาดการณ์ว่าในช่วงวิกฤต COVID-19 จะส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจทำให้การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาลดลงต่ำกว่า 1% GDP ในช่วงปี 2563 – 2565 ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการบริหารจัดการด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษา จากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่บังคับให้สถานศึกษาต้องจัดการเรียนแบบออนไลน์ ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญหลักที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการศึกษา รวมทั้งความยากจนจากภาวะการว่างงานเฉียบพลัน ก็เป็นสาเหตุให้เด็กหลุดจากระบบการศึกษา ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการศึกษาระบบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งพิจารณาหาและแก้ไขจุดอ่อน ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยต่างๆ อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนา

ประเทศอย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ในระยะยาว ซึ่งหากไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ก็จะส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวเช่นกัน

การบริหารการศึกษาจากส่วนกลางของประเทศไทย พบว่าได้มีการปรับปรุงรูปแบบการบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการบริหารงานราชการจากการเข้าซ้อนของระบบการบริหารงาน ที่ได้มุ่งเน้นการกระจายอำนาจให้มากขึ้น โดยออกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยสาระสำคัญประการหนึ่งของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการฯ ดังกล่าว ได้กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อรับผิดชอบอำนาจหน้าที่เดิมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และกระทรวงศึกษาธิการได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวออกประกาศแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 175 เขต และมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) บริหารงานในแต่ละเขต และต่อมาได้มีการประกาศกระทรวงศึกษาธิการอีก 2 ฉบับกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพิ่มเติมใน 10 จังหวัด จังหวัดละ 1 เขต ในจังหวัดนครราชสีมา บัตตานี ยะลา กาญจนบุรี เชียงใหม่ ปราจีนบุรี พัทลุง เลย มหาสารคาม และอุทัยธานี จำนวนเขตพื้นที่การศึกษาจึงเพิ่มขึ้นเป็น 185 เขต ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวโดยให้แยกการบริหารงานสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาออกจากกัน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยุบรวมเขตพื้นที่การศึกษาของกรุงเทพมหานครทั้ง 3 เขตรวมกันเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และจัดตั้งเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาขึ้น 42 เขต โดยแยกโรงเรียนที่สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา ส่วนโรงเรียนอื่นที่เหลือให้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จังหวัดปทุมธานี อยู่ในเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 เป็นจังหวัดที่มีจำนวนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 192 โรงเรียน โดยจำแนกเป็นระดับประถมศึกษา จำนวน 170 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 22 โรงเรียน และได้แนบนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก มาปฏิบัติ โดยในจำนวนนี้ พบว่า ในปี พ.ศ.2562 มีโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบตามนโยบาย จำนวน 2 โรงเรียน คือ ในระดับประถมศึกษา คือ โรงเรียนวัดลาดสนุ่น ส่วนระดับมัธยมศึกษา คือ โรงเรียน หนองเสือวิทยาคม จากการประเมินจากตัวชี้วัดตาม

เป้าหมายของนโยบายที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการออกแบบกิจกรรม และ ด้านคุณภาพผู้เรียน ซึ่งถือเป็นข้อสังเกตสำคัญคือมีจำนวนโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือกเป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจำนวนน้อยมาก โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่อาจส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิบัติของนโยบายให้สัมฤทธิ์ผล อันเนื่องจากข้อจำกัดสำคัญในหลายด้าน ทั้งด้านสถานศึกษา และ ผู้เรียน ซึ่งรวมถึงผู้ปกครอง อาทิตระบบเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่ใช้สนับสนุน รูปแบบการจัดกิจกรรม ที่มีข้อจำกัด จึงส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ซึ่งถือเป็นปัจจัยสาเหตุสำคัญที่ประเทศไทยต้องมุ่งปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้เกิดผลการปฏิรูปการศึกษาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้มีการนำแนวคิดใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดระบบการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายปฏิรูปการศึกษา จากการมีส่วนร่วม ระหว่าง “ผู้ปกครอง-รัฐบาล-โรงเรียน-ครู” ซึ่งมีรัฐบาลเป็นตัวศูนย์กลางในระบบ โดยรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควร มีบทบาทในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของระบบ การศึกษา เช่น การปรับปรุงระบบการจัดการเรียนการสอน ระบบการประเมินผลงานครูและระบบประเมินคุณภาพสถานศึกษา ในแนวทางที่เสริมสร้างคุณภาพให้กับระบบการศึกษาไทย และ เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่พึงปรารถนา ระบบการสร้างควมรับผิดชอบต้องทำงานร่วมกับระบบอื่นๆ ที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ระบบการเรียนรู้ได้แก่ หลักสูตร ตำราเรียน สื่อและเทคโนโลยีและระบบ สนับสนุนการเรียนรู้ออนได้แก่ ระบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่เป็นอิสระ ทั้งเรื่องการประเมินคุณภาพสถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพครูและการมีทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงพอต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งคุณภาพนักเรียน ครูและสถานศึกษาไปพร้อมๆ กัน จึงเป็นที่มาให้ ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว มีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ว่าเป็นไปตามแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายนโยบายที่สำคัญ หรือไม่ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำคัญนำมาประกอบเป็นข้อเสนอการดำเนินนโยบายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายนโยบายต่อไป และเนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่การศึกษาฯ ที่อยู่ในพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้วิจัย จะเป็นปัจจัยช่วยสนับสนุนให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สามารถสำเร็จได้อย่างมีคุณค่า และมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าต่อสังคมได้อย่างแท้จริงต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัยโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

- 1) การนำ นโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ผ่านมาเป็นอย่างไร
- 2) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติมีอะไรบ้าง และส่งผลต่อการดำเนินการอย่างไร
- 3) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติ ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีปัจจัยอะไรบ้าง และควรปรับปรุงพัฒนาอย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
- 2) เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติในพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี
- 4) เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจในสาระสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุก ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2564 ข้อ 1 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ หัวข้อย่อย 1.1 การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จากประสบการณ์จริงหรือจากสถานการณ์จำลองผ่านการลงมือปฏิบัติ ตลอดจนจัดการเรียนการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นเพื่อเปิดโลกทัศน์มุมมองร่วมกันของผู้เรียนและครูให้มากขึ้น โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาตามแนวคิดการประเมินผลนโยบายโดยใช้แนวคิดการประเมินผล CIPP Model ที่ประกอบด้วย การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการดำเนินงาน และการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยมุ่งศึกษาให้สอดคล้องตามเกณฑ์การจัดการศึกษาเชิงรุกตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดไว้ดังกล่าว

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 22 โรงเรียน โดยศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปี 2562 ซึ่งเป็นช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งอาจมีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้เชิงรุกมาปฏิบัติในสถานศึกษา

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้เชิงรุก โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

การเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง นโยบายปฏิบัติการศึกษาเป็นนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาผลการดำเนินงานตามนโยบายปฏิบัติการศึกษา กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เท่านั้น

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง การดำเนินการตามนโยบายปฏิบัติการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มุ่งสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีบุคลากรทางการศึกษาในภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนตามบริบทและบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ โดยการศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นการจัดการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาในระดับผู้บริหาร ระดับปฏิบัติการหรือครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ผู้นำชุมชน ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามกรอบแนวคิดการประเมินผล CIPP Model อันได้แก่ ด้านบริบทแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การบริหารจัดการของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการตามนโยบายปฏิบัติการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ใน 4 ด้านดังนี้

บริบทแวดล้อม หมายถึง ความสอดคล้องในการจัดการของสถานศึกษาตามนโยบายปฏิบัติการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของนโยบาย สภาพความเป็นจริง การรับรู้การเข้าใจในแนวทางการดำเนินการตามนโยบาย การส่งเสริมสนับสนุนให้การดำเนินนโยบายเป็นไปตามเป้าหมาย การสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา และการสนับสนุนจากส่วนกลาง หรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ความพร้อม ความสามารถของบุคลากร และทรัพยากรที่สนับสนุนให้การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้บรรลุวัตถุประสงค์

กระบวนการ หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษา ที่เป็นไปตามเป้าหมาย การเรียนรู้เชิงรุก การวางแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล รวมถึงสภาพการดำเนินการ

ผลลัพธ์ หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก

คุณภาพผู้เรียน หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติ โดยอ้างอิงตามเป้าหมายนโยบาย คือ ผู้เรียนในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี เป็นผู้มีความสุข มีทักษะการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะการคิดขั้นสูง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะ ชีวิตและการทำงาน มีสุขนิสัยและสุขภาพที่พึงประสงค์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากสารสนเทศที่เกิดจากการดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้สารสนเทศที่มีความถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่า ได้ดังต่อไปนี้

1.6.1 ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

- 1) ทำให้ได้แนวทางการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติในเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี
- 2) ทำให้ได้แนวทางการพัฒนา การนำนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติให้สำเร็จ และ แนวทางการลดปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติไปเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

1.6.2 ประโยชน์ในเชิงนโยบาย

ทำให้ได้สารสนเทศสำคัญสำหรับผู้บริหารนโยบาย และ ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในสถานศึกษา และ ภายนอกสถานศึกษา ไปประกอบการพิจารณำเสนอแนวทางเพิ่มระดับความสำเร็จของการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายฯ ไปสู่ความสำเร็จที่เป็นไปตามเป้าหมายของนโยบายและสามารถดำเนินการได้ตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มากที่สุด

บทที่ 2

แนวคิด และ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เมื่อได้ทราบถึงที่มาและความสำคัญของปัญหาในการศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี สำหรับในบทนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ทบทวน แนวคิด วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องดังกล่าว เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวทางและกรอบแนวคิดของการศึกษา ได้ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย
- 2.3 แนวคิด CIPP Model
- 2.4 แนวคิด เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา
- 2.5 แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2.6 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในประเทศไทย
- 2.7 ระบบการศึกษาของประเทศไทย
- 2.8 การจัดการศึกษาในจังหวัดปทุมธานี
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ จากนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งได้อธิบายในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติจากบนลงล่าง ที่หมายถึงการที่ส่วนราชการเป็นผู้ดำเนินการโดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติจากล่างขึ้นบน เป็นการให้ความสำคัญกับประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (ศุภชัย ยาวะประภาส และ ปียากร หวังมหาพร, 2555)

ดังนั้น การพิจารณาการนำนโยบายสาธารณะที่ถูกกำหนดออกมาแล้วไปปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมายนโยบาย ในรูปแบบการดำเนินการต่างๆ อาทิ การจัดองค์การใหม่ การกำหนดหน่วยงาน เพื่อทำหน้าที่ปฏิบัตินโยบาย ให้สำเร็จ โดยอาจกล่าวได้ว่า ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนโยบาย ทั้งนี้เพราะการที่นโยบายที่ผ่านการกำหนดมาอย่างดี จะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายได้มากน้อยแค่ไหน ยังขึ้นอยู่กับการนำไปปฏิบัติเป็นสำคัญอีกด้วย หากปฏิบัติแล้วเกิดความล้มเหลว จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน และต่อทรัพยากรของประเทศชาติที่สูญเปล่าไป ดังนั้น การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งในด้านการรอบความคิดเชิงทฤษฎี แนวทางการนำนโยบายปฏิบัติ ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ และตัวแบบในการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอสาระสำคัญของกรอบแนวคิดการนำนโยบายปฏิบัติในแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1.1 ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติตามความหมายของ Williams (1971 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2555) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับสมรรถนะขององค์การในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจะมองที่ความสามารถขององค์การในการรวบรวมคนและ ทรัพยากรขององค์การให้มีเอกภาพ และกระตุ้นบุคลากรด้วยการกำหนดสิ่งจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้ ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

วรเดช จันทรศร (2527) เสนอว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นเรื่องของการศึกษาว่า องค์การสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากร ทางการบริหารทั้งมวล ปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายขององค์การที่ระบุไว้หรือไม่ แค่นั้น เพียงใด และต่อมา วรเดช จันทรศร (2543) ได้ขยายความเกี่ยวกับการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็น การแสวงหาวิธีการและแนวทางปรับปรุงนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงานในโครงการให้ดีขึ้น และ สร้างกลยุทธ์เพื่อที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติยังเกิดความสำเร็จ

Pressman & Wildavsky (1973; Horn & Meter, 1980; Bardach, 1980; Mazmanian & Sabatier, 1989 อ้างถึงใน มยุรี อนุমানราชชน, 2549) ได้นำเสนอความหมายของการนำนโยบายไปสู่การ

ปฏิบัติ ที่สามารถสรุปได้ว่าเป็นความสามารถขององค์กรไม่ว่าจะเป็น การกระทำโดยรัฐบาลและเอกชนในการรวบรวมทรัพยากรทางการบริหารในองค์กรให้ปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจากการตัดสินใจนโยบาย โดยมีกระบวนการซึ่ง ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ คือ การพิจารณาผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามเป้าประสงค์ การยินยอม ปฏิบัติตามของกลุ่มเป้าหมาย การพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของผู้ตัดสินใจนโยบาย และหน่วยปฏิบัติงาน กิจกรรมในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติของภาครัฐนั้น กล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ภาครัฐต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ฉัฐธา วินิจนัยภาค (2554) เสนอความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะดำเนินการไปได้เมื่อมีการลดความเป็นนามธรรมของนโยบายให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการแปลงนโยบายให้เป็นแผน แผนงาน โครงการ และกิจกรรมตามลำดับ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ ซึ่งการจะดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมีการมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบาย กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน หน่วยราชการ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ สนใจในประเด็นนโยบายนั้นๆ

ศุภชัย ยาวะประภาส และ ปิยากร หวังมหาพร (2555) ได้ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบาย โดยนโยบายจะสำเร็จขึ้นอยู่กับ การนำนโยบายไปปฏิบัติว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ กรณีที่สภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการประสานงาน การติดต่อสื่อสารกันมากในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยส่วนราชการเดียวให้มีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มขึ้น ได้ การทำงานในลักษณะเครือข่ายจึงเกิดขึ้น รูปแบบการทำงานจึงเป็นการประสานงาน แลกเปลี่ยน ทรัพยากร ความร่วมมือ เพื่อให้บริการสาธารณะของผู้เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม

โดยสรุปจากนักวิชาการต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบายให้เป็นรูปธรรมขึ้นอย่างเป็นระบบ จากนั้นนโยบายแปลงไปแผน แผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติสามารถดำเนินการตาม ได้ตามแผนงาน โครงการที่กำหนดไว้และก่อให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดนโยบาย ไปยังหน่วยงาน

ปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อวางแผนดำเนินการ ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ต่อไป ซึ่งในกรณีการศึกษา การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : Active Learning โครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในครั้งนี้ จะมีการแปลงนโยบายนโยบาย ไปสู่โครงการ แผนงาน และกิจกรรม ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายต่อไป

2.1.2 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการซึ่ง วรเดช จันทรศร (2551) และ ณัฐฐา วินิจนัยภาค (2554) ได้ศึกษาขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติและแบ่งขั้นตอนออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยแบ่งตามระดับ ดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro) โดยในขั้นตอนนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1) ขั้นตอนการแปลงนโยบาย แบ่งออกเป็นแนวทางปฏิบัติหรือออกมาในรูปแบบของแผนงานหรือโครงการแล้วแต่กรณี โดยผู้มีหน้าที่ในการแปลงนโยบายจะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ของนโยบายให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับ ความชัดเจนของนโยบาย ความสอดคล้องกันเป้าหมายของนโยบาย ระดับความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ของนโยบายและการให้ความร่วมมือของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ความจริงใจในการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

1.2) ขั้นตอนการยอมรับ (Adopt) ในการทำให้หน่วยงานในระดับภูมิภาค หรือท้องถิ่นยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติต่อไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง อาทิ ลักษณะของหน่วยงานในท้องถิ่นนั้นสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนความขัดแย้งและประโยชน์ที่รัฐบาลจัดสรรให้หน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สร้างความเต็มใจหรือไม่เต็มใจในการยอมรับนโยบายไปปฏิบัติ

2) ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro) ในขั้นตอนนี้ ได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอนได้แก่

2.1) ขั้นการระดมพลัง (Mobilization) เป็นขั้นตอนที่หน่วยงานท้องถิ่นต้องดำเนินการ คือ การพิจารณารับนโยบายและการแสวงหาความสนับสนุนในนโยบายจากท้องถิ่นในการพิจารณาปรับนโยบายไปปฏิบัตินั้นหน่วยงานท้องถิ่นจะดูถึงความเหมาะสม ความสำคัญเร่งด่วน

ความสอดคล้องกับเป้าหมายและสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้เพียงใด ก็จะตัดสินใจยอมรับนโยบายไปปฏิบัติซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาความสนับสนุนจากสมาชิกในท้องถิ่นต่อไป

2.2) ขั้นการปฏิบัติ (Deliverer Implementation) ครอบคลุมถึงกระบวนการ ในการปรับเปลี่ยนโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง การสร้างความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับการแสวงหาวิธีการในการปรับแนวทางการปฏิบัติปรับโครงการหรือแผนงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละช่วงเวลา

2.3) ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง (Institutionalization or Continuation) ครอบคลุมถึงการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้นโยบายนั้นถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับปฏิบัติของผู้มีหน้าที่ปฏิบัติ โดยผู้บริหารระดับท้องถิ่น จะต้องเป็นผู้ชักจูงให้ผู้ปฏิบัติเห็น ความสำคัญของการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และต้องจัดการแปลงนโยบายนั้นให้ เป็นภารกิจหลักประจำวันของผู้ปฏิบัติโดยตลอด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความผูกพัน และยอมรับต่อ โครงการหรือแผนงาน ที่นำไปปฏิบัติอย่างเต็มใจเสมือนเป็นภารกิจประจำวันของตนเอง อันจะ ส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติตลอดไป

นอกจากนี้ สุภชัย ขวาระประภาส และ ปิยากร หวังมหาพร (2555) ยังได้ให้ความสำคัญกับ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ อาจส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้เพิ่มเติมอีกด้วย

2.1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติการศึกษา

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น จะทำให้ทราบว่าในกระบวนการนำ นโยบายไปปฏิบัติ ความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัย สำคัญหลายประการ ดังนี้ (สมบัติ ชำรงชัญวงศ์, 2555) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการนำ นโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

1) แหล่งที่มาของนโยบาย โดยทั่วไปนโยบายอาจมีที่มาจากหรือผ่านกระบวนการ กำหนด นโยบายจนกระทั่งปรากฏเป็นนโยบายในหลายลักษณะ เพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่ง ประเด็นนี้จะให้ความสำคัญกับแหล่งที่มาของนโยบายว่าเป็นปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อความสำเร็จ ใน การนำนโยบายไปปฏิบัติเนื่องจากว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการก่อรูปนโยบายและ การ

กำหนดนโยบายมีความหลากหลายทั้งในด้านอำนาจและหน้าที่ส่งผลต่อความสามารถในการกำหนด คัดเลือก และการบริหารนโยบาย อาทิ การแถลงการณ์หรือคำสั่งของฝ่ายบริหาร ลักษณะของนโยบาย ประเภทนี้อาจกระทำในรูปของการประกาศแถลงการณ์หรือมติคณะรัฐมนตรีที่มีต่อการแก้ปัญหา สาธารณะ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องนำไปปฏิบัติให้ปรากฏเป็นจริง อย่างไรก็ตาม นโยบายของ รัฐบาลที่เป็นผลผลิตของระบบการเมืองนี้จะต้องมีความถูกต้อง ชอบธรรม และสอดคล้องกับค่านิยม ของสังคม จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ความชัดเจนของนโยบาย ถือเป็นรากฐานสำคัญของความมุ่งหมายของนโยบาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งวัตถุประสงค์ และมาตรการในการปฏิบัติ ซึ่งความชัดเจนของวัตถุประสงค์และมาตรการ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การระบุสภาพปัญหา นโยบายอย่างครอบคลุมและครบถ้วน การกำหนดผู้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาอย่างชัดเจน กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ การประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินการ สิ่งเหล่านี้ต่างมีบทบาทสำคัญเพื่อส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การสนับสนุนนโยบาย เมื่อนโยบายถูกกำหนดแล้วจะถูกนำไปปฏิบัติได้อย่างไร หรือจะได้รับการนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนนโยบายจากผู้ปฏิบัติ และผู้ที่ได้รับผลจากการปฏิบัติตามนโยบาย ทั้งกลุ่มในรัฐบาล ได้แก่ นักการเมืองที่เกี่ยวข้อง องค์การราชการที่รับผิดชอบ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือผู้มีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณ หรือกลุ่มนอก รัฐบาล ได้แก่ สมาชิกในเขตเลือกตั้งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา กลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนผู้ที่ได้รับ ผลกระทบจากปัญหา หรือประชาชนทั่วไป

4) ความซับซ้อนในการบริหารงาน การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างการบริหารงานขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารควรพิจารณาการบริหารนโยบายทั้งในมิติของแนวราบและแนวดิ่งควบคู่กันไป ทั้งการควบคุมติดตามและกำกับดูแล การทำงานภายในหน่วยงานหรือในการประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ ยังมีจำนวนหน่วยงานหรือ องค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติมากเพียงใด ก็ยิ่งจะทำให้กระบวนการนำนโยบาย ไปปฏิบัติมีความยุ่งยากซับซ้อนขึ้น ดังนั้น การมอบหมายให้หน่วยงานที่มีความเป็นเอกภาพและไม่มี ความซับซ้อนในการบริหารงานมาก จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

5) สิ่งจูงใจสำหรับผู้ปฏิบัติงาน การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังกล่าวแล้ว ยังรวมถึงการสร้างสิ่งจูงใจของฝ่ายบริหารต่อผู้ปฏิบัติ ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการทำงานและปัจจัยกระตุ้นที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน ให้สำเร็จ ซึ่งสิ่งจูงใจอาจทำได้หลายวิธี ได้แก่ การเลื่อนขึ้นเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง หรือ การลงโทษ ในกรณีที่ทำให้งานล้มเหลว

6) การจัดสรรทรัพยากร ทรัพยากรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จ ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าแผนงานหรือโครงการใด แม้จะมีปัจจัยอื่นครบถ้วน แต่หาก ขาดปัจจัยเรื่องทรัพยากรในการสนับสนุนแผนงานและ โครงการอาจล้มเหลวโดยที่ยังไม่ได้เริ่ม ซึ่ง ทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมถึง เงินทุน เวลา และบุคลากรตลอดจนเทคโนโลยีและ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ โดยจะต้องคำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานและ โครงการในการจัดสรรทรัพยากร ตลอดจนการใช้กลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลนโยบาย จากนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งได้อธิบายในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

การพิจารณาว่าการดำเนินการตามนโยบายใดใดขององค์กร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลหรือไม่ อย่างไร จำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผล เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ทรัพยากรและความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรดำเนินงาน ผลการติดตามประเมินผลจะสามารถนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ ที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมสาระสำคัญของการประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของการประเมินผล

Riecken (1952) ได้เสนอความหมายของการประเมินผล คือ การวัดผลทั้งที่พึงปรารถนา และไม่พึงปรารถนา อันเนื่องจากการดำเนินงานที่กำลังดำเนินการอยู่ เพื่อที่มุ่งไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ

Clarke & Dawson (2005) เสนอว่า การประเมินผล คือ การออกแบบวิธีการดำเนินการเพื่อ ตัดสินคุณค่าของงานที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการประเมินผลทางสังคมศาสตร์ ถือเป็นการดำเนินงาน อย่างเป็นระบบ เพื่อตัดสินคุณค่าของแนวคิด การออกแบบการดำเนินงาน เพื่อพิจารณาถึงคุณค่าและ พัฒนารูปแบบวิธีการกำหนดนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายตั้งแต่เริ่มต้น จนเกิดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ตามเป้าหมาย

Stufflebeam (1973) ได้ให้ความหมายของการประเมิน ว่าเป็นวิธีการศึกษาหรือสืบค้นหา คุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมินอย่างเป็นระบบ และเป็นกระบวนการนำเสนอสารสนเทศ ที่นำไป ประยุกต์ใช้ในการอธิบายและการตัดสินคุณค่าและคุณประโยชน์ของการตัดสินใจทางเลือกที่ เหมาะสมในการดำเนินโครงการ

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2536) ได้เสนอความหมายเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับ Clarke & Dawson (2005) ว่าการประเมินผลเป็นการประยุกต์โดยนาระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมและพฤติกรรม ศาสตร์มาประยุกต์ใช้ โดยมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการดังนี้

ประการแรก เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างนโยบาย / แผนงาน / โครงการ (หรือตัวแปรอิสระ) กับผลลัพธ์และผลกระทบ (หรือตัวแปรตาม) ทั้งที่พึงปรารถนาและไม่ พึงปรารถนา

ประการที่สอง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์และผลกระทบที่พึงปรารถนา กับ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ประการที่สาม เพื่อศึกษาสังเกต รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์และผลกระทบข้างเคียงที่ อาจไม่เคยคาดคิดไว้ล่วงหน้า และ

ประการที่สี่ เพื่อการติดตามผลและประเมินกระบวนการในขั้นตอนต่างๆ ระหว่าง ดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางหรือแผนแบบที่ได้วางไว้ล่วงหน้า

ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (2554) เสนอว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่จัดให้มีขึ้นเพื่อประกัน คุณภาพของงาน ให้เกิดความมั่นใจในการลงทุนเพื่อให้เกิดผลที่ดีขึ้น สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ ต้องการ โดยขอบเขตของการประเมินส่วนใหญ่จึงมักจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการบริหารงาน อย่างมีประสิทธิภาพหรือเพื่อตอบวัตถุประสงค์ด้านนโยบายและแผนงาน เพื่อยืนยันความเหมาะสม ของแผนงาน และยังทำให้สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการที่ดีกว่าในการดำเนินงานหรือประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้รูปแบบการประเมินผลมีรูปแบบที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.2.2 รูปแบบการประเมินผล

Clarke & Dawson (2005) ได้แบ่งรูปแบบการประเมินผลออกเป็น 2 รูปแบบสำคัญ คือ รูปแบบแรก เน้นการปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น โดยประเมินในงานที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ แต่เมื่อทำการประเมินแล้ว พบว่ามีปัญหาในการดำเนินการก็ทำการปรับเปลี่ยนวิธีการ เพื่อให้ได้การทำงานที่มีรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ เรียกว่าเป็นการ ประเมินระหว่างดำเนินงาน (Formative Approach) และอีกวิธีหนึ่งคือ การประเมินเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลงแล้ว เป็นการประเมินแบบรวมยอด (Summative Approach) โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังงานเสร็จสิ้น

Macnamara (2002) และ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2549) ได้จำแนกรูปแบบการประเมินผล เป็นรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1) การประเมินผลมุ่งเน้นปัจจัยนำเข้า (Input) หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการประเมินความพยายาม (Effort) โดยมีสมมติฐานว่า เมื่อมีปัจจัยนำเข้าดีหรือมีความพยายามดีแล้ว ก็จะประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วก็ไม่ชัดเจนว่าจะเป็นไปเช่นที่คาดหวัง

2) การประเมินผลผลิต (Output) เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบถึงผลที่ได้นั้นเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่ ถือได้ว่าเป็นการไขข้อข้องของรูปแบบการประเมินผลแบบมุ่งเน้นปัจจัยนำเข้า อย่างไรก็ตาม รูปแบบการประเมินผลผลิตนี้ ก็มีปัญหาในตัวเอง เนื่องจากไม่สามารถเชื่อมโยงได้ว่า ผลผลิตที่ได้นั้น เกิดจากปัจจัยนำเข้าจริงหรือไม่เพียงใด

3) การประเมินผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งมักจะมียุทธศาสตร์เป็นนามธรรมมากกว่าผลผลิต และประเมินได้ลำบากกว่าผลลัพธ์นั้นเป็นผลต่อมาจากผลผลิตหรือไม่ และจะยิ่งลำบากมากขึ้นในการพิสูจน์ว่าผลลัพธ์นั้น เกิดจากปัจจัยนำเข้าที่ถูกใส่เข้าไปในระบบจริง

ทั้งนี้ การประเมินเพียงปัจจัยนำเข้าเพียงอย่างเดียวไม่ได้รับความนิยมมากนักในปัจจุบัน ส่วนการประเมินผลลัพธ์นั้น หากจะทำให้สมบูรณ์อย่างแท้จริง อาจมีสาเหตุอุปสรรคที่ไม่สามารถควบคุมได้แทรกเข้ามา ทำให้การประเมินทำได้ยาก ดังนั้น จึงมีนักวิจัยที่วัดความสำเร็จจากความพึงพอใจของผู้ให้บริการที่เกิดขึ้น หากมีความพึงพอใจ ถือได้ว่า มีความสำเร็จเกิดขึ้นในผลลัพธ์นั้น

Wagner & Gooding (1987) ได้เสนอปัจจัยสำคัญ 5 ประการที่มีปฏิสัมพันธ์กันและส่งผลต่อผลผลิต (Outcome) คือ การปฏิบัติงาน (Task Performance on Jobs) การตัดสินใจ (Decision Performance) แรงจูงใจให้ปฏิบัติงาน (Motivation to Perform Jobs) ความพึงพอใจในงาน (Satisfaction with Jobs) และ การยอมรับผลที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการ (Acceptance of the Consequences of Directive or Participative Processes) แต่อย่างก็ตาม ยังมีการแบ่งรูปแบบการประเมินในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กล่าวข้างต้น อาทิ การแบ่งตามวัตถุประสงค์การประเมิน หรือ การแบ่งตามช่วงระยะเวลาของการประเมิน เป็นต้น

2.2.3 ระดับการประเมินประสิทธิผล

Armstrong (2006) ได้เสนอแนวคิดหลักของประสิทธิผลที่เน้นให้ความสำคัญกับ ผลผลิต ผลลัพธ์ กระบวนการ และ ปัจจัยนำเข้า (Output, Outcomes, Process & Inputs) ที่มีการวางแผน การกำหนดและทบทวนตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน และมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement & Development) โดยต้องมีการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้รับรู้ร่วมกัน และต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส มีจริยธรรม

Steers (1975) ได้เสนอระดับการประเมินประสิทธิผลหรือความสำเร็จขององค์การสามารถวัดได้ 3 ระดับ โดยทั้ง 3 ระดับมีลักษณะการพึ่งพากันและกัน (Interdependently Connected) ดังต่อไปนี้

- 1) ระดับบุคคล (Individual) โดยประเมินจากรายงานระดับความพึงพอใจในตนเอง (Self-Reporting Satisfaction) อัตราการออกจากงาน และ อัตราการขาดงาน เป็นต้น
- 2) ระดับกลุ่ม (Group) โดยประเมินจากผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม (Operative Group Performance) ยอดขายของกลุ่ม และ ระดับจริยธรรม เป็นต้น
- 3) ระดับองค์การ (Organization) โดยประเมินจาก กำไรโดยรวม และ อัตราการอยู่รอด (Mortality / Survival Rates) เป็นต้น

การประเมินผลการดำเนินงานในระดับองค์การ เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Evaluation) ขององค์การ เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานขององค์การเป็นไปตามแผนและนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่ การดำเนินงานนั้น บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมถึงกระบวนการที่ใช้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลคุ้มค่ากับทรัพยากรที่ใช้ไปหรือไม่

มีการเรียนรู้และพัฒนาเกิดขึ้นจากการดำเนินการนั้นหรือไม่ ผลผลิตสำคัญที่เกิดขึ้น คือ อะไร ผลลัพธ์เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากน้อยเพียงใด ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้น และ ระยะยาวเป็นอย่างไร จากข้อมูลการประเมินดังกล่าวมานี้ ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาต่อไป

Rossi & Freeman (1993) ได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของระยะเวลาการประเมินผล ควรจะเป็นระยะเวลาใด ว่าสามารถทำได้ในทุกระยะเวลาของการดำเนินโครงการ คือ การประเมินผลในระยะวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน (Evaluation During Planning) เป็นการประเมินการวิเคราะห์นโยบายและวางแผนงาน ต่อการ เป็นการประเมินในระหว่างการดำเนินงานตามนโยบาย (Ongoing Evaluation) ซึ่งถือเป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผน และ ระยะสุดท้าย คือ ระยะการประเมินภายหลังเมื่อการดำเนินตามนโยบายได้เสร็จสิ้นไปแล้ว (Ex-Post Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามนโยบาย ดังนั้น การประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายในทุกบริบทต่างๆ ในระยะการประเมินที่แตกต่างกัน ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ การประเมิน จึงถือเป็นการกิจหลักสำคัญประการหนึ่งในการบริหารไม่ว่าจะเป็นในองค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน ก็ตาม

นอกจากนี้ สมพงษ์ เกษมสิน (2546) ได้เสนอความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผลว่าหมายถึง ผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงตามที่คาดหวังไว้ ความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพอาจเกิดจากงานที่ไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพก็ได้ งานที่เกิดประสิทธิผลอาจไม่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพเสมอไป ซึ่งสอดคล้องกับ อุบล ทองสุขมาก (2544) ที่เสนอว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) กับ ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีความหมายที่แตกต่างกัน โดยประสิทธิผล หมายถึง การปฏิบัติการ (Performance) ที่ทำให้เกิดปริมาณและคุณภาพสูงสุด ทั้งนี้ เพราะกิจกรรมหรือกิจการจะมีวัตถุประสงค์เป้าหมาย ซึ่งการปฏิบัติการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพ ถือเป็นการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ส่วน ประสิทธิภาพ จะเน้นการปฏิบัติงานโดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยผู้บริหารจะต้องจัดสรรทรัพยากรให้เอื้อกับการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และ ต้องสนับสนุนให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และผู้บริหารจะต้องเน้นความมีประสิทธิภาพควบคู่กับประสิทธิผลให้เป็นไปอย่างสมดุล ไม่มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป นอกจากนี้ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2529) ยังได้เสนอเกณฑ์การประเมินผลที่เน้นการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโครงการ เพื่อตอบคำถามว่าผลลัพธ์ของ

โครงการที่ทำการประเมินนั้น สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด โดยใช้หลักเหตุผลทางเทคนิควิชาการ (Technical Rationality) โดยมีได้เน้นว่าโครงการจะดำเนินไปตามกระบวนการที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ แต่ได้เน้นความสำคัญที่การวัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นที่อาจมีมากกว่าการพิจารณาจากวัตถุประสงค์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้รวมถึงผลลัพธ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด หรือ เรียกว่า เป็นผลลัพธ์ทางอ้อมและผลลัพธ์ที่ไม่ได้คาดหมาย เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นเฉพาะการประเมินผลนโยบายปฏิบัติการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลความสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบายปฏิบัติการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งประกอบด้วยด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์คุณภาพ

2.2.4 การประเมินผลนโยบายสาธารณะ (Policy Evaluation)

ศุภชัย ขาวะประภาส และ ปิยากร หวังมหาพร (2555) ได้เสนอแนวทางการประเมินผลนโยบายประกอบด้วยการประเมินความสำเร็จของโครงการ โดยพิจารณาผลลัพธ์และความสอดคล้องกับความต้องการ ตลอดจนประสิทธิภาพการดำเนินการ และการประเมินผลนโยบายและการประเมินผลโครงการอาจทำให้เกิดปัญหาใหม่เกิดขึ้น โดยปัญหานั้นจะกลับไปสู่การพิจารณาของผู้กำหนดนโยบายอีกครั้ง นอกจากนี้ ศุภชัย ขาวะประภาส (2557) ยังเสนอว่า การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการวัดคุณค่าของผลการดำเนินการตามนโยบาย เพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีข้อสังเกตสำคัญคือ การประเมินผลนั้น ไม่ได้แยกเป็นเอกเทศจากขั้นตอนนโยบายอื่น แต่มีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา และมีรูปแบบการประเมินผลที่จำแนกออกเป็นรูปแบบต่างๆ

นอกจากนี้ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2549) ยังได้เสนอแนวทางการประเมินผลนโยบายสาธารณะโดยใช้เกณฑ์การประเมินที่จำแนกตามวัตถุประสงค์การประเมิน ดังต่อไปนี้

- 1) การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation or Implementation Evaluation or Progress Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการ เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของงานว่าต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไร หรือไม่ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2) การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสำเร็จของงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด หรือบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด

การประเมินผลนโยบายสาธารณะ โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามช่วงระยะเวลาของการประเมิน ซึ่ง ศิริชัย กาญจนวาสี (2542) ได้เสนอแนวทางการประเมินโดยใช้เกณฑ์ตามช่วงระยะเวลาของการประเมิน สามารถจำแนกได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1) การประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessments) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นในเบื้องต้นก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการ การประเมินนี้มีประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายและกำหนดแผนงาน

2) การประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility Study) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้อันจะดำเนินการ การวิเคราะห์ถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่จำเป็นต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน เช่น ประเมินความเป็นไปได้ทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง และการบริหาร เป็นต้น

3) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ได้แก่ คน วัตถุดิบ อุปกรณ์ เครื่องมือ และงบประมาณ เป็นต้น ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

4) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินการ ในขณะที่กำลังดำเนินการยังไม่เสร็จสิ้น ผลการประเมินจะนำมาใช้ปรับปรุง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ดังนั้น จึงมีลักษณะครอบคลุมการประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (Formative Evaluation) อยู่ด้วย

5) การประเมินผลผลิต (Output / Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ได้จากการดำเนินงานโดยตรง และเป็นผลที่คาดหวังว่าจะเกิด โดยพิจารณาว่าผลนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

6) การประเมินผลกระทบ (Outcome / Impact Evaluation) เป็นการประเมินที่ได้จากการดำเนินงาน ทั้งผลที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวังไว้ก่อน อาจเป็นผลทางบวกหรือทางลบ ผลการประเมินสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจ เช่น การยกเลิก หรือดำเนินงานต่อไป เป็นต้น

7) การประเมินงานประเมิน (Meta Evaluation) เป็นการประเมินผลการประเมินอีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาความถูกต้องและความเหมาะสมของการประเมิน

นอกจากการประเมินผลนโยบายสาธารณะตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ศุภชัย ขาวะประภาส และ ปิยากร หวังมหาพร (2555) ยังได้ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่อาจนำไปประกอบการประเมินการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย และยังได้เสนอแนวทางการติดตามและประเมินผลนโยบายระดับชาติและระดับภูมิภาค ที่สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ไว้ว่า การติดตามและประเมินผลนโยบายสาธารณะ ระดับนี้ จะประกอบด้วยการติดตามและประเมินผลโครงการ ได้แก่ การติดตามและประเมินผลในมิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร เพื่อให้ได้สารสนเทศการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น พบว่า นักวิชาการจำนวนมาก ให้ความสำคัญกับการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่ให้ความสำคัญกับบริบทที่จะศึกษา อันได้แก่ สภาพแวดล้อมต่างๆ รวมถึงนโยบาย กฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ต่อมาจึงให้ความสำคัญกับปัจจัยนำเข้าที่จะเป็นปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินนโยบายให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามที่กำหนด และ ให้ความสำคัญกับ กระบวนการและผลลัพธ์ ที่ปรากฏหลังการดำเนินการแล้วนั้น ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งประเมินความสำเร็จของการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : Active Learning โครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ คือ ด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษา ด้านการออกแบบการจัดกิจกรรม และด้านคุณภาพผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดการประเมินผล ที่ได้ทบทวนดังกล่าวข้างต้น ทั้งด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และ ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยสอดคล้องกับหลักการประเมินผล CIPP Model ที่มีสาระสำคัญสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผลข้างต้น ดังอธิบายต่อไปนี้

2.3 แนวคิด CIPP Model

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด CIPP Model ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปไปปฏิบัติในครั้งนี้ โดยมีนักวิชาการซึ่งได้อธิบายในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.3.1 แนวคิดการประเมิน Stufflebeam's CIPP Model

หลักการประเมินผลตามแนวคิดทฤษฎี CIPP Model โดย Stufflebeam (1973) ได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลที่มีวิธีการศึกษา ค้นหาคุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมินอย่างเป็นระบบ และนำเสนอสารสนเทศตามกระบวนการประเมินให้สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอธิบาย และตัดสินใจจากข้อมูลสารสนเทศนั้น เพื่อให้ได้ทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Stufflebeam (1973) ได้เสนอรายการแนวทางการประเมินตามหลักการ CIPP Model ไว้ 4 ประการคือ Context (บริบทหรือสถานะแวดล้อม) Input (ปัจจัยนำเข้า) Process (กระบวนการ) และ Product (ผลผลิต) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Stufflebeam (1973) ได้ให้ความหมายของการประเมิน ว่าเป็นวิธีการศึกษาหรือสืบค้นหาคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมินอย่างเป็นระบบ และเป็นกระบวนการนำเสนอสารสนเทศ ที่นำไปประยุกต์ใช้ในการอธิบายและการตัดสินใจคุณค่าและคุณประโยชน์ของการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการ (เขาวีระรังษกุล วิบูลย์ศรี, 2552 ; พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557)

2.3.2 รูปแบบการประเมินผลแบบ CIPP Model

รูปแบบประเมินผล CIPP Model นี้ นอกจากจะเป็นการประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่แล้ว ยังเป็นการประเมิน เพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนี้ ด้วยโดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่นจุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุง กิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทีที่และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบ CIPP Model จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะผู้ประเมินจะได้ทราบถึง จุดเด่น และ ข้อสังเกตสำคัญ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารนโยบาย หรือ ผู้กำหนดนโยบาย ในแต่ละด้าน โดยรูปแบบประเมินผล CIPP Model มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินนโยบาย เป้าหมาย ความต้องการของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแรงกดดันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ ซึ่งนำไปสู่ การกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการและพิจารณาหลักการ และ เหตุผล ความจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบาย/โครงการ ประเด็นปัญหา รวมถึง การพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดย

ทั่ว ๆ ไปเป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนั้น จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์ สถานะแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัด เรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของการประชุมและสถานการณ์ ซึ่งวิธีการประเมิน สถานะแวดล้อมมี 2 วิธีคือ

1.1) Contingency Mode เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดัน จากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขต ที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การสำรวจงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจสถิติประชากร ฯลฯ การเริ่มต้นประเมินด้วยการสำรวจปัญหาเหล่านี้ทำให้สามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป คำถามที่ใช้ในการประเมินสถานะแวดล้อมแบบ Contingency Mode ที่สำคัญ เช่น ถ้าต้องการให้กำลังแรงงาน (Manpower) สอดคล้องกับความต้องการนี้ได้ เป็นต้น

1.2) Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริงกับ วัตถุประสงค์ที่วางไว้การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การประเมินสถานะแวดล้อม จะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหาร จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินกับผู้บริหาร นักประเมินจะให้ข้อมูล เกี่ยวกับปัญหาการตัดสินใจในปัจจุบันและข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่ต้องการใช้เพื่อการตัดสินใจในอนาคตให้แก่ ผู้บริหาร

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนิน โครงการ โดยการตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรหรือปัจจัยต่างๆ อาทิ บุคลากร งบประมาณ วัสดุ

อุปกรณ์ สถานที่ ระยะเวลา ฯลฯ โดยนำมาพิจารณาว่าปัจจัยที่มีอยู่นั้นมีความพร้อมและเพียงพอต่อการดำเนินงาน หรือไม่ ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำมากำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบโครงการ เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยในการบรรลุจุดหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ ความสามารถ ของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดการโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ การได้รับ ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคาร สถานที่และอุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยนำเข้า คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของต้นทุน และ ผลตอบแทน (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ สำหรับประกอบการตัดสินใจได้ว่าควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด การวางแผนงานและดำเนินการ อย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณี นั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบข้อคำถามที่ใช้ประเมินมีรูปแบบต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่และ จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธี ที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ ข้อคำถามต่างๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาจุดอ่อนของการดำเนินโครงการ ให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงให้สามารถดำเนินโครงการต่อไปให้สำเร็จ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจเป็นการประเมินขณะดำเนินงานหรือประเมินความก้าวหน้า เพื่อตรวจสอบทรัพยากร หรือปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินโครงการ แล้วนำมาปรับปรุงการดำเนินงานหรือกระบวนการบริหาร ทั้งนี้ จะมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรค จุดเด่น (Strengths) จุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย หรือแผนงาน เมื่อแผนการดำเนินการได้รับการอนุมัติและ ลงมือ

ทำการประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น เพื่อให้การตัดสินใจเพื่อปรับปรุงโครงการเป็นไปอย่างทันทั่วถึง

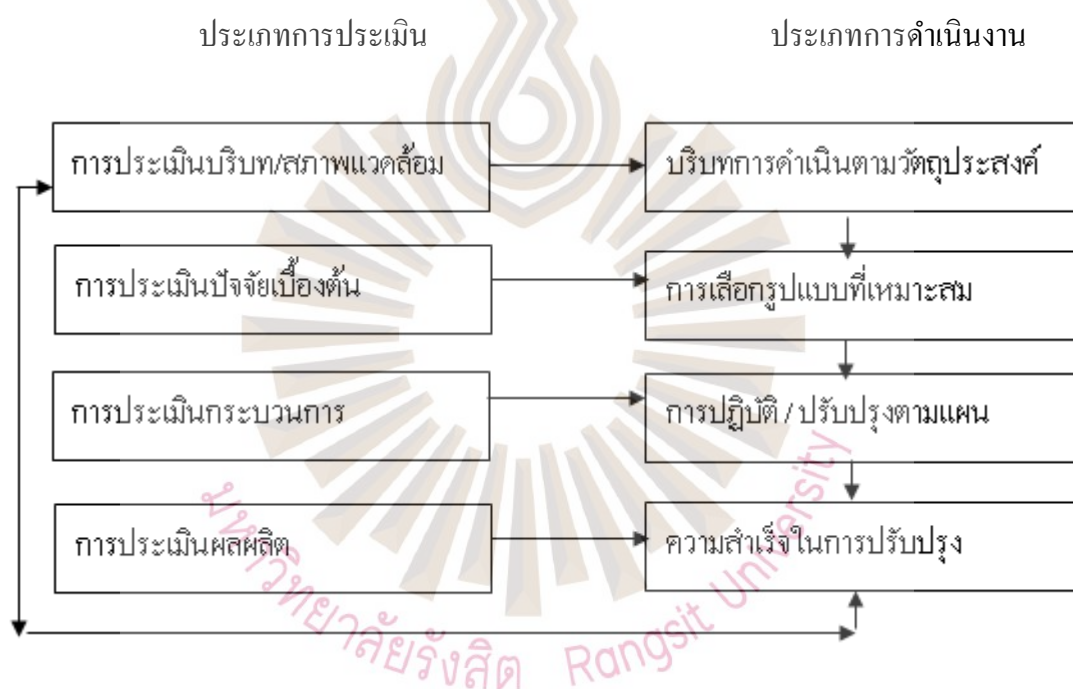
3.1) วัตถุประสงค์ของการประเมินกระบวนการมี 3 ประการ คือ 1) เพื่อหาและพยากรณ์ข้อบกพร่อง ของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอน 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร ประกอบการตัดสินใจวางแผนงาน และ 3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3.2) ส่วนประกอบของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ 1) การจัดหา นักประเมินกระบวนการเต็มเวลา 2) เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ การรวบรวมสารสนเทศ นักประเมิน กระบวนการต้องใช้วิธีการทั้งที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน 3) การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมิน กระบวนการ และบุคลากรในโครงการหรือในแผนงานเอง นักประเมินกระบวนการควรจะได้ประชุมพบปะกับ ผู้ตัดสินใจในโครงการเป็นระยะ และ 4) การปรับปรุงโครงการประเมินอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปภายใต้การประเมินกระบวนการ สารสนเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวม และนำเสนอเท่าที่ ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารสนเทศนั้น อาจจะบ่อยทุกวันถ้าจำเป็น เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะแรก ๆ ของโครงการ ทั้งนี้การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารสนเทศที่ต้องการแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้าและการปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ต้องบันทึกสารสนเทศของกระบวนการสำหรับแปลความของความสำเร็จของโครงการด้วย

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยประเมินภายหลังโครงการสิ้นสุดลง เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ โดยนำผลผลิตที่เกิดขึ้นมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ค่าเป้าหมายและตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งอาจรวมถึงการพิจารณาทั้งในด้านผลลัพธ์ (Outcomes) และผลกระทบ (Impact) ทั้งเชิงบวกและลบด้วยก็ได้ และจะนำมาตัดสินใจในการ ลด เลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการต่อไป ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจ พิจารณา ของโครงการมีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดกระบวนการโครงการ เท่านั้น แต่ยังมีความ

จำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วยระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไป ของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงต่อไปนี้อย่างเข้าไว้ด้วยกัน คือการพิจารณาว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ กับมาตรฐานสมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะ แวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย ทั้งการประเมินสถานะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายโดยมีระบบ โดยที่การประเมินสถานะแวดล้อมจะพิจารณา ระบบโดยส่วนรวมและการประเมินผลผลิต พิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ

รูปที่ 2.1 ประเภทการประเมินและการดำเนินงาน

ที่มา : ผู้วิจัย, 2566

ทั้งนี้ การนำรูปแบบการประเมินของ CIPP Model มาใช้ จะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งต้องใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาพิจารณาตัดสินใจ 4 ลักษณะ ด้วยกัน คือ 1) การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน (Planning Decisions) 2) การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง (Structuring Decisions) 3) การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน (Implementing Decisions) และ 4) การตัดสินใจเกี่ยวกับการทบทวน การดำเนินโครงการ

เมื่อสิ้นสุดโครงการ (Recycling Decisions) โดย Stufflebeam ได้แบ่งประเด็นเพื่อการประเมิน ที่จะนำมาใช้เป็นปัจจัยประกอบการตัดสินใจ ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1) การวางแผน (Planning Decisions) โดยนำข้อมูลที่ได้มากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ ค่าเป้าหมาย และตัวชี้วัดของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการต่างๆ ซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และบริบทที่เกิดขึ้น

2) กำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decisions) นำข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าทั้งหมด ไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินงานของยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ

3) การนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementation Decisions) โดยใช้ข้อมูลจากผลการประเมินผล การประเมินกระบวนการ โดยเฉพาะประเด็นที่แสดงให้เห็นถึง จุดอ่อน (Weakness) หรือ จุดแข็ง (Strength) มาปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามแผนมากที่สุด

4) การตัดสินใจเพื่อการทบทวนโครงการ (Recycling Decisions) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะส่งผล ต่อการพิจารณายุติหรือขยายโครงการต่อไป

นอกจากนี้ Wagner & Gooding (1987) ได้เสนอปัจจัย 5 ประการสำคัญที่มีความสัมพันธ์ และส่งผลต่อผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน คือ การปฏิบัติงาน (Task Performance on Jobs) การตัดสินใจ (Decision Performance) แรงจูงใจให้ปฏิบัติงาน (Motivation to Perform Jobs) ความพึงพอใจในงาน (Satisfaction with Jobs) และ การยอมรับผลที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการ (Acceptance of the Consequences of Directive or Participative Processes) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ จักได้นำข้อเสนอดังกล่าวประกอบการศึกษาต่อไป

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการประเมินผล (วรเดช จันทรศร และ ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2555) ได้กล่าวถึง การประเมินผลโครงการในระบบเปิด จำเป็นต้องมีเกณฑ์และตัวชี้วัด เพื่อเป็น เครื่องมือและกำหนดกรอบทิศทาง ในการวิเคราะห์และประเมินผลโครงการ ประกอบด้วย เกณฑ์และ ตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

1) เกณฑ์ความก้าวหน้า (Progress) เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน กิจกรรมกับ เป้าหมายที่กำหนดตามแผน มีตัวชี้วัด เช่น ผลผลิตเปรียบเทียบกับเป้าหมายรวมกิจกรรม ที่ทำแล้วเสร็จ ทรัพยากร และเวลาที่ใช้ไป

2) เกณฑ์ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นการเปรียบเทียบผลผลิตที่ได้กับ ทรัพยากรที่ใช้ไป ในการดำเนินงาน โดยมีตัวชี้วัด เช่น สัดส่วนของผลผลิตต่อค่าใช้จ่าย ผลผลิตต่อ หน่วยเวลา ผลิต ภาพต่อกำลังคน ระยะเวลาในการให้บริการ

3) เกณฑ์ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นการพิจารณาระดับการบรรลุ วัตถุประสงค์ เฉพาะด้าน ดูจากผลลัพธ์ของการดำเนินงาน มีตัวชี้วัดเช่น ระดับการบรรลุเป้าหมาย ระดับการบรรลุ ตามเกณฑ์มาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความพึงพอใจและระดับความถี่ของโครงการ

4) เกณฑ์ผลกระทบ (Impact) เป็นการพิจารณาผลกระทบโดยรวม ต่อประชาชน กลุ่มเป้าหมาย ชุมชน สังคม และหน่วยงานในภาพรวม ประกอบด้วยตัวชี้วัด เช่น คุณภาพชีวิต เป็น ตัวชี้วัดผลกระทบต่อการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มเป้าหมาย ทักษะและ ความ เข้าใจ เป็นตัวชี้วัดผลกระทบโดยมุ่งเรื่องทัศนคติและความเข้าใจของประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถวัด ระดับทั้งเชิงบวกและลบ และตัวชี้วัดด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

5) เกณฑ์ความสอดคล้อง (Relevance) มุ่งพิจารณาว่าวัตถุประสงค์ของโครงการ สอดคล้อง กับความต้องการหรือสามารถแก้ไขปัญหาตามที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ได้แก่ ประเด็นปัญหาหลัก มาตรการหรือกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา และความต้องการหรือข้อเรียกร้อง ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย

6) เกณฑ์ความยั่งยืน (Sustainability) เป็นเกณฑ์พิจารณาระดับความต่อเนื่องของกิจกรรม ว่าจะสามารถดำเนินต่อไปได้โดยไม่มีการใช้งบประมาณจากภายนอกโครงการ ประกอบด้วยตัวชี้วัด สำคัญ ได้แก่ ความอยู่รอดด้านเศรษฐกิจ สมรรถนะด้านสถาบัน และความเป็นไปได้ ในการขยายผล

7) เกณฑ์ความเป็นธรรม (Equity) เป็นเกณฑ์ที่มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดย พิจารณาจากผลลัพธ์และผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ประกอบด้วยตัวชี้วัด ได้แก่ ความเป็น ธรรม ระหว่างกลุ่มอาชีพ ความเป็นธรรมระหว่างเพศ และความเป็นธรรมระหว่างชนรุ่น

8) เกณฑ์ความเสียหายของโครงการ (Externalities) เป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการ ประเมินโครงการเพื่อเป็นหลักประกันว่า การดำเนินโครงการจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบด้านลบต่อสังคม หรือชุมชน ประกอบด้วย ตัวชี้วัด ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุปการประเมินผลข้างต้น พบว่า มีลักษณะการ ให้ข้อมูลเป็นไปอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทุกชั้นตอนทำให้เข้าใจในบริบทของการตัดสินใจและสารสนเทศที่ ต้องการเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินนโยบาย และสามารถปรับปรุงการดำเนินงานทำให้มั่นใจว่าสารสนเทศนั้นสอดคล้องกับความต้องการในการตัดสินใจและมีกระบวนการกระตุ้นให้มีการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ทำให้ทราบถึงผลกระทบ (Impact) ที่เกิดขึ้น และอาจส่งผลต่อการตัดสินใจดำเนินนโยบายในครั้งต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการประเมินผลตามหลักการ CIPP Model เป็นการประเมินผลที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา แนวคิดสำคัญของการประเมิน คือ การใช้สารสนเทศที่ได้จากการประเมินเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจพิจารณาหาแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมต่อไป

2.4 แนวคิด เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้อยู่เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา และได้สรุปจากนักวิชาการที่ได้นำเสนอในประเด็นสำคัญดังกล่าว ไว้ดังต่อไปนี้

ปี พ.ศ.2542 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีความพยายามในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา และพบว่ามีความก้าวหน้าในการปฏิรูปการเข้าถึงการศึกษาในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา แต่ก็ยังคงประสบความท้าทายอีกหลายประการ เช่น นักเรียนจำนวนมากยังไม่มีทักษะพื้นฐานที่ควรจะมี ดังปรากฏในผลการประเมินหรือผลการแข่งขันทักษะด้านต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและในระดับระหว่างประเทศ หรืออัตราส่วนของเด็กที่ไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ยังคงค่อนข้างสูง จึงทำให้เยาวชนจำนวนมากขาดทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน ทั้งนี้ การปรับปรุงระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะมีส่วนสำคัญที่

จะทำให้ไทยบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งจะช่วยเพิ่มศักยภาพ โอกาส และความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และด้วยแนวโน้มการเป็นสังคมผู้สูงอายุและสัดส่วนของประชากรในวัยทำงานที่ลดลงเรื่อยๆ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะคือปัจจัยสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคต ดังนั้น คุณภาพของระบบการศึกษาตลอดจนสมรรถนะและทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญของประเทศที่จะสามารถนำพาให้ประเทศมีศักยภาพทางการแข่งขัน และการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนต่อไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา 12 ปี ประชาชนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ หรือตามที่ต้องการ ทั้งนี้รัฐธรรมนูญได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียน สามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ และ ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถ และประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหาร งานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู

โดยนโยบายด้านการศึกษาก็ถูกกำหนดอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 – 2564 ในยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่กำหนดให้มีแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และกระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่องนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาและการบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ วัตถุประสงค์ของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วน เรื่องการเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยมีหลักการสำคัญ ที่เน้นด้านประเด็นคุณภาพและประสิทธิภาพในทุกมิติ ทั้งผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการพลเรือน และผู้บริหารทุกระดับ ตลอดจนสถานศึกษาทุก

ระดับ ทุกประเภทและเป็นการศึกษาตลอดชีวิต และ การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการหลัก และส่วนภูมิภาค ให้มีความคล่องตัว ซึ่งรวมถึงหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ภูมิภาคให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ สามารถดำเนินการปฏิรูปการศึกษาร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชน ตามนโยบายด้านการศึกษาที่สำคัญ โดยได้จำแนกออกเป็นระดับต่างๆ คือ ระดับก่อนอนุบาล ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และได้กำหนดจุดเน้นที่แตกต่างกันไปในแต่ละระดับเพื่อให้สอดคล้องกับระดับการศึกษาของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ดังนั้นจาก ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษาสำหรับคนไทยรุ่นใหม่ตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี จึงเน้นไปที่การปฏิรูปการศึกษาสำหรับเด็กไทยตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน แล้วติดตามกำกับดูแลเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพอย่างแท้จริงในอนาคต เมื่อระยะเวลาการดำเนินนโยบายด้านการศึกษา ในแต่ละช่วงเวลาสิ้นสุดลง ประเทศไทย น่าจะได้กลุ่มกำลังแรงงานที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ระบบการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหาต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และ สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นกำลังหลักสำคัญ ช่วยสร้างสรรค์สังคมและพัฒนาประเทศชาติให้ยั่งยืน การดำเนินการปฏิรูปด้านการศึกษาจึงต้องมีการ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการปฏิรูปการศึกษาให้ชัดเจน ที่สำคัญการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบที่เข้มแข็ง ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ กำกับดูแลการดำเนินนโยบายด้านการศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์ หรือ แผนต่างๆ ให้เหมาะสม ชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ

แนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการที่เตรียมพร้อมช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่ประเทศต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ และระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว โดยไม่ใช่แค่การปฏิรูปเพียงครั้งคราว แต่ต้องเป็นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของเยาวชน สังคมและตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งผู้กำหนดนโยบายและบุคลากรด้านการศึกษาของไทยต่างตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมพร้อมด้านการศึกษา ว่าควรจะมีเตรียมความพร้อมให้เยาวชนมีทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและสอดคล้องกับสังคมในอนาคต แม้ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาและการพัฒนารวมทั้งการปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศในปัจจุบัน มีเป้าหมายหลักที่สอดคล้องกันคือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น แต่การสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา

ทั่วประเทศ ต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน เพื่อให้มีการดำเนินการไปอย่างสอดคล้องกันในทุกระดับ และ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากสถานศึกษาที่รับนโยบายมาปฏิบัติ นั้น มีบริบทอย่างไร มีความพร้อมในการดำเนินการเพียงใด ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม เพียงพอหรือไม่ ผู้บริหารให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด และสถานศึกษาเองมีการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ในการขับเคลื่อนนโยบายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้มากน้อยเพียงใด แนวทางต่างๆ เหล่านี้ ยังมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้สอน ที่ต้องดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนตามความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงของบริบทประเทศและโลก โดยทักษะพื้นฐานที่สำคัญ เช่น การคำนวณและการอ่านเขียนยังคงเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ในอนาคต นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ด้วย รวมถึงทักษะสำคัญในสังคม เช่น การปรับตัว การคิดเป็นระบบ การสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา และการทำงานร่วมกับคนอื่น ซึ่งเป็นทักษะที่นำไปใช้ได้ สถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และ ออกแบบกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อม หากผู้สอนขาดการทำความเข้าใจในเป้าหมายของนโยบายเท่าที่ควร ก็อาจส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายนโยบายการเตรียมความพร้อมของระบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและความเชื่อมั่นของครูผู้สอนที่จะปฏิบัติตามแผนนโยบายปฏิรูปการศึกษานั้นได้

ดังนั้น จึงควรสร้างโอกาสให้ผู้สอน หรือบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อสร้างความพร้อมในฐานะผู้ปฏิบัติตามนโยบายได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการสนับสนุนให้เข้าใจในเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา เช่น เข้าใจในเป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน และสามารถเข้าถึงทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายตามนโยบาย การกำหนดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การร่วมกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ การวิจัยและการวิเคราะห์ ฝึกทักษะการแก้ไขปัญหา รวมถึงกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ที่ควรปฏิรูประบบการประเมินผลให้สอดคล้องกับคุณลักษณะต่างๆ มากกว่าการท่องจำแบบที่ผ่านมา ทั้งนี้ การประเมินผลควรจะเป็นการวัดสมรรถนะและความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ของผู้เรียน และควรเป็นส่วนหนึ่งของโครงการหรือกิจกรรมในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งคือตัวผู้เรียนเองที่ต้องมีความต้องการพัฒนาตนเอง ตามที่ตัวเองต้องการ จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้

โดยกระบวนการปฏิรูปดังกล่าวควรจะอยู่บนพื้นฐานของผลการศึกษาวิจัย และการใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ด้านการพัฒนาสมรรถนะจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งต้องตอบสนองต่อความคาดหวังและเป้าหมายในการพัฒนาของประเทศ จึงควรเป็นกระบวนการที่ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วม ตอบสนองต่อเป้าหมายนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประธานกรรมการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา ได้เสนอแนวทางการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) ว่า คณะกรรมการปฏิรูปฯ ได้หารือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันในหลายประเด็น อาทิ ภารกิจหลักที่ต้องทำร่วมกันใน 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาครู การอุดมศึกษา การวิจัยและธรรมาภิบาล กองทุนเพื่อความเสมอภาค และ อาชีวศึกษา ซึ่งเกือบทุกด้านนี้ เป็นแนวทางที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว แต่ได้นำมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อระบุไว้เป็นแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งจะต้องแล้วเสร็จก่อนเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2565 โดยเฉพาะใน 3 เรื่องใหญ่ คือ การลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษา รวมถึงประเด็นด้านหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่นับเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสำหรับการศึกษาของประเทศไทย นอกจากนี้ ยังต้องมีการจำลองสถานการณ์ในอนาคต ถึงจำนวนครูและนักเรียนอีกด้วย และเพื่อให้การดำเนินการปฏิรูปการศึกษา จากพื้นฐานของปัญหาและเป้าหมายด้านการศึกษาของประเทศ ได้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาจึงได้มีการกำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญจำนวนมาก โดยนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญนโยบายหนึ่ง ที่ได้ถูกกำหนดและนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ได้แก่ นโยบายปฏิรูปการศึกษา : Active Learning โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ของนโยบาย

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยได้มีนักวิชาการที่ได้นำเสนอในประเด็นสำคัญดังกล่าว ไว้ดังต่อไปนี้

Cambridge Assessment International Education (2019) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ (How) หรือกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรอง สร้างและทำความเข้าใจความรู้ด้วยตนเอง โดยมีคุณครูทำหน้าที่จัดเตรียมโอกาสการเรียนรู้ดังกล่าวให้เกิดขึ้น ซึ่งใน

การเรียนรู้สิ่งใหม่ ผู้เรียน ต้องสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างเหมาะสม ผ่านการคิดวิเคราะห์จากความรู้และประสบการณ์ของตนเพื่อให้เข้าใจความหมายในความรู้ใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง ชัดเจน สามารถอธิบายได้ ลงมือปฏิบัติได้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจะสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ ตามความคิดที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างมีคุณค่า

Kimble (1964) เสนอความหมายของการเรียนรู้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงก่อนข้างถาวรในพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากการฝึกที่ได้รับการเสริมแรง

Brame (2016) ให้ความหมายการเรียนรู้เชิงรุกว่าหมายถึงกิจกรรมที่ผู้เรียนทำเพื่อสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจ กิจกรรมดังกล่าวจะมีความหลากหลาย แต่ยังคงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการคิดในระดับสูง แม้ว่าอาจจะไม่ได้แสดงออกมาในทุกครั้งที่ลงมือปฏิบัติ แต่มีความสามารถที่เรียกว่า การรู้คิดซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดและการเรียนรู้ของตนเองเกิดขึ้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงกิจกรรมกับการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

พินิจ ทิพย์มณี และ วรณัฐ ปัญจะวัตร (2552) เสนอความหมายการเรียนรู้ว่าหมายถึง การที่บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยมีสาเหตุจากการได้รับประสบการณ์ต่างๆ โดยธรรมชาติการเรียนรู้ของบุคคล

นิภาพร กุลสมบูรณ์ และ สุวิมล ว่องวานิช (2565) ได้นิยามความหมายการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด และสร้างความรู้ ตลอดจนเรียนรู้อย่างมีความหมายด้วยตนเอง ในกระบวนการผู้เรียนจำเป็นต้องเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่มีอยู่เดิมกับสิ่งใหม่กระบวนการเชิงรุกที่เกิดขึ้นระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ทุกกิจกรรมที่ออกแบบต้องเชื่อมโยงสู่เป้าหมายการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้กระตุ้น ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

Hilgard & Bower (1981) ได้เสนอความหมายการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึก ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของ

พฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองตามสัญชาตญาณ ฤทธิ์ของยา หรือสารเคมี หรือปฏิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยผ่านกิจกรรมสำคัญหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ อาทิ การลงมือปฏิบัติ การฝึกให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ที่มีความคิด การวิเคราะห์ที่ต่างกันไป และการเรียนรู้ยังเกี่ยวข้องกับการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไขตามโจทย์ที่ได้รับและมีความท้าทายต่อความต้องการของบุคคล และที่สำคัญคือ การเรียนรู้ไม่สามารถบังคับการได้

Dallard & Miller (1950) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นจาก แรงขับ (Drive) ที่เกิดจากความต้องการส่วนบุคคล โดยมีสิ่งเร้า (Stimulus) ที่เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมตอบสนอง (Response) ต่อสถานการณ์การเรียนรู้ นั้น ทั้งที่สังเกตเห็นได้และไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ร่วมกับการเสริมแรง (Reinforcement) ที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งการเสริมแรงมีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยถือว่ามีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลอย่างมาก ทั้งนี้ เมื่อบุคคลได้เรียนรู้ภายใต้กระบวนการที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสุข เกิดความพึงพอใจในความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน เช่น ความภาคภูมิใจที่สามารถแก้ไขปัญหาหรือโจทย์ที่ได้รับด้วยตัวเองอย่างสร้างสรรค์ ด้วยวิธีของตนเองจากการตัดสินใจของตนเอง ในส่วนของผู้สอนจึงควรมุ่งเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้เดิม ผสมกับการกระตุ้นให้คิดสร้างสรรค์เพิ่มเติมเข้าไป จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าให้ผู้สอนบอกรู้ โดยการเรียนรู้จะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในตัวผู้เรียน หรือในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนต่อบุคคลหรือสถานการณ์ โดยเฉพาะในเรื่องที่ผู้เรียนมีการเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากสภาพแวดล้อม และยังหมายถึงการยอมรับสารสนเทศใหม่เพิ่มเติม

McLeod (2018) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของบุคคลว่าบุคคลสามารถสร้างความฉลาดและการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา โดยเริ่มต้นจากประสบการณ์ที่ได้รับ และจะยังมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นจากประสบการณ์และจากการลงมือปฏิบัติเพิ่มเติม และยังมีองค์ประกอบสำคัญทั้งภายนอกและภายใน ได้แก่ โอกาสและอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ ที่จะนำไปประกอบการวิเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้เพิ่มมากขึ้น

Ribeiro-Silve, Amorim, Aparicio-Herguedas and Batista (2022) ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวโน้มการเรียนรู้เชิงรุกในระดับอุดมศึกษาและความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน เพื่อ

ตรวจสอบการใช้วิธีการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในระดับอุดมศึกษาสามารถส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนได้อย่างไร โดยทำการศึกษาในช่วงปี 2558 – 2564 พบว่า การใช้วิธีการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการเข้ากับกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมจิตอาสาจะช่วยให้ความเป็นอยู่ของผู้เรียนดีขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และมีสุขภาพร่างกาย สุขภาพอารมณ์ สังคมที่ดีขึ้น ช่วยเสริมศักยภาพของบุคคลเพิ่มขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรสร้างความตระหนักในคุณค่าในการเรียนรู้เชิงรุกให้กับบุคลากร และนำมาสร้างเป็นกิจกรรมให้กับผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษา

Bonwell (1991) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำลงไป เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐานพื้นฐาน 2 ประการคือ

- 1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์ และ
- 2) แต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Meyers & Jones, 1993) โดยผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ (Receive) ไปสู่บทบาทของการเป็นผู้ปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Co-Creators) ไปพร้อมๆ กับผู้สอน (Fedler and Brent, 1996)

Morable (2000) เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากสมมติฐานสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- 1) สารสำคัญที่ผู้เรียนเข้าใจโดยมีความเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายของผู้เรียนเอง
- 2) การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ
- 3) การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและตอบสนองต่อการเรียนรู้นั้น และ
- 4) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในตนเอง และเชื่อมโยงไปยังผู้อื่นในด้านต่างๆ อาทิ ความรู้สึก และสติปัญญา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่านอกจากบุคคลจะมีการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากประสบการณ์เดิมที่มีแล้วยังสามารถเพิ่มความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นมาใหม่ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์บูรณาการร่วมกับกับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้สามารถใช้ความรู้เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ในบริบทที่แตกต่างกัน และยังจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มขึ้นต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้บทเรียนอันจะเป็นความรู้จากประสบการณ์ที่บุคคลได้มี โอกาสลงมือปฏิบัติเพิ่มเติมจากการรับฟังในห้องเรียน โดยผู้สอนต้องสร้างกิจกรรมฝึกปฏิบัติที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด ทั้งการฝึกลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีการอภิปรายโต้ตอบ มีการวิเคราะห์กรณีศึกษาจากปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาสู่การสังเคราะห์ และประเมินผลการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยมีสถานศึกษาให้การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ รวมถึงผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ

Papert (1985) ได้พัฒนาทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) เป็นแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ ผสมกับประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม ที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในตัวบุคคล โดยความรู้นั้นเป็นความรู้ที่มีได้มาจากผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะเกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนเมื่อได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) โดยผู้เรียนจะเกิดองค์ความรู้ใหม่จากการลงมือทำที่จะทำให้ได้รู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ไปเติมกับความรู้เดิมที่จะทำให้เกิดความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากเดิมแต่เพียงบางส่วน หรือ แตกต่างไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัดเจน

แนวคิดการเรียนรู้ของบุคคลเริ่มต้นจากการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคคล เมื่อมีการเปิดรับประสบการณ์ หรือ เมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิม บุคคลจะสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองให้เกิดขึ้นได้ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ

- 1) ขั้นการสำรวจ (Explore) ซึ่งเป็นขั้นเริ่มต้นสำรวจ ทำความเข้าใจกับสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ที่บุคคลได้พบ
- 2) ขั้นการทดลอง (Experiment) เป็นการทดลองตรวจสอบ หรือลงมือทำหลังจากได้ทำการสำรวจไปแล้ว ซึ่งบางครั้งอาจเป็นการลองผิดลองถูก เพื่อให้ได้ผลการดำเนินการตามเป้าหมายของบุคคล
- 3) ขั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) ที่เกิดขึ้นเมื่อมีการลงมือปฏิบัติการใดใด ด้วยตนเอง ก็จะให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น เรียนรู้ที่จะดำเนินการให้เกิดความแตกต่างไปจากเดิมอย่างสร้างสรรค์

4) ขั้นการลงมือทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (Doing by Learning) เมื่อผ่านทั้ง 3 ขั้นตอนข้างต้นมาแล้ว จะทำให้นักคลเกิดการเรียนรู้ และมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความคิด วิเคราะห์ จำแนก และสร้างสรรค์แสวงหาวิธีการใหม่ๆ เพิ่มเติมให้พัฒนาได้ดียิ่งขึ้นไป

จากแนวคิดสำคัญดังกล่าว นำมาสู่แนวคิดการจัดระบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ขึ้น เรียกว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงถือเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือทำซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้โดยการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์, การสังเคราะห์, และการประเมินค่า โดยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าไม่เพียงแต่ฟังผู้เรียนต้องอ่านเขียนถามคำถามอภิปรายร่วมกันและลงมือปฏิบัติจริงโดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ โดยเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญ คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนเกิดความรู้ ความ เข้าใจนำไปประยุกต์ใช้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าหรือ สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ และพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ รวมถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เขาได้มีโอกาสร่วมอภิปรายให้มีโอกาสฝึกทักษะการ สื่อสาร ทำให้ผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ สามารถนำเสนองานทางวิชาการ เรียนรู้ในสถานการณ์จำลอง ทั้งมีการฝึกปฏิบัติ ในสภาพจริง มีการ เชื่อมโยงกับสถานการณ์ ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นถึงร้อยละ 90

2.6 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในประเทศไทย

การศึกษาเรื่องการประเมินผลกรรณนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในประเทศไทย ซึ่งได้มีนักวิชาการที่ได้นำเสนอสารสนเทศสำคัญเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ไว้ดังต่อไปนี้

แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในประเทศไทย มีแนวคิดจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในระบบการศึกษาของประเทศซึ่งเป็นประเด็นเร่งด่วนในการบ่มเพาะคนไทยให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 จากการสังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2559) กองบริหารและประกันคุณภาพการศึกษา (2559) และ ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2559) พบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) องค์ประกอบด้านลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีลักษณะสำคัญแตกต่างกันไป 2) องค์ประกอบด้านบทบาทของครูผู้สอน และ 3) องค์ประกอบด้านบทบาทของผู้เรียน โดยมีข้อมูลประกอบดังต่อไปนี้

1) ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ มีลักษณะสำคัญ 7 ประการด้วยกัน คือ

1.1) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่วนรวม (Mindful Learning)

1.2) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้รับทักษะที่จำเป็นใน ศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารทางไกล การใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ

1.3) เป็นกิจกรรมที่เน้นกระบวนการของการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐานเพื่อการนำไปปฏิบัติ (Result-Based Learning) ส่งเสริมการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาผ่านการจัดกิจกรรมการทำงานและแก้ปัญหาโจทย์ในรูปแบบต่างๆ

1.4) ส่งเสริมให้ได้แสวงหาโอกาสนำไปสู่การออกแบบ ลงมือปฏิบัติ ค้นหา คำตอบจากห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน สถานประกอบการ แปลงสาธิต โรงงาน บริษัท ธุรกิจของรัฐ หรือของเอกชน เพื่อค้นหาคำตอบจากสถานที่ และสถานประกอบการจริง

1.5) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทำให้นักเรียนและ/หรือครูค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ไปด้วยกัน

1.6) เรียนรู้ในระดับสากลจากทั่วโลก รวมถึงภูมิปัญญาหลักของไทย ศึกษาทางเลือกของสังคมไทยและของโลกที่มีความหลากหลาย

1.7) เป็นกิจกรรม การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย (Purposeful Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถสร้างอาชีพได้

2) บทบาทของผู้สอน ต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมดังนี้

- 2.1) เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเป็นห้องเรียนแห่งความสงสัย อยากเรียนอยากรู้
อยากหาคำตอบ ต้องสอนน้อย แต่ให้ผู้เรียนเรียนรู้มาก
- 2.2) ส่งเสริมกระบวนการวิจัยให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลง
มือปฏิบัติกิจกรรม
- 2.3) กระตุ้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ (Creative Learning) ให้
นำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกที่ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างและพัฒนานำไปสู่การสร้างสรรค์
นวัตกรรมมาตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคมและประเทศ
- 2.4) กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการทำงานร่วมกัน (Sharing Incentive)
- 2.5) กระตุ้นให้ใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ปัญหารายบุคคลแล้ว แลกเปลี่ยน
ความคิดเห็น
- 2.6) เปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอด (Transmitting) เป็นผู้ชี้แนะ (Mentoring)
- 2.7) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการพัฒนาทักษะทางสังคม คุณธรรม
จริยธรรม คารวธรรม การสร้างเสริมสุขภาพอนามัย การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและของโลก
- 2.8) กระตุ้นให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะยึดประ โยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (Mindful
People)

3) บทบาทของผู้เรียน แสดงออกถึงพฤติกรรมดังนี้

- 3.1) ผู้เรียนแต่ละคนจะไม่อยู่นิ่ง (Active Learner) กระตือรือร้นและ คิดค้นหา
ความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา
- 3.2) แสดงถึงร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมใช้การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา การ
ร่วมกันระดมความคิดสร้างสรรค์แบบกลุ่ม (Common Creating)
- 3.3) สามารถแสดงออกถึงการคิดนอกกรอบ (Out of the Box)
- 3.4) สามารถใช้ทักษะ คิดเป็นระบบ มีกระบวนการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้
- 3.5) เกิดทักษะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ
- 3.6) ใช้ทักษะการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำเสนอมาอภิปราย
แลกเปลี่ยนในชั้นเรียน
- 3.7) มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์หรือ
สนองต่อความต้องการของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ
- 3.8) แสดงถึงคุณลักษณะมีจิตสำนึกสาธารณะ และมีคุณธรรม จริยธรรม

วัฒนา หงสกุล (2018) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายทางการศึกษาที่สำคัญ โดยได้เสนอหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาวิชา ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) เนื้อหาที่ผู้สอนจัดให้กับผู้เรียน ควรเป็นการบูรณาการความรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถใช้เนื้อหาแบ่ง ออกเป็น 4 ระดับด้วยกัน คือ 1)การบูรณาการเนื้อหาภายในวิชา 2)การบูรณาการเนื้อหาแบบพหุวิทยาการ 3) การบูรณาการเนื้อหาแบบสหวิทยาการ 4)การบูรณาการเนื้อหาแบบข้ามสาขาวิชา

2) ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียน เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบร่วมกันใน กระบวนการเรียนรู้ ใช้กระบวนการคิดในการแก้สถานการณ์ปัญหาอย่างเป็นระบบอย่างสร้างสรรค์ สามารถใช้การ ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับ ผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดนวัตกรรมสู่สังคม

3) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ

3.1) การสร้างสภาพแวดล้อมและกระตุ้นความกระหายใคร่รู้ในปัญหา ลักษณะของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ควรเป็นการนำเข้าสู่บทเรียนกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้และสนใจในสถานการณ์ปัญหา โดยใช้การ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระตุ้นให้ดึงความรู้หรือใช้ความรู้จากประสบการณ์เดิม อธิบายหรือหาคำตอบกับ สถานการณ์หรือปัญหาที่กำลังเผชิญ

3.2) การลงมือสร้างความเข้าใจและวางแผนในการเรียนรู้ ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการ คิดร่วมกัน จำแนก วิเคราะห์ กำหนดประเด็น และทำความเข้าใจของสถานการณ์หรือปัญหาที่กำลังเผชิญ และ ร่วมวางแผน แบ่งบทบาทหน้าที่ ใช้ทักษะการแก้ปัญหา กำหนดกรอบวิธีการและการลงมือปฏิบัติ สำรวจ ตรวจสอบ อย่างเป็นระบบจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

3.3) ลงข้อสรุปผลการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเป็น การใช้ทักษะการสื่อสารร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงแนวคิดในการแก้ปัญหา

อย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ การสรุปและการสร้างองค์ความรู้การตลอดจนนำเสนอผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย

3.4) การขยายความรู้สู่ต้นวัตรกรรม ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเป็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์วิชาแขนงอื่นๆ เพื่อสร้างผลงานหรือชิ้นงานขึ้นมาใหม่ ซึ่งผู้เรียนมีอิสระในการเลือก ที่จะสร้างสรรค์ต้นวัตรกรรม ในลักษณะของผลงานรายบุคคลหรือรายกลุ่มที่สามารถนำออกสู่ภายนอกห้องเรียนให้ สังคมภายนอกได้รับรู้และเป็นประโยชน์ใช้ได้จริง

3.5) การประเมินผลการเรียนรู้ ควรเป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ตลอดกระบวนการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ โดยประเมินร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน กระตุ้นให้ผู้เรียน อภิปรายร่วมกัน แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปองค์ความรู้ร่วมกันทั้งชั้นเรียน นำเสนอปัญหาและ วิธีการแก้ไขปัญหาในขณะปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

สรุปได้ว่า แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในประเทศไทยมุ่งเน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ให้สามารถนำองค์ความรู้ต่างๆ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถสร้างสรรค์ต้นวัตรกรรมในรูปแบบที่หลากหลายมาตอบสนองความต้องการของสังคม และเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือการประกอบอาชีพในอนาคต สามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณค่า

ข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีข้อจำกัดที่สำคัญ ดังนี้ (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559)

- 1) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มีจำนวนมากได้
- 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ต้องใช้เวลาในการเตรียมการ ดังนั้นหากผู้สอนที่มีภาระงานสอนมากจะไม่สามารถใช้การเรียนรู้เชิงรุกได้
- 3) การใช้การเรียนรู้เชิงรุก ในห้องเรียนที่มีขนาดใหญ่ จำนวนผู้เรียนมากอาจมีข้อจำกัดในการดูแลควบคุมให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางที่ผู้สอนวางแผนได้ยาก
- 4) ผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงคิดว่าตนเองเป็นผู้บรรยายที่ดีจะไม่ยอมรับวิธีการเรียนรู้เชิงรุก ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผู้สอน

5) ความต้องการวัสดุอุปกรณ์จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในห้องเรียนต้อง มีความพร้อมในการเรื่องวัสดุอุปกรณ์

6) ผู้เรียนต่อต้านวิธีการสอนที่ไม่ใช่การบรรยาย เนื่องจากผู้เรียนจะคุ้นชินกับการเรียนโดยวิธีการรับรู้จากผู้สอนมากกว่าการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามคำแนะนำของผู้สอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

การดำเนินนโยบายการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย จะมี 3 ฝ่ายสำคัญที่เกี่ยวข้องที่จะทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ คือ ผู้เรียน ผู้สอน และ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามที่ได้นำเสนอข้างต้น โดยมีเกณฑ์สำคัญที่ใช้พิจารณาความสำเร็จในการดำเนินนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ประการสำคัญ คือ 1) การบริหารจัดการ โครงการ 2) การออกแบบกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ และ 3) คุณภาพผู้เรียน

นโยบายปฏิบัติการศึกษาของประเทศไทย : การเรียนรู้เชิงรุก

นโยบายปฏิบัติการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก เป็นนโยบายปฏิบัติการศึกษาเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สพฐ. เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว โดยเน้นการลดเวลาเรียน หมายถึง การลดเวลาเรียนภาควิชาการและการลดเวลา ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้เช่น การบรรยาย การสาธิต การศึกษาไปความรู้ให้น้อยลง และการเพิ่มเวลารู้ หมายถึง การเพิ่มเวลาและโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข จากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) โดยครูผู้สอนต้องลดบทบาทจากเดิมที่คอยสอนเนื้อหาสาระมาเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวก กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการสร้างกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะในด้านต่างๆ ที่ตอบสนอง ความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน และมีความพยายามในการขับเคลื่อนนโยบายให้เห็นผล อย่างเป็นรูปธรรม ได้มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายที่สำคัญ อาทิ จัดทำโครงการนำร่องในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2558 ภาคเรียนที่ 2 มีโรงเรียน เข้าร่วมโครงการ จำนวน 4,100 โรงเรียน และในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก 17,317 โรงเรียน คัดเลือกและยกย่องครูผู้สร้างพลังการเรียนรู้ (Active Teacher Award) และ การจัดค่ายกิจกรรมต่างๆ ในระดับเขตพื้นที่การศึกษาร่วมด้วย

วัตถุประสงค์ของ นโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่สำคัญ มีดังนี้

- 1) เพื่อขับเคลื่อนการนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 2) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้มีทักษะ ในการคิดวิเคราะห์และได้รับการพัฒนาเต็ม ตามศักยภาพ ตามความสนใจ และถนัดของนักเรียนแต่ละบุคคล
- 3) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการเวลาเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่าง เหมาะสม ทั้งด้านวิชาการ ด้านปฏิบัตินักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพตามความสนใจและ ถนัดของแต่ละบุคคล
- 4) เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พัฒนาตนเองตามความสนใจและความถนัดอย่างเต็มตามศักยภาพ และมีความสุขกับการเรียนรู้
- 5) เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีความพึงพอใจในการจัด การศึกษาของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา

การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติ

การนำนโยบายการเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบศักยภาพ และ ความชอบของตนเอง มีสำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงาน ดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานนโยบายปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้ดำเนินการ ติดตามประเมินผลเชิงประจักษ์จาก โรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ตัวคุณภาพไทยแลนด์ 4.0 จากสถานศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งผลการ ติดตามและประเมินผลเชิงประจักษ์ พบว่า สถานศึกษาได้มีการนำกระบวนการเรียนรู้วิธีการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น ครูผู้สอนมีการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้หน้า เดียว โดยดำเนินการทุก 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำสู่บทเรียน ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นสรุป บทบาทของผู้เรียน และเกิดชิ้นงาน ผลงานของผู้เรียน ซึ่งคุณครูมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการจัดการ เรียนรู้ นักเรียนสนุกมีความสุข กับการเรียน สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กล้าแสดงออก ส่งผล ให้คุณภาพผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครองและชุมชนที่มีต่อโรงเรียน โดยที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการติดตามผลการดำเนินนโยบายปฏิรูป การศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในแต่ละระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 4,100 โรงเรียน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3,831 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 161 โรงเรียน และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำนวน 108 โรงเรียน โดยเน้น 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรม บังคับตามหลักสูตร) หมวดที่ 2 สร้างเสริมสมรรถนะและการเรียนรู้ หมวดที่ 3 สร้างเสริมคุณลักษณะและ ค่านิยม และหมวดที่ 4 สร้างเสริมทักษะการทำงาน การดำรงชีพและทักษะชีวิต ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม ทั้งในและนอกห้องเรียน กิจกรรมการพัฒนาเป็นไปตามความสนใจของผู้เรียน มีส่วนร่วมในการออกแบบ กิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ และมีความสุขกับกิจกรรม

ระยะที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก จำนวน 17,317 โรงเรียน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15,897 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 504 โรงเรียน สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำนวน 479 โรงเรียน และสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 437 โรงเรียน รวม 2 ระยะ มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 21,417 โรงเรียน ในระยะนี้ เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีเป้าหมายการพัฒนา 4H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง) Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ) Hand (กิจกรรม พัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ) และเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

ในระยะที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 มีการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ให้ เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และยังคงเน้นเป้าหมายการพัฒนา 4H โดยให้ความสำคัญทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ โดยมุ่งเน้น ลดเวลาเรียน ในลักษณะการรับการถ่ายทอดความรู้ด้วยการบรรยาย/สาธิต เป็นการเพิ่มเวลาและโอกาสในการ สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ มีความสุขกับการเรียนรู้ ปรับบทบาทครูจากการเป็น ผู้สอนมาเป็น ผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างหลากหลายตามสภาพจริง และเชื่อมโยงกับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดโดยการออกแบบกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น ความหลากหลาย พัฒนาทักษะ และสมรรถนะที่เน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม เคารพประสพการณ์ตรง เรียนรู้ด้วยตนเอง และได้ค้นพบศักยภาพของตนเองเชื่อมโยงการนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อม เข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ นานาประเทศ ทั้งเรื่องของจิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐาน การประกอบสัมมาอาชีพ ความรู้พื้นฐาน

ด้านพลเมือง สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว ผู้กระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและ เป็นระบบ จึงได้มีการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์รวมถึงช่องทางสื่อสารกลาง ภายใต้ชื่อ “MCMK” (Moderate Class, More Knowledge) : รวมทั้ง สังเคราะห์และสร้างคลังเมนูกิจกรรมสนับสนุน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ทั้งจากหน่วยงานภายในและ หน่วยงานภายนอก รวมถึงแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การ จัดกิจกรรม เผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมหรือแนวทางปฏิบัติสำหรับโรงเรียนได้เข้ามาศึกษาหาความรู้แล้วนำไป ประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียน

การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติในสถานการณ์โควิด-19

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด – 19 ตั้งแต่ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึงปัจจุบัน ถือเป็นสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ประชากรโลกเจ็บป่วยและเสียชีวิตจำนวนมาก เป็นความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน มนุษย์จึงจำเป็นต้องป้องกันตนเอง เพื่อให้รอดพ้นจากสถานการณ์ดังกล่าว ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตไปจากวิถีเดิม โดยมีการปรับวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูสุขภาพ ทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิธีการจัดการ พฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร ความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การสื่อสาร การทำธุรกิจ รวมถึงการจัดการศึกษา ฯลฯ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษา การปรับรูปแบบการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์คอนเทนต์ (Content) สามารถอำนวยความสะดวกการเรียนการสอนได้ดี ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สาระเนื้อหาการเรียนรู้ได้จาก ทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา แต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน และ ผู้เรียน จะลดน้อยลง รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนอีกด้วย แหล่งการเรียนรู้ยังมีอยู่แต่เปลี่ยนพื้นที่จากสถานศึกษามาสู่โทรศัพท์มือถือหรือเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้น (สุวิมล มธุรส, 2564)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด- 19 จนส่งผลให้มีการปิดสถาบันการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนจำนวนมากกว่า 1.5 พันล้านคน หรือมากกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมดในโลก ได้รับผลกระทบในกระบวนการเรียนรู้ ในประเทศไทยศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.)

ด้านการศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนกำหนดการเปิดการศึกษา สถานที่ทำการศึกษา สถานที่จัดการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการศึกษา รูปแบบการเรียนการสอน อาจจะเป็นการเรียนรู้ที่บ้านกับครอบครัวอย่าง Home School ตามความเหมาะสมการกำหนดแนวการเรียนการสอนที่เหมาะสม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนการสอน ให้มีการดำเนินการทั้งแบบผ่าน DLTV ออนไลน์ และออฟไลน์ในชั้นเรียนซึ่งจะใช้วิธีผสมผสาน เพื่อให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนต่อไปได้

โดยรูปแบบการเรียนการสอนหลังโควิด-19 ในการบริหารจัดการให้เกิดความเหมาะสมมี 4 รูปแบบที่สอดคล้องกับ New normal (มารุต พัฒนา และ วิชัย วงศ์ใหญ่, 2563) ประกอบด้วย รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านระบบออนไลน์ร้อยละ 100 แต่มีข้อจำกัดในด้านความพร้อมในระบบการเรียนการสอนความสามารถด้านทักษะเทคโนโลยีของผู้สอน และ ผู้เรียน ทั้งความสามารถในการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และ อินเทอร์เน็ต ส่งผลต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องตอบสนองในแบบออนไลน์เต็มรูปแบบ ซึ่งส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างครูอาจารย์ และนักเรียนมากกว่าจำนวนชั่วโมงที่นักเรียนอยู่ในห้องเรียนหรือเรียน ผ่านสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ หรือ ให้น้ำหนักกับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจของนักเรียน เชื่อมโยงกับ ชุมชน และบริบทที่นักเรียนอยู่มากกว่าการเรียนรู้อิงตามมาตรฐานแบบเดียวกันทั่วประเทศ และให้น้ำหนักกับการเรียนรู้เพื่อสุขภาพกายและใจควบคู่กับการเรียนรู้ด้านวิชาการ โดยเฉพาะด้านสภาพจิตใจ สังคมและอารมณ์ของครูและนักเรียน COVID-19 อาจทำให้ครู นักเรียน รวมถึงครอบครัวของทุกคนรู้สึกเครียด หากความเครียดนั้นไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ในระยะยาวและการเรียนรู้ในภาพรวมของนักเรียนได้ สำหรับครูอาจเกิดภาวะหมดไฟในการสอน (Burnout) ทำให้ครูขาดงานบ่อยขึ้น หรือถึงขั้นลาออกจากงาน ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องให้ความมั่นใจกับครูว่าจะได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เมื่อครูเกิดปัญหาด้านสภาพจิตใจ

การแพร่ระบาดของสถานการณ์ COVID 19 ที่ส่งผลต่อระบบการศึกษาหลากหลายด้าน อาทิ การออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ การประเมินทักษะและหลักสูตร รูปแบบการศึกษารูปแบบใหม่ ควรมีรูปแบบใด เทคโนโลยีที่จะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้ จะดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่ เป็นต้น การจัดการศึกษาทำให้สถานศึกษาต้องอยู่ให้รอดต้องปรับตัว เพราะวิกฤตดังกล่าว การบริหารจัดการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้สอดคล้องกับความคิดใหม่ที่เกิดขึ้น ด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทั้งครูและนักเรียนต้องพร้อมรับ

กับการเปลี่ยนแปลงใน รูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะครู บุคลากรทางการศึกษา ถูกสังคมคาดหวังให้เปลี่ยนแปลงบทบาทเพื่อขับเคลื่อนให้เกิด การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นต้องมีนวัตกรรมทางการศึกษา มีทักษะการสอนที่ทันสมัย มีเทคนิคการสอนสมัยใหม่ ตลอดจนทัศนคติของครูผู้สอนต่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลที่สามารถ ตอบสนองผู้เรียนที่แตกต่างและหลากหลายเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงและมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามความต้องการในศตวรรษที่ 21 สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์นั้นจึงไม่ใช่เพียงให้ผู้เรียนเข้ามาฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ผู้สอนต้องมีการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย เพราะการที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้นั้นก็ต้องอาศัยการลงมือทำหรือ การปฏิบัติ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญอย่างมากต่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาของโลกรวมถึงของประเทศไทย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา เป็นปัจจัยกระตุ้นอย่างรวดเร็วในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในระบบการศึกษา ดังนั้น บุคลากรหน่วยงานทุกฝ่ายในระบบการศึกษาไทยช่วยกันทำระบบกลไกการศึกษาที่แข็งแกร่ง ทำให้สามารถขับเคลื่อนการศึกษาท่ามกลาง สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็งระบบการศึกษาที่ดีควรมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ทันสถานการณ์และบริบท แวดล้อมที่ไม่ใช่แค่ในประเทศไทยแต่เป็นของโลก การบริหารจัดการระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องปรับตัวไปสู่ระบบการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนจากเดิมไปสู่การตอบโจทย์การเรียนรู้และการพัฒนารายบุคคล มากยิ่งขึ้น สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ และ นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างเป็นระบบ เพื่อขับเคลื่อนบุคลากร เยาวชน ไปสู่การเป็นฐานการผลิตทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่เป็นเลิศ (การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ในปัจจุบันสถานศึกษาต่างๆ ได้มีการปรับตัวภายใต้ความปกติใหม่เพื่อดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้บรรลุตามเป้าหมายนโยบาย อาทิ การสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนการสอน การปรับตัวของครูผู้สอนในการเรียนรู้การใช้ระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนการสอน การสนับสนุนของผู้ปกครองในด้านอุปกรณ์ประกอบการเรียนตามความเหมาะสม โดยการดำเนินการต่างๆ ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับ ดูแล และติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนตามโครงการ ดังกล่าว จึงได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนในโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อคัดเลือกโรงเรียน ที่เป็นต้นแบบ

ในการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการนิเทศติดตามผล เพื่อเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนอื่นได้พัฒนาคุณภาพ การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ดำเนินการติดตามประเมินผล โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่มี รูปแบบการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 เพื่อดำเนินการพิจารณาคัดเลือกเป็น โรงเรียน ต้นแบบระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น ได้ถอดบทเรียน และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาต่อไป

2.7 ระบบการศึกษาของประเทศไทย

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบการศึกษาของ ประเทศไทย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็น ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้จำแนกระดับการศึกษาไว้ ดังได้นำเสนอ ดังต่อไปนี้

ระบบการศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย และมีระดับการศึกษาอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ระดับปฐมวัยหรือระดับอนุบาล 3 ปี การศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้น มัธยมศึกษา ตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3 ทั้งในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา และ การศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่สามารถ แบ่งออกเป็นระดับต่ำกว่าปริญญา หรือ อนุปริญญา และ ระดับปริญญา ดังจะได้อธิบายเพิ่มเติม ต่อไป โดยปัจจุบัน ระบบการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย กำหนดให้เป็น 9 ปี ตั้งแต่ระดับ ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้ กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียน จนจบ การศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานเริ่มตั้งแต่ระดับ

ก่อนประถมศึกษาหรืออนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นระยะเวลา 15 ปี (สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

ทั้งนี้ โครงสร้างระบบการศึกษาเมื่อเปรียบกับช่วยวัยของผู้เรียน สามารถแสดงได้ดัง
รูปภาพต่อไปนี้

		อายุ
ปริญญาเอก (3 - 5 ปี)		28
		27
		26
		25
		24
ปริญญาโท (2 ปี)		23
		22
ปริญญาตรี (4 ปี)	ปริญญาตรี (เทียบโอน 2 ปี)	21
		20
	ปวส. (2 ปี)	19
มัธยมศึกษา ตอนปลาย		18
	ปวช. (3 ปี)	17
		16
มัธยมศึกษาตอนต้น (3 ปี)		15
		14
		13
		12
		11
		10
ประถมศึกษา (6 ปี)		9
		8
		7
		6
		5
อนุบาล		4
		3

รูปที่ 2.2 แสดงระบบการศึกษาของไทย

ที่มา : เกลิมพร เย็นเชือก, 2565

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่า การศึกษาในระบบมีสองระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการจัดระบบการศึกษาเป็นการดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ จะมีสภาการศึกษาทำหน้าที่กำกับดูแลแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบัน อยู่ในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 เป็นแผนการศึกษาระยะยาว 20 ปี มีแตกต่างจากแผนการศึกษาที่ผ่านมา เนื่องจากในช่วง 20 ปีนี้ ประเทศไทยจะขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมมุ่งไปสู่ Thailand 4.0 ซึ่งจะทำให้เกิดการแพร่กระจายทางเทคโนโลยี ส่งผลให้การดำรงชีวิตของคนในทุกช่วงวัยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แผนการศึกษาแห่งชาติได้คำนึงถึงอนาคตทางการศึกษา สภาการศึกษาจึงได้กำหนดโครงสร้างระบบการศึกษา เพื่อช่วยสนับสนุนและช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ สำหรับการจัดทำแผนการศึกษาของแต่ละจังหวัด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลทุกช่วงวัยให้ได้รับการพัฒนาที่แตกต่างกันแต่เหมาะสมกับทุกช่วงวัย เพื่อให้ประชาชนในทุกช่วงวัยได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด

1) การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็นสามระดับ

1.1) การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ 3 – 6 ปี

1.2) การศึกษาระดับประถมศึกษา โดยปกติใช้เวลาเรียน 6 ปี

1.3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ ดังนี้

1.3.1) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี

1.3.2) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี

แบ่งเป็นสองประเภท ดังนี้

(1) ประเภทสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

(2) ประเภทอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หรือ ศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป

2) การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา การใช้คำว่า อุดมศึกษา แทนคำว่า การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เพื่อจะให้ครอบคลุมการศึกษาในระดับ ประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญา ที่เรียนภายหลังที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว

ทั้งนี้การศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี โดยให้ผู้เรียน ซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุเข้าปีที่ 16 เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษาภาคบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การศึกษาภาคบังคับนั้นต่างจากการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่บังคับให้ประชาชนต้องเข้าเรียน แต่เป็นสิทธิของคนไทย ส่วนการศึกษาภาคบังคับเป็นการบังคับให้เข้าเรียนถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองตามมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ระบบการศึกษาไทยยังจัดเป็นระบบการศึกษาในระบบโรงเรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ การศึกษาตามอัธยาศัย ในการจัดระบบการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติฉบับนี้จะไม่พิจารณาแบ่งแยก การศึกษาในระบบโรงเรียนออกจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่จะถือว่าการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นเพียงวิธีการเรียนการสอน หรือรูปแบบของการเรียนการสอน (Modes of Learning) เท่านั้น แนวทางใหม่คือสถานศึกษาสามารถจัดได้ทั้ง 3 รูปแบบ และให้มีระบบเทียบโอนการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาฯ มาตรา 15 กล่าวว่าการจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย คือ

- 1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
- 2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
- 3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา อันเนื่องจากพบว่าความสำคัญของการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรากฏตามรายงานการวิจัยประเมินผล

สัมฤทธิ์จากการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับนานาชาติ ในมิติต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐศาสตร์ มีการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ในระดับชั้นพื้นฐานมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ระดับความสำเร็จของการเรียนระดับมหาวิทยาลัย ค่าตอบแทนที่ได้รับจากความสามารถในการศึกษา และการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีมากน้อยเพียงใด โดยใช้จำนวนปีเฉลี่ยของการเรียนของประชากรมาเป็นตัวแทนของระดับทุนมนุษย์ในประเทศ ซึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้มีการนำการศึกษาเฉลี่ยมาแทนระดับทุนมนุษย์ในประเทศไปสู่ข้อสรุปเชิงนโยบายว่า ประเทศจะก้าวหน้าต้องเพิ่มจำนวนคนที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งประเทศไทยได้ใช้แนวทางนี้เป็นตัวแบบเพื่อร่างนโยบายด้านการศึกษาเป็นสำคัญ

ผลการศึกษาของ Hanushek & Woessmann (2010) ได้พบข้อสรุปสำคัญที่มีผลในเชิงนโยบายจากการประเมินว่า นโยบายเพิ่มจำนวนใบปริญญาในประเทศแบบไม่มีการควบคุมเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการพัฒนาประเทศหรือไม่ ทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้ว การส่งเสริมให้ผู้เรียนในระดับที่สูงขึ้น โดยขาดความตระหนักถึงความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงานในประเทศ จะไม่สามารถทำให้ประเทศนั้นก้าวหน้าพัฒนาขึ้นมาได้ และ เมื่อมีการปรับแบบจำลองการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ โดยได้นำทักษะการเรียนรู้และผลการศึกษาระดับพื้นฐานเข้าไปเป็นตัวแปรเพิ่มเติม จะส่งผลทำให้ความสำคัญของระดับการศึกษาเฉลี่ยของประเทศลดลงอย่างมาก และพบประเด็นที่สำคัญคือ ทักษะในการเรียนรู้และผลการศึกษาระดับพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าอีกด้วย โดยผลที่พบนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับรายได้ของประชากรของประเทศเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบ การแปรรูปวัตถุดิบ ให้เป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการ โดยลำดับแต่ละขั้นดังกล่าวนี้ จะใช้ทักษะต่างๆ ที่แตกต่างกันกันไป ซึ่งทักษะที่เกิดขึ้นนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอว่าถูกสร้างขึ้นมาจากทุนพื้นฐานชุดเดียวกัน คือ การศึกษาระดับพื้นฐาน ที่ถือเป็นพื้นฐานหล่อหลอมกระบวนการคิด วิธีการวิเคราะห์ การมองโลก รวมถึงทัศนคติ วัฒนธรรมและรูปแบบการทำงานของคนในประเทศ

จากผลการศึกษาดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันพบว่ามีประเทศที่มีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยสูง แต่มีคุณภาพการศึกษาระดับพื้นฐานไม่ดีพอ จึงมักประสบกับปัญหาด้านการแข่งขันและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว อันได้แก่ ผลกระทบทางการคลังที่เกิดขึ้นจากระดับคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำ คือ ภาครัฐจะไม่สามารถเก็บภาษีได้ตามเป้าหมายที่ควรจะเป็น อันเนื่องจากภาษีที่มาจากรายได้ของประชาชนที่ลดลงอันเหตุจากประชาชนมีรายได้ต่อหัวลดลงนั่นเอง ส่งผลให้รัฐไม่มีเงินไปลงทุนในโครงการต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาประเทศ ยกเว้นคุณภาพชีวิตของประชาชนใน

ประเทศได้ จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศไม่สามารถสูงขึ้นได้ตามจำนวนปริญญาที่เพิ่มขึ้น โดยไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนโดยเฉพาะในระดับพื้นฐานได้ค้นหาความถนัดและความชอบที่แท้จริงของตน แล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาทักษะของตนให้เพิ่มมากขึ้น การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดี คือสิ่งที่ประเทศไทยควรให้ความสำคัญ เพื่อเป็นรากฐานให้บุคคลได้ไปต่อยอดเพิ่มขึ้นในอนาคต ผู้วิจัย จึงเน้นศึกษาวิจัยในการระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาเป็นสำคัญ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานกลางรับผิดชอบโดยมีภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบในการ

- 1) จัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย แผน พัฒนาการศึกษามาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) ดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากร และ บริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) พัฒนาระบบ การบริหาร ส่งเสริมและประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 4) พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา
- 5) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ
- 6) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในปี พ.ศ.2559 ได้มีการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาค เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาประเทศ โดยให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็น ประธานกรรมการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญในการกำหนดทิศทาง การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการในระดับภูมิภาคหรือจังหวัด วางแผนงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากร พิจารณาจัดสรรงบประมาณ แต่งตั้ง โอนโยกย้าย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงานระดับภูมิภาคหรือระดับ จังหวัด มีการจัดตั้งสำนักงานศึกษาธิการภาคจำนวน 18 ภาค ให้อยู่ในการควบคุมดูแลของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อปฏิบัติการกิจของกระทรวงศึกษาธิการในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการศึกษาในระดับภาคและระดับจังหวัด กำหนดยุทธศาสตร์และบทบาท การพัฒนาภาคต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทางการ

พัฒนาประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการและยุทธศาสตร์ การพัฒนากลุ่ม จังหวัด นอกจากนี้ยังสนับสนุนการพัฒนาจังหวัดในพื้นที่ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนา และกำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยทำงานร่วมมือและบูรณาการกับหน่วยงาน ในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และมีศึกษาธิการภาคเป็นผู้บริหาร สูงสุดในสำนักงานศึกษาธิการภาค

นอกจากนี้ในแต่ละจังหวัดได้กำหนดให้มีคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด โดยมีผู้ว่า ราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ ศึกษาธิการภาคในพื้นที่ที่ รับผิดชอบเป็นรองประธาน กรรมการ มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งคือ ดำเนินงานในส่วนที่ เคยเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่ การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) และยังมีหน้าที่ สำคัญอื่น ๆ เช่น กำหนดยุทธศาสตร์แนวทางการจัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ทุกระดับและทุกประเภท ประสานและส่งเสริมการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการจัดการศึกษา รูปแบบที่หลากหลาย พิจารณาและให้ความเห็นชอบ แผนพัฒนาการศึกษา เป็นต้น และกำหนดให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติการกิจของกระทรวงศึกษาธิการ ตามที่กฎหมายกำหนด และมี ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้บริหารระดับสูงสุด ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รวมทั้งรับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) ซึ่งศึกษาธิการจังหวัด นี้จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของศึกษาธิการภาคปรับ โครงสร้างองค์กรในระดับภูมิภาคและ ระดับ จังหวัดทำให้มีการยุบเลิกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้น ภารกิจหน้าที่ต่างๆ ของคณะกรรมการเขตพื้นที่ การศึกษาและ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาจึง ได้ถูกโอนไปให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งต้องมีหน้าที่รับผิดชอบดังที่ได้กล่าวไปใน ตอนต้นแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านครูและ บุคลากรทางการ ศึกษาของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะถูกโอนย้ายไป แล้ว แต่หน้าที่อื่น ๆ ยังอยู่ ในความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

การกระจายอำนาจการบริหารในสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจ อำนาจการ

บริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสายสามัญและสายอาชีพ จะมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงาน ของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ควบคุมดูแลการบริหารงานบุคคลตามที่กฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ทั้งนี้ สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน และสถานศึกษาที่มีนักเรียนเกินกว่า 300 คน ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน คณะกรรมการจะประกอบด้วย ผู้แทนจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยให้ผู้อำนวยการ สถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ สรุปได้ว่า โครงสร้างองค์กรหลักในสถานศึกษาประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายบุคลากร และฝ่ายบริหารงานทั่วไป

2.8 การจัดการศึกษาในจังหวัดปทุมธานี

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีสารสนเทศสำคัญดังต่อไปนี้

ปัจจุบันแผนการศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ซึ่งเป็นแผนที่วางกรอบเป้าหมายและการจัดการศึกษาของประเทศที่มุ่งให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ ที่มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียน และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ใน ปี พ.ศ. 2560 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการประชุมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายกระทรวงศึกษาธิการในระดับจังหวัดแต่ละจังหวัด โดยได้ให้ข้อสังเกตสำคัญถึงประเทศที่มีความเจริญ จะให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับแรก เพราะการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถอย่างแตกฉาน อีกทั้งครูอาจารย์ถือเป็นที่สุดและผู้เสียสละและอุทิศตนเพื่อลูกศิษย์อย่างมาก

จังหวัดปทุมธานี ได้ดำเนินงานจัดการการศึกษาตามวิสัยทัศน์ของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี คือ “มุ่งผลิตและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลอย่างทั่วถึงและเสมอภาค เป็นกำลังคนที่มีศักยภาพบนพื้นฐานของความเป็นไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และอยู่ในสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุข” ตามแผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2563 - 2565) จังหวัดปทุมธานี ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานีเป็นแผนที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงบูรณาการเพื่อขับเคลื่อน การพัฒนาการศึกษาโดยกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดปทุมธานี ที่สอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดิน นโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติ (Agenda Based) ยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรหลัก (Function Based) ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด (Cluster Based) และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (Area Based) รวมทั้งสภาพปัญหา ความต้องการและความเร่งด่วนของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาจังหวัดปทุมธานี เน้นมิติการพัฒนาด้านการศึกษาที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนาอื่น ๆ ของจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดปทุมธานี และรองรับการมีงานทำและการประกอบอาชีพ โดยการบูรณาการแผนงาน โครงการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรในจังหวัดให้เกิดการระดมทรัพยากรร่วมกัน สร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ภาคเอกชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ในระดับกระทรวงและระดับจังหวัด เพื่อนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ด้วยการสร้างคุณภาพของคนไทยในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกันได้อย่างมีความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจุบันจังหวัดปทุมธานีมีสถานศึกษาในทุกสังกัด จำนวน 345 แห่ง โดยมีครู 7,468 คน และนักเรียน 162,052 คน และจากรายงานการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการศึกษาของจังหวัดปทุมธานี ที่ปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ.2563 – 2565 จังหวัดปทุมธานี พบว่ามีจุดแข็งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าระดับประเทศทุกวิชาหลัก ดังปรากฏจากผลการสอบ O-NET ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในทุกกลุ่มสาระ ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในทุกกลุ่มสาระ ยกเว้นกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ร้อยละ 0.07 มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการศึกษาและ

ระบบโครงข่ายเทคโนโลยีที่กระจายอย่างทั่วถึง มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ส่วนจุดอ่อนที่พบคือ ผู้เรียนบางส่วนยังขาดทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตไม่เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นักเรียนบางส่วนอ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนขาดวิสัยทัศน์ทางด้านวิชาการ และความรู้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ รวมถึงครูบางส่วนยังสอนไม่ตรงวิชาเอก และขาดทักษะความเป็นครูมืออาชีพ การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษายังไม่ครอบคลุม ไม่ต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน ส่วนในระดับนโยบายพบว่า โครงสร้างการบริหารงานของศึกษาธิการจังหวัด ไม่มีสถานศึกษาในสังกัด ในขณะที่ศึกษาธิการจังหวัด มีบทบาทในการประสานภารกิจ ทำให้การดูแลหรือการพัฒนาสถานศึกษาแบบบูรณาการทำได้อยู่ในวงจำกัด โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เมื่อวิเคราะห์จุดอ่อนแล้วพบว่า ครูบางส่วนไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ทรัพยากรงบประมาณที่ได้รับจัดสรรมีจำกัด และเป็นงบประมาณที่ต้องดำเนินโครงการตามนโยบาย และหน่วยงานที่จัดการศึกษาขาดการบูรณาการด้านการทำยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมด้านอุปสรรคพบว่า นโยบายด้านการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาการศึกษา การกระจายอำนาจทางการศึกษายังไม่เป็นรูปธรรม และไม่มีนโยบายให้สถานศึกษาสรรหาครูตรงกับความต้องการ (แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดปทุมธานี, 2563-2565)

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งผลงานวิจัยที่ใช้แนวคิด CIPP Model เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย ทั้งผลงานวิจัยในประเทศและผลงานวิจัยต่างประเทศ ดังนำเสนอต่อไปนี้

รวีกานต์ ทวีนันท์ ญาณิสรา บุญจิตร และ บรรจง เจริญสุข (2565) ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในโครงการ TSQP-2 โรงเรียนบ้านทุ่งคา “บุญขจรประชาอาสา” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินด้านบริบท 2) ประเมินด้านปัจจัยนำเข้า 3) ประเมินด้าน กระบวนการ และ 4) ประเมินด้านผลผลิตของโครงการการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อ ส่งเสริมทักษะอาชีพใน โครงการ TSQP-2 โรงเรียนบ้านทุ่งคา

“บุญขจรประชาอาสา” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภูเก็ต โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการชิปปี้โมเดลของสต๊อฟเฟิลบีม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 166 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 24 คน และนักเรียน จำนวน 140 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ตารางบันทึกคะแนนและแบบสอบถาม จำนวน 5 ฉบับ มีความเชื่อมั่น .73 –.84วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) การประเมินด้าน กระบวนการของโครงการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) การประเมินด้านผลผลิตของ โครงการ มีผลการประเมินทักษะอาชีพของนักเรียน โดยภาพรวมมีนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ได้คะแนนหลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียนทุกกลุ่มสาระวิชา การนำความรู้ที่ได้รับ ไปประยุกต์ใช้ของนักเรียนหลังจากการเข้าร่วมโครงการ พบว่า โดย ภาพรวมนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจต่อโครงการโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด เมื่อเทียบกับเกณฑ์การตัดสินถือว่าผ่านเกณฑ์ทั้ง 4 ด้าน ควรดำเนินการโครงการการพัฒนากระบวนการ จัดการเรียนรู้แบบ Active learning เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพใน โครงการ TSQP-2 โรงเรียนบ้านทุ่งคา “บุญขจรประชาอาสา” ต่อไป

อุษณีย์ ดวงพรหม (2565) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้กับครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะสำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้กับครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 2) ประเมินความพึงพอใจของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) ประเมินประสิทธิผลของการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้วยเทคนิคการเสริมพลัง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูที่มีความประสงค์เข้าร่วมพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง มีวิธีดำเนินการ 5 ระยะ คือ 1)ระยะก่อนการวิจัย2) ระยะวางแผน 3) ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ 4) ระยะตรวจสอบและสะท้อนผลการดำเนินงาน และ 5) ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานและการพัฒนา โดยมีวิธีการพัฒนาครู 6 วิธี เรียกว่า 3TDCMPLC ดังนี้ 1) การฝึกอบรม (T: Training) 2) ครูเครือข่าย (T: Teacher Network) 3) การศึกษาจากต้นแบบ (T:Teacher Model) 4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (D: Directed Learning) 5) การช่วยเหลือเกื้อหนุนจากพี่เลี้ยง (CM: Coaching and Mentoring) และ 6) การประชุม PLC(PLC: Professional Learning Community) ด้วยสถิติพื้นฐานที่

ใช้คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการอุปมานจากการวิเคราะห์เนื้อหาผลจากการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้กับครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทำให้ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น 2) ความพึงพอใจของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น สรุปได้ว่าสภาพปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและความต้องการในการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน และ ครูผู้สอนของทั้งสามโรงเรียน พบว่า มีความเห็นที่สอดคล้องกัน คือ ต้องการได้รับการพัฒนาเนื่องจากขาดความมั่นใจในการสอนและไม่มีเทคนิคในการสอน

สุนทร สองเมืองหนู (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนผลการศึกษพบว่า ครูผู้สอนมีหน้าที่ในการเป็นโค้ชซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับ ติดตามและเสริมแรง อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้นนอกจากจุดมุ่งหมายตามที่ได้ระบุไว้ข้างต้นแล้ว ครูผู้สอนควรคำนึงถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจในรายวิชา สามารถบูรณาการกับการเรียนการสอนเชิงรุกได้อย่างเต็มที่ เครื่องมือและหรือสื่อการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญ รวมทั้งความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อ ความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาจึงมีความสำคัญมากอันส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ต่อผู้เรียน สอดคล้องกับ พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์ (2560) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ วิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ตามต้องการซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่สำนักงานศึกษาธิการภาค 3 (2563) ให้ไว้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความตื่นตัว ทั้งทางด้านกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ซึ่งความตื่นตัวทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้แม้ในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น หากครูศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องจากการประชุมระดมสมองเพื่อหาวิธีการพัฒนาครู โดยผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบที่วิเคราะห์ในเรื่องวิธีการพัฒนาครู ให้ครูร่วมกันพิจารณาเพื่อหาวิธีการที่ต้องการพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็กพบว่าครูทั้ง 10คน ต้องการได้รับการพัฒนาทั้ง 6 วิธี คือ คือ 1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) ครูเครือข่าย 4) การช่วยเหลือกันเทศจากพี่เลี้ยง 5) การประชุม PLCและ 6) การศึกษาดูงานจากครูต้นแบบ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาครู ไว้ดังนี้¹⁾ ปรับแนวคิดการพัฒนาครูใหม่ โดยเน้นการพัฒนาที่ส่งผลต่อผู้เรียน 2) หลักสูตรการพัฒนาครูทุกหลักสูตรต้องมีการหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูอย่างจริงจัง 3) กำหนดแนวทางการพัฒนาครู โดยยึดภาระงาน มาตรฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งปัญหาและความต้องการของครูและสถานศึกษาเป็นกรอบในการพัฒนา 4) ควรใช้วิธีการที่หลากหลายและไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนของครูมีพี่เลี้ยงที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าไปเป็นที่ปรึกษาในโรงเรียน เพื่อช่วยชี้แนะเพื่อลดการดึงครูออกมาอบรมนอกโรงเรียนซึ่งผู้วิจัยสามารถนำวิธีการพัฒนาทั้ง 6 วิธี มาใช้พัฒนาครู คือ มีการฝึกอบรมก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นแนวทาง และมีต้นแบบที่ถูกต้องก่อน พัฒนาด้วยวิธีอื่น ดังนั้น โรงเรียนควร 1) มีการดำเนินการพัฒนาผู้บริหารและครูตามแผนที่กำหนดไว้และทำการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ 2) ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน 3. ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน 4. เขตพื้นที่การศึกษาควรมีการให้ความรู้ เสริมพลัง ร่วมนิเทศแบบกัลยามิตร ร่วมเผยแพร่เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

ศุคนัน ไชยวงศ์ (2564) ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 โดยใช้ CIPPI Model กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ปีการศึกษา 2561 รวมจำนวน 821 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ ประเมินโครงการ คือ แบบประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์ การประเมินที่กำหนดไว้โดย 1) ด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธิดำเนินงาน และ การวัดประเมินผลของโครงการมีความชัดเจน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ สูงขึ้น มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสร้างความพร้อมด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้แก่ครู 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าคณะกรรมการดำเนินงานของโครงการมีจำนวนที่เหมาะสม และเพียงพอต่อการดำเนินโครงการ 3) ด้านกระบวนการ มีการดำเนินกิจกรรมการนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านผลผลิต พบว่า จากการดำเนินโครงการทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับ มากที่สุด มีทักษะและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก และมีแผน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมดจำนวน 124 เรื่อง และ 5) ด้านผลกระทบ พบว่า ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและ สื่อการสอน ทำให้นักเรียนมีทักษะใช้

เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ออกแบบ สร้างสรรค์ผลงานเผยแพร่และนำเสนอสู่สาธารณชนในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับชาติ และมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น การดำเนินโครงการควรสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมให้เพียงพอและเหมาะสมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ควรส่งเสริมให้ครูมีประสบการณ์ในการนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการ แบ่งหน้าที่ มีความรับผิดชอบ และมีวินัยในการทำงานร่วมกัน และส่งเสริมนักเรียนให้เข้าร่วมการ แข่งขันทักษะทางวิชาการในระดับจังหวัด ระดับภาคเหนือ และระดับชาติ ประชาสัมพันธ์ และ เผยแพร่ผลงานของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานศึกษาธิการภาค 3 (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 3 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบ และ ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบ โดยนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก (Active Learning) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาประยุกต์ใช้เป็นขอบเขตของการวิจัย โดยผลการศึกษาสำคัญพบว่าปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 3 พบว่า ประเด็นปัญหาที่พบบ่อยมากที่สุดในด้านการเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรม ไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่ครอบคลุมประกอบ ไม่ครอบคลุมเนื้อหา จุดประสงค์/วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ไม่ครอบคลุมทักษะและไม่ ชัดเจน และปัญหาที่พบบ่อยมากที่สุดในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การออกแบบ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกบางกิจกรรมยังไม่เหมาะสมและไม่สามารถใช้กับนักเรียนได้ทุกคน เนื่องจากผู้เรียนมีพฤติกรรมและความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน หรือบางเนื้อหาไม่สามารถออกแบบ กิจกรรมได้ ส่วนปัญหาที่พบบ่อยมากที่สุดในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ กิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนยังไม่สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้เกิดทักษะด้านต่างๆ เช่น ทักษะการคิดขั้นสูง (การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า) ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิดรวบยอด เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปัญหาได้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ ปัญหาที่พบบ่อยมากที่สุดในด้านการวัดและ ประเมินผล

การเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ เครื่องมือวัดผลและประเมินผลไม่สอดคล้องกับกิจกรรม ตัวชี้วัด จุดประสงค์ ไม่สะท้อนทักษะการคิดขั้นสูง และไม่ได้มาตรฐาน

มุกดา เหลาชัย (2563) ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยใช้รูปแบบการประเมิน โครงการ CIPP Model โดยประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มประชากรในการวิจัย คือ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานักเรียน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียน ดอนจานวิทยาคม รวมทั้งสิ้น จำนวน 520 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามการประเมินโครงการด้านบริบท จำนวน 1 ฉบับ 2) แบบสอบถามการประเมิน โครงการด้านปัจจัยเบื้องต้น จำนวน 1 ฉบับ 3) แบบสอบถามการประเมินโครงการด้านกระบวนการ จำนวน 4 ฉบับ และ 4) แบบสอบถามการประเมินโครงการด้านผลผลิต จำนวน 2 ฉบับ รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 ฉบับ โดยแบบสอบถามทั้งหมดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการ วิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท พบว่าโครงการส่งเสริมการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความสอดคล้องกับ ความต้องการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องและจำเป็นสำหรับสภาพปัจจุบัน นอกจากนี้โครงการดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับนโยบาย หลักสูตรและบริบทโรงเรียนดอนจานวิทยาคม ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.54 (S.D. = 0.68) 2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่าโรงเรียนดอนจานวิทยาคมมีความพร้อม ด้านทรัพยากร และการจัดการทรัพยากรสำหรับดำเนินโครงการ ส่งเสริมการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ เชิงรุก (Active Learning) ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.29 (S.D. = 0.81) 3. ด้านกระบวนการ พบว่าการดำเนินโครงการ 4 กระบวนการหลัก ๆ ได้แก่ 1) การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของบุคลากร 2) การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ 3) การดำเนินการเรียน การสอนและ 4) การนิเทศติดตาม การสะท้อนผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยการดำเนินการ อย่างเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.39 (S.D. = 0.75) 4. ด้านผลผลิต โดยพิจารณาผลผลิต ในการดำเนินโครงการ เป็น 2 ด้าน คือ ผลงานนักเรียน และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผลงานนักเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการดำเนิน โครงการอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.46 (S.D. = 0.65) 5. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม พบว่าโครงการส่งเสริมการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (active Learning) ใน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนดอนจานวิทยาคม มีค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ ในระดับมาก โดยมี

ค่าเฉลี่ย 4.42 (S.D. = 0.72) จึงถือว่าโครงการนี้ ประสบความสำเร็จและสมควรมีการดำเนินการโครงการต่อไป

กัทธนิชฐ์ วงศ์บุญญฤทธิ์ สุระศักดิ์ ฉายขุนทด ไกร เกษทัน (2563) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model และวิธี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน ของโรงเรียนทหารอากาศบำรุง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อการประเมินโครงการในด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ กระบวนการของโครงการ และผลผลิตของโครงการ และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยใช้ รูปแบบ CIPP Model กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้น 252 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินผลโครงการจำนวน 3 ชุด แบ่งออกเป็นแบบประเมินสำหรับ 1) ครูและ บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ 2) นักเรียน และ 3) คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครองนักเรียน ผลการประเมินพบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ด้านกระบวนการของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และปัญหาที่พบ คือ บางกิจกรรมผู้เข้าร่วมบางส่วนยังขาดความเข้าใจ ช่วงเวลาในการจัดบางกิจกรรมไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอน และผู้ปกครองบางส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อยเกินไป ส่วนข้อเสนอแนะคือ 1) สถานศึกษาควรดำเนิน โครงการอย่างต่อเนื่องในลักษณะเช่นเดียวกันกับโครงการการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ 2) ผู้บริหารควรพัฒนา สนับสนุน และสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียน ในลักษณะเช่นนี้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง 3) ควรจัดระบบการประสานงานภายในให้ชัดเจน สร้างความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาในประเด็นดังกล่าว สถานศึกษาควรจัดระบบการประสานงานภายในให้ชัดเจน สร้างความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น โดยอาจใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการประสานงานให้มากขึ้น และ 4) ควรประสานความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกให้เพิ่มมากขึ้น โดยอาจเป็นการวางแผนการสนับสนุนล่วงหน้าในระยะยาว เพื่อให้หน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะในภาคเอกชนได้ มีระยะเวลาเตรียมการสนับสนุน

Marusic & Slisko (2009) ได้ศึกษาประสบการณ์ของนักเรียนในการเรียนฟิสิกส์โดยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการสอนแบบดั้งเดิม (Traditional Teaching) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์กันของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีใหม่คือรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่ง

ถูก แบ่งเป็น RPQ และ ED กับการสอนแบบดั้งเดิมของวิชาฟิสิกส์การสำรวจครั้งนี้ดำเนินการ โดยใช้กลุ่ม ตัวอย่างนักเรียน 176 คน ซึ่งเป็นผู้เรียนในชั้นปีสุดท้ายของมัธยมปลายใน Split สาธารณรัฐของ Croatia จากการเก็บข้อมูล 1 ภาคการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กลุ่ม RPQ เลือก วิธีใหม่ 36% เลือก การสอนแบบดั้งเดิม 41% เลือกทั้ง 2 วิธี 23% ในทางตรงกันข้าม กลุ่ม ED เลือกวิธีใหม่ 91% เลือก การสอนแบบดั้งเดิม 1% เลือกทั้ง 2 วิธี 8% ทั้งหมดเป็นข้อมูลสำคัญ ให้นักคิดที่เป็นรูปธรรม ของนักเรียนกลุ่ม ED ที่เลือกรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกในการเรียนฟิสิกส์

Nguyen, Borrego & Finelli (2021) ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ของผู้สอนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) อะไรคือลักษณะของการศึกษาที่ตรวจสอบผลลัพธ์ด้านอารมณ์และพฤติกรรมของการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และจัดเตรียมกลยุทธ์ของผู้สอน และ 2) มีการใช้กลยุทธ์อะไรในการช่วยเหลือการดำเนินการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ โดยจากหลักการและเหตุผลที่เสนอว่าถึงแม้จะมีหลักฐานสนับสนุนประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในหลักสูตร STEM ระดับปริญญาตรี แต่การนำการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติยังมีอุปสรรคประการหนึ่งคือความกังวลของผู้สอนเกี่ยวกับการตอบสนองทางอารมณ์และพฤติกรรมของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อต้านของนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการวิจัยที่วิเคราะห์การศึกษาเหล่านี้ว่าเป็นระบบเพื่อหากลยุทธ์เพื่อช่วยในการดำเนินการเรียนรู้เชิงรุกและตอบสนองการตอบสนองทางอารมณ์และพฤติกรรมของนักเรียน โดย Nguyen et al., (2021) ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ การตอบสนองของนักเรียนด้านอารมณ์และพฤติกรรม และแนะนำกลยุทธ์อย่างน้อยหนึ่งประการสำหรับการนำการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติไปใช้

ผลการสังเกตพบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในชั้นเรียนภายในหลักสูตรแบบบรรยายแบบดั้งเดิม (N = 21) โดยพบผลลัพธ์ด้านอารมณ์และพฤติกรรมเชิงบวกเป็นส่วนใหญ่สำหรับการรายงานการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และความพึงพอใจของหลักสูตร (N = 23) นอกจากนี้จากการสังเคราะห์ทำให้ได้กลยุทธ์สำคัญ 8 ประการ เพื่อช่วยในการดำเนินการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติโดยพิจารณาจาก 3 หมวดหมู่ กลยุทธ์การอธิบาย รวมถึงการชี้แจงให้นักเรียนทราบและเหตุผลในการใช้การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ กลยุทธ์การอำนวยความสะดวกเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับนักเรียนและทำให้มั่นใจว่ากิจกรรมเป็นไปตามที่ตั้งใจไว้ กลยุทธ์การวางแผนเกี่ยวข้องกับการทำงานนอกชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนรู้เชิงรุก ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มการยอมรับการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและตอบสนองการตอบสนองของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ควร

ส่งเสริมให้ผู้สอนได้ใช้กลยุทธ์มาใช้ในการสนับสนุนผู้สอน ซึ่งจะช่วยในการตอบสนองทางอารมณ์ และพฤติกรรมต่อการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ซึ่งในการศึกษาในอนาคตควรตรวจสอบกลยุทธ์ของผู้สอนและความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ทางอารมณ์อื่นๆ เช่น อัตลักษณ์ ความสนใจ และอารมณ์ของผู้เกี่ยวข้องต่อไป

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลด้านการศึกษา โดยใช้ CIPP MODEL ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ และผู้วิจัยได้นำผลงานของนักวิชาการที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล และ เนตรรรชนี ตั้งภาคภูมิ (2556) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ของโครงการด้วย การประเมินรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบเจาะจงประกอบด้วยแกนนำชุมชน อาจารย์ นักศึกษา และผู้สูงอายุที่ร่วมโครงการ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการและการสนทนา กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ด้านบริบทกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความเห็นด้วยระดับมากที่สุดเรื่อง หลักการและ เหตุผลมีความสอดคล้องกับภาวะสุขภาพของสังคม ส่วนด้านปัจจัยนำเข้า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยระดับมากที่สุดเรื่อง ความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ด้านกระบวนการกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยระดับมากที่สุดเรื่อง ความเหมาะสมของวิธีการถ่ายทอดความรู้ ด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยระดับมากที่สุดเรื่องการใช้ความรู้เพื่อดูแลตนเอง ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า บริบทของโครงการ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด โดยจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมและกิจกรรมเป็นไปตามที่แผนกำหนด จุดแข็งของโครงการคือการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเชี่ยวชาญของวิทยากร จุดอ่อนคือ ข้อมูลในเว็บไซต์ ศูนย์การเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ ปัญหาและอุปสรรคคือ การบูรณาการโครงการกับแผนการเรียน ทำให้ต้องเร่งดำเนินการก่อนสิ้นปีงบประมาณ โครงการนี้ควรดำเนินการต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนสู่การพึ่งพาตนเอง

จรรยา ดาสา ณสรณ์ ผลโภค ชีรพงษ์ แสงประดิษฐ์ และ สมปราวณา วงศ์บุญหนัก (2553) ศึกษาเรื่องการประเมินและติดตามผลหลักสูตรการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยใช้ CIPP

MODEL เช่นเดียวกัน วัตถุประสงค์การประเมิน ได้แก่ การประเมินบริบทโดยประเมินจาก วัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาวิชาในหลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า ประเมินจากนิสิตแรก เข้า สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน และสถานที่จัดการเรียนการสอน การประเมินกระบวนการ ประเมินจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การประเมินผลผลิต ประเมินจากคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ ทักษะของมหบัณฑิต ทั้งด้านความรู้ในเนื้อหา ทักษะด้านวิจัย ความเป็นผู้นำ การพัฒนาตนเองและสังคม รวมถึง เจตคติ คุณธรรมและจริยธรรม โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษา ผลสรุปการวิจัยที่สำคัญคือ องค์ประกอบมีคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก คือ ด้านบริบท (วัตถุประสงค์, เนื้อหารายวิชา) ด้านปัจจัยนำเข้า (นิสิตแรกเข้า, สื่อ ประกอบการเรียน, สถานที่จัดการเรียนการสอน) ด้านกระบวนการและผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด

ฉัฐวรรณ แยมละมัย และ สุณี หงส์วิเศษ (2561) ศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการ ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยใช้ CIPP Model มีวัตถุประสงค์ในการประเมินตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนิน โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน บริบทหรือสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ย สูงสุด รองลงมาคือด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้าน ปัจจัยนำเข้า ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการประเมินผลด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม พบว่ามีความ เหมาะสมในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับความเหมาะสมของทรัพยากรการดำเนินโครงการ และด้านการสนับสนุน มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านกระบวนการในการส่งเสริมกิจกรรมให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมาก และด้านผลผลิต เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมีการดูแลและการให้ความรู้ด้านสุขภาพและจิตใจ มีความ เหมาะสมในระดับมาก

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ที่ 12 จังหวัดพิษณุโลก (2559) ได้ทำการประเมิน โครงการโดยใช้รูปแบบชิปปี้โมเดล (CIPP MODEL) สำหรับนักทรัพยากรบุคคลและผู้บริหาร โครงการ เพื่อนำไปใช้ในการประเมินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่าง ชัดเจน ผลการศึกษาพบว่าองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการประเมินโครงการในรูปแบบชิปปี้เริ่มจาก ความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวบุคลากรของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ที่ 12 แล้วถ่ายทอดสู่ เจ้าหน้าที่ที่ฝึกอบรมรายอื่นๆ ในศูนย์ฯ แล้ว นำไปถ่ายทอดให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้บริหาร โครงการของศูนย์ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ที่ 12

สุจิตร์ เข็มมี (2560) ศึกษาการประเมินการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนในโครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงราย โดยผลการประเมินตาม CIPP Model พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพก่อนการปรับปรุงเทคโนโลยี ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้เทคโนโลยี ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการนำเทคโนโลยีมาใช้ และ ด้านผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลหลังจากที่ประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนที่เหมาะสมแล้ว จากการเก็บข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ใช้เทคโนโลยี 2) ผู้บริหารหน่วยงานของโครงการฯ และ 3) ผู้จัดหาเทคโนโลยี พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเทคโนโลยีใหม่สามารถแก้ปัญหาเรื่อง การสูญเสียความร้อน เพิ่มประสิทธิภาพการเผาไหม้ และเป็นการนำเชื้อเพลิงชีวมวลที่มีอยู่ภายในพื้นที่กลับมาใช้ประโยชน์ อีกทั้งระบบดังกล่าวสามารถใช้งานได้ง่าย โดยหลังการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียน โครงการพัฒนาออยตุงฯ สามารถลดการใช้เชื้อเพลิงก๊าซหุงต้ม (LPG) ได้ประมาณ 27,800 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นค่าใช้จ่ายด้านพลังงานประมาณ 564,000 บาทต่อปี

วินัย ลิสมิทธิ, สุกสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย, สุมาลี เสงสุวรรณ และ สุชาณี สุวัฒน์ารักษ์ (2561) ดำเนินการศึกษาโครงการประเมินผลการดำเนินงานสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) ระยะเวลา 3 ปี พ.ศ.2558 – 2560 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ประเมินประสิทธิผลตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของ สรพ. เพื่อประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ สรพ. และ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับการพัฒนา ปัจจัยในกรอบการประเมินประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม นโยบาย การวางแผน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์และ ผลกระทบ ผลการประเมินพบว่าประสิทธิภาพการดำเนินงานของสรพ.พบได้ใน 4 มิติ คือ ประสิทธิภาพเชิงจัดสรรทรัพยากร (Allocative Efficiency) ประสิทธิภาพเชิงเทคนิค (Technical Efficiency) ประสิทธิภาพระดับมหภาค (Macro-efficiency) และ ประสิทธิภาพระดับจุลภาค (Micro-efficiency) สำหรับประสิทธิภาพเชิงจัดสรรทรัพยากรนั้น สรพ.สามารถ ผสมผสานทรัพยากรที่มีจำกัดได้อย่างเหมาะสมสูงสุด ในขณะที่มีจำนวนบุคลากรจำกัดและงบประมาณลดลง สรพ. มีจำนวนโรงพยาบาลที่ผ่านการประเมินรับรองคุณภาพเพิ่มขึ้น สรพ.สามารถขยายการพัฒนาคุณภาพชุมชนและ การสาธารณสุข ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นการลงทุนด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ สำหรับ ประสิทธิภาพเชิงเทคนิค (Technical Efficiency) สรพ.ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดสร้างผลลัพธ์ได้มากที่สุด จำนวนสถานพยาบาลได้มาตรฐาน ระดับสูงมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆต่อเนื่องจนเกิดระดับ

ก้าวหน้า (Advanced HA) จำนวนมากขึ้น สรพ.สร้างเครือข่ายคุณภาพเพื่อสนับสนุนพัฒนาสถานพยาบาลและระบบสุขภาพทั่วประเทศ เกิดศูนย์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล (HACC) ทีมเยี่ยมระดับจังหวัด (QLN) และ เครือข่ายชุมชนคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และประสิทธิภาพระดับมหภาค (Macro-Efficiency) สรพ.สามารถสร้างผลกระทบต่อระบบสุขภาพประเทศโดยรวม เช่น โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเปรียบเทียบวัดระดับคุณภาพโรงพยาบาล (Thailand Hospital Indicators Program หรือ THIP) เกิดความสัมพันธ์ของประสิทธิผลและประสิทธิภาพ เชื่อมโยงไปสู่ระบบสุขภาพเชิงเศรษฐกิจ ระดับประเทศ เช่น ลดภาวะโรคแทรกซ้อน ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและผู้ป่วยปลอดภัยเพิ่มขึ้น จนสามารถลดค่าใช้จ่ายสุขภาพประเทศ ประสิทธิภาพระดับจุลภาค (Micro-efficiency) เกิดการพัฒนาคุณภาพในสถานพยาบาล การสร้างนวัตกรรมทางคุณภาพดูแลผู้ป่วย และการวิจัยพัฒนา ในการนำเสนอผลงานวิชาการประจำปี (HA Forum) โดยอาศัยโมเดลองค์ประกอบ การพัฒนาระบบสุขภาพ (Six Building Blocks) ขององค์การอนามัยโลก พบว่า สรพ.สามารถบรรลุ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ธรรมาภิบาล (Good Governance) ภาวะผู้นำ (Leadership) ทรัพยากรบุคคล (Health Workforce) และ งบประมาณ (Financing)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในสถานศึกษา โดยมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาและมีสาระสัมพันธ์กับประเด็นการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ ดังได้นำเสนอผลงานของนักวิชาการที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ดังต่อไปนี้

Henry-Yuh & Thamrongsothisakul (2020) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 : ผู้ใดเป็นผู้แอคทีฟ และความหมายของการแอคทีฟในการเรียนรู้เชิงรุกคืออะไร โดยผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติเป็นแนวทางที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแข็งขันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนคือเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดและเนื้อหาสาระตลอดจนพัฒนาทักษะที่จำเป็นโดยเฉพาะ ความเข้าใจและการพัฒนาทักษะอย่างมีประสิทธิภาพจะมาจากการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและความร่วมมือของผู้เรียนในการวางแผนและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีความเข้าใจดีขึ้นเมื่อได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาความรู้ของตนเองอย่างแข็งขันและร่วมมือกัน ในระหว่างการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น ครูจะมีความกระตือรือร้นในฐานะผู้อำนวยความสะดวก ผู้ฝึกสอน และผู้สนับสนุน

เช่นเดียวกับการสรรหาและนำวิธีการใหม่ๆ ใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มการเรียนรู้สูงสุดให้กับผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องกระตือรือร้นในทุกระดับและในทุกขอบเขต นั่นคือใช้งานทางร่างกาย ใช้งานทางสติปัญญา ใช้งานทางสังคมและทางอารมณ์

วิลาวัลย์ บุญเพ็ญ และ กฤษณา นันทเพ็ชร (2560) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครศรีอยุธยา โดยผลการศึกษาพบว่า มีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของ สถานศึกษาและจัดทำตารางเรียนให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้แต่ละระดับชั้น 2) มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรม อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 3) ครูมีการออกแบบ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สื่อแหล่ง เรียนรู้ การวัดและประเมินผล 4) มีการส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจในการนำนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่การปฏิบัติแก่ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 5) ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรของโรงเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ไปสู่การปฏิบัติได้ 6) มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 7) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น มีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

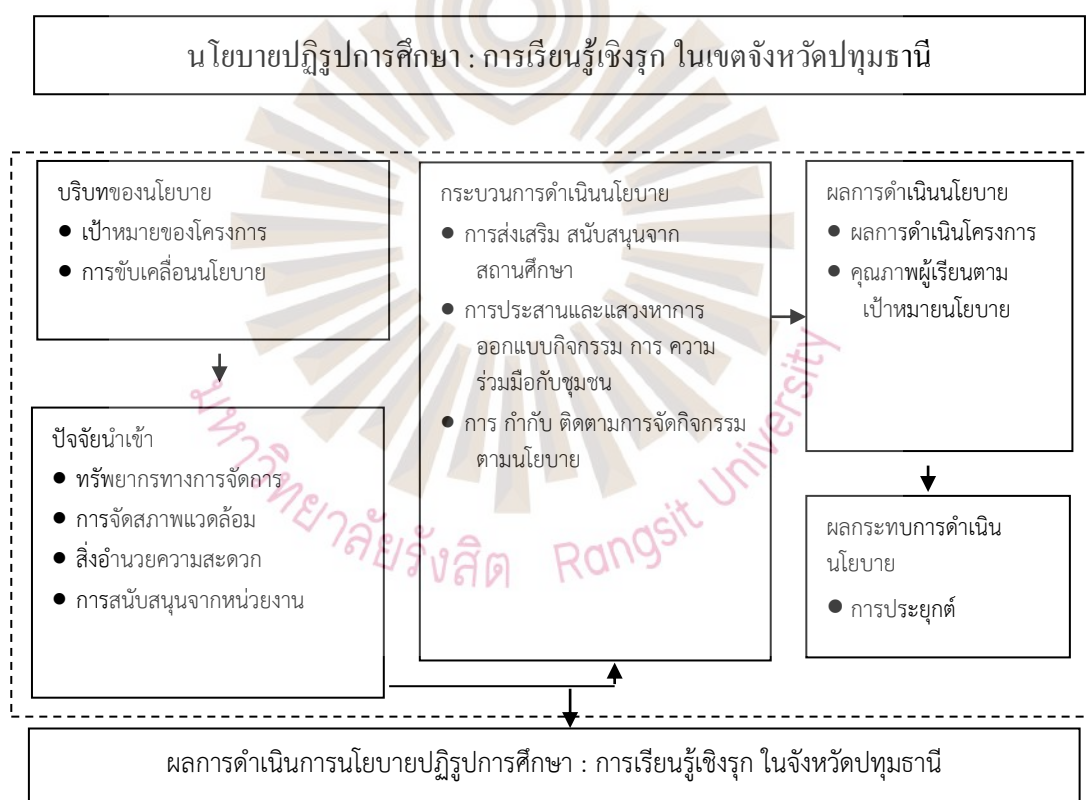
โดยแนวทางการจัดการเรียนรู้ตาม นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้ 1) การบริหารจัดการเวลาเรียน เกี่ยวกับการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้มีการปรับโครงสร้างหลักสูตร และ เวลาโดย 1 วันเด็กนักเรียน เรียน 5 ชม. โดยเน้น 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนกลุ่มสาระ ศิลปะ,พลศึกษา,การงานอาชีพ ก็เอามา บูรณาการกับกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ในคาบสุดท้ายของแต่ละวัน และยังต้องกำหนด 4H ให้อยู่ในหมวด ที่ 2 - 4 อีกด้วย 2) การบริหารจัดการเวลาเรียน ที่เอื้อต่อการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ได้มีการปรับใน เรื่องของตารางเรียน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรม ได้ในช่วงเวลา 14.30 – 15.30 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทำ ให้นักเรียนได้ผ่อนคลายจากการเรียนในวิชาการมาเป็นการทำกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ถือว่าเป็นช่วงเวลา ที่พอเหมาะ และเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม 3) การสร้างความเข้าใจกับคุณครู และผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง โดยการจัดประชุม ปรึกษาหารือกันในเรื่องของการปฏิบัติตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่ม เวลารู้ 4) การจัดทำโครงสร้างเวลาเรียน จัดตารางเรียน เพื่อให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ 5) มีการประสานงานร่วมกับชุมชน เพราะทางโรงเรียนต้องการอยากให้เด็กสำนึกรัก ชุมชนกิจกรรม บางกิจกรรมต้องขอความร่วมมือจากคนในชุมชนมาให้ความรู้แก่นักเรียน 6) ขอ

ความร่วมมือจากชุมชนในแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้ 7) โรงเรียน จัดให้แสดงผลงานของตนเองในการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน โดยมีการนิเทศ กำกับ และติดตาม การจัดกิจกรรมจาก Smart Trainer เดือนละ 2 ครั้ง 8) การนิเทศ กำกับ และติดตามผลของการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยให้ครูผู้จัดกิจกรรมสรุปและประเมินผลให้ ผู้บริหารได้ทราบถึงความคืบหน้าในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในทุกๆ สัปดาห์

2.10 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลสารสนเทศสำคัญ แล้วทำได้สังเคราะห์สารสนเทศดังกล่าวเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการศึกษาในครั้งนี้ โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การศึกษาถึงผลการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกที่ผ่านมามีผลการดำเนินการเป็นอย่างไร และศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค รวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติ ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้ผลการศึกษามากำหนดเป็นข้อเสนอแนะในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติให้มีคุณค่าบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการประเมินโครงการ CIPP MODEL ตามแนวคิดของ Stufflebeam (2007) เป็นกรอบสำคัญในการวิเคราะห์ และประเมินผลการศึกษาให้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยนำผลการทบทวนวรรณกรรมมาสร้างกรอบความคิดสำหรับนำไปใช้รวบรวมข้อมูล และ นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปวิเคราะห์ผลตาม องค์ประกอบสำคัญ ที่นำมาใช้เป็นกรอบประเมิน ประกอบด้วย ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอกของวงจรจัดการ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องมีหลายประการ ตั้งแต่ค่านิยมที่สถานศึกษามีต่อนโยบายการศึกษา และยักรวมถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัจจัยเศรษฐกิจ, สังคม, การเมือง, ระบบการจัดการศึกษา และ ผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น องค์ประกอบภายในคือองค์ประกอบเพื่อดำเนินงาน เริ่มจากนโยบายที่ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่มีส่วนในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม และให้บรรลุผล แผนการดำเนินงานที่ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์องค์กร, พันธกิจ, วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายดำเนินงาน ตัวชี้วัด ผลสำเร็จ ยุทธศาสตร์และแผนงานโครงการที่กำหนด ต้องสอดคล้องกับความเพียงพอของปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร เพื่อการจัดการ

(Management Inputs) โดยความเพียงพอของปัจจัยนำเข้าต้องเหมาะสมกับเป้าหมายการจัดการที่กำหนดไว้ ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม, งบประมาณที่เพียงพอ, บุคลากรที่มีจำนวนและศักยภาพที่ดี, เทคโนโลยีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ ระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดี การดำเนินงานที่จะเกิดผลสัมฤทธิ์ต้องอาศัยกระบวนการต่าง ๆ มาประกอบกันตามภารกิจหน่วยงานหรือบุคคลที่รับผิดชอบ ได้แก่ เป้าหมายตามกระบวนการของนโยบาย ระบบการพัฒนาผู้เรียน, ผู้สอนของสถานศึกษา, ระบบบริหารจัดการบุคลากร, ระบบสื่อสาร สารสนเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงสถานศึกษาและ ระบบสนับสนุนทั่วไป จากกระบวนการจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่กำหนดตามนโยบาย ที่ครอบคลุม ทั้งสถานศึกษา ผู้สอน และ ผู้เรียน อาจรวมถึงผลผลิตอื่นๆ ที่สนับสนุนการดำเนินนโยบายให้บรรลุเป้าหมาย คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาเชิงรุก

รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2566

กรอบแนวคิดนี้เป็นกรอบที่ใช้ประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติ ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ตาม

เป้าหมายภารกิจที่รับผิดชอบ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นประเมินเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด จะสามารถแสดงผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น แล้วนำผลผลิตที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าก็จะสามารถผลการดำเนินงานไปปฏิบัติได้ ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและนำไปสู่ผลลัพธ์ โดยร่วมกับการประเมินผลแต่ละองค์ประกอบ เพื่อเป็นสารสนเทศสำคัญในการประยุกต์ใช้เป็นข้อเสนอการดำเนินงานเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาต่อไป โดยระเบียบวิธีการเพื่อประเมินผลนโยบายดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษาที่ถูกต้องเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร ประสิทธิภาพสำเร็จมากน้อยเพียงใด 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติ ของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี มีปัจจัยอะไรบ้าง และ 3) ศึกษาการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี มีประเด็นปัญหาอุปสรรค และ แนวทางพัฒนาหรือปรับปรุง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้แล้วต่อไปในบทที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ดังแสดงตามลำดับต่อไปนี้

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดการศึกษาที่ครอบคลุมกระบวนการและผลลัพธ์ผลผลิตของการดำเนินงานเป็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่สามารถประเมินได้ชัดเจน ซึ่งได้กำหนดวิธีการศึกษา โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดการศึกษา CIPP Model เพื่อศึกษาประเมินผลการนํานโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การทบทวนเอกสารสำคัญจากกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการสถานศึกษา ในช่วง ปี พ.ศ. 2558- ปัจจุบัน อาทิ รายงานผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาของสถานศึกษา ข้อกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ และ แผนปฏิบัติการของสถานศึกษาเพื่อนำมารวบรวมให้

ทราบถึงแนวทางการดำเนินการตามนโยบายการศึกษา แล้วนำมาเขียนโครงร่างการวิจัยจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมานั้น นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และ คณะกรรมการสอบตามลำดับ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะนำไปตอบคำถามการวิจัย สำหรับการตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลได้แก่ ความพอเพียงหรือความอึดตัวของข้อมูล ข้อมูลที่สามารถนำมาสรุปเพื่อใช้ตอบคำถามและตรวจสอบความสอดคล้องกันในข้อคำถาม หรือความแตกต่าง เพื่อนำมาสู่การสรุปและอภิปรายผลจากสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อยืนยันความถูกต้องของสารสนเทศ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับต่อไป

ในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้ปกครอง และผู้เรียน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปเนื้อหาสำคัญคือ ปัจจัยด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยได้จำแนกการเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเภทของข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย อาทิ ข้อมูลเชิงสถิติจากสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทย แนวปฏิบัติ กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ด้านการศึกษา ข้อมูลการบริหารจัดการของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี รายงานการวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการศึกษา จากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย ที่เกี่ยวข้อง นำมาประกอบการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (In-depth Interview) โดยสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประสบการณ์ ทักษะคิด ข้อคิดเห็นต่างๆ จากการดำเนินการตามนโยบาย โดยใช้กรอบแนวคิด CIPPI ในการ ประเมินผลการดำเนินงานเป็นกรอบในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ กำหนด แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยมี ประเด็นคำถามหลักที่มีสาระสำคัญตามกรอบแนวคิด โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปขอความเห็นชอบจาก นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณา และให้ความเห็นก่อนนำมาปรับปรุงเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ ที่มีความน่าเชื่อถือ ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดต่อไป

หน่วยวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้วิธีการเลือก แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดสถานศึกษา และ ชุมชน ที่อยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นสถานศึกษาที่มีการดำเนินการตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสามารถให้ข้อมูลที่ตรงตาม วัตถุประสงค์การวิจัยได้สมบูรณ์

พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่และประชากรศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สถานศึกษา ส่วนที่ 2 นอก สถาบัน ได้แก่ ชุมชน หรือ ผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการศึกษา และ ผู้มีส่วนได้เสียในการ นำนโยบายไปปฏิบัติ การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี และที่สำคัญ เป็นผู้แทนที่สถานศึกษายินดีให้ความร่วมมือและยินยอมให้ข้อมูล จากนั้นให้สถานศึกษาเลือก ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามนโยบาย ปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ในเขตจังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด ตาม

วัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 38 คน ดังต่อไปนี้ ซึ่งจำแนกเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา และ นอกสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

กลุ่มบุคลากรสถานศึกษา 24 คน

ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	4	คน
ผู้สอนในสถานศึกษา	จำนวน	8	คน
นักเรียน	จำนวน	12	คน

กลุ่มบุคลากรภายนอกสถานศึกษา 14 คน

ผู้ปกครอง	จำนวน	8	คน
ผู้นำชุมชน	จำนวน	4	คน
นักวิชาการด้านการศึกษา	จำนวน	2	คน

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลพร้อมทั้งอธิบายข้อมูลที่เกี่ยวข้อง อาทิ วัตถุประสงค์การวิจัย ประเด็นข้อคำถามการวิจัย เพื่อประสานวัน เวลา สถานที่สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสะดวก เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงเริ่มการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่สมบูรณ์ที่สุด

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากรายงานทางวิชาการ และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์จัดระบบแยกเป็นหมวดหมู่ ตามคำถามวิจัย จากนั้นใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อค้นหาข้อสรุปสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาสรุปตามความเป็นจริงของข้อมูลที่ปรากฏตามกรอบของวัตถุประสงค์การวิจัย ให้ได้คำตอบในการประเมินผลนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี แล้วนำข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาวิเคราะห์ตีความ และ อภิปรายผล เพื่อสรุปผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติ

ของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี แล้วนำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

การนำเสนอผลการศึกษา นำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Report) ผลการวิเคราะห์นำเสนอ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 นำเสนอผลการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 2 นำเสนอผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 3 นำเสนอผลวิเคราะห์ความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี

โดยผลการวิเคราะห์ส่วนที่ 2 และ 3 จะนำเสนอจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามผลการสัมภาษณ์การดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยจะแยกวิเคราะห์แต่ละปัจจัยตามองค์ประกอบ CIPP จากนั้นนำมาเชื่อมโยงจนเป็น ผลลัพธ์ร่วมของสถานศึกษา ที่นำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุกให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการศึกษาและดำเนินการศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยที่นำเสนอในบทที่ผ่านมาแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาจัดระเบียบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบตามคำถามการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

- 1) ผลการศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร
- 2) ผลการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี
- 3) ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี

4.1 ผลการศึกษาการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อการอธิบายผลการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการเรียนรู้เชิงรุก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นการนำเสนอตามแนวคิดการประเมินผล CIPP Model โดยได้จำแนกตามองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินผล ดังต่อไปนี้

- 1) การดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร ประสิทธิภาพสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ผลการศึกษาด้านบริบท สภาพแวดล้อม

ผลการศึกษาด้านบริบทสภาพแวดล้อม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความเหมาะสมของเป้าหมายการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความเข้าใจในเป้าหมายของนโยบายอย่างชัดเจนของบุคลากรทางการศึกษา ความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ โดยมีบทสรุปจากการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา คุณครู นักเรียน ผู้ปกครอง นักวิชาการ และผู้นำชุมชนในประเด็นด้านบริบท สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ซึ่งพบว่า บุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คุณครู ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันในประเด็นที่มีความรู้ ความเข้าใจในการสาระสำคัญของแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายการเรียนรู้เชิงรุก ที่เป็นนโยบายจากส่วนกลางที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษา และ บุคลากรทางการศึกษาได้รับทราบถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เชิงรุก โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่วนกลางได้มีการสื่อสารส่งข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษามายังสถานศึกษา เพื่อให้ปฏิบัติตามมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานศึกษาไม่รู้สึกว่าเป็นประเด็นแปลกใหม่ แต่เป็นวิธีการที่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ในส่วนของนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน ก็ได้รับทราบถึงแนวปฏิบัติการเรียนการสอนแบบใหม่ๆ ที่สถานศึกษาได้มีความพยายามที่จะส่งเสริมการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนในสถานศึกษาซึ่งเป็นลูกหลานในพื้นที่ จึงทำให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชน และ ผู้ปกครองในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้เรียนตามทรัพยากร และตามความพร้อมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชนอย่างเหมาะสม โดยมีผลการสัมภาษณ์ประกอบการสรุปผล ดังต่อไปนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันในความเห็นเกี่ยวกับบริบทแวดล้อมในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังต่อไปนี้

“.....สาระของนโยบายด้านการศึกษา ส่วนใหญ่จะเหมือนกันหมด ทั้งนโยบายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ปี 2560 – 2579 ทั้งนโยบายรัฐบาลสมัยต่างๆ และยังมีนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเองด้วย ถ้าในระดับชั้นมัธยมก็จะมีนโยบายของสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอีก ซึ่งทั้งหมดก็จะมีจุดเน้นเป้าหมายสอดคล้องกัน คือ มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ แต่อาจจะมีแตกต่างไปตามรูปแบบของ กิจกรรมในนโยบาย ซึ่งทำความเข้าใจได้ไม่ยาก ส่วนใหญ่ก็เป็นรูปแบบที่โรงเรียนได้ ดำเนินการอยู่แล้ว แต่จะต้องมีจัดทำรายงานให้ลือกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย เพราะ จะต้องมีความชัดของแต่ละนโยบายกำกับอยู่ด้วย...” (ผู้บริหารสถานศึกษาคนที่ 1, การ สือสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...ผู้บริหารส่วนใหญ่รับรู้ถึงแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงฯ มาโดยตลอด และได้ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางปฏิรูปการศึกษามาโดยตลอดเช่นกัน ซึ่งเป้าหมายของการ บริหารโรงเรียนมีความสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของกระทรวงฯ อยู่แล้ว ถึงแม้จะมี นโยบายใดใดออกมา ก็จะมีการแถลง เรียกประชุมเพื่อรับนโยบาย และมอบหมายให้ ผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้บริหารส่วน ใหญ่จึงสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้อง....” (ผู้บริหารสถานศึกษาคนที่ 2, การสื่อสาร ส่วนบุคคล, 21 มิถุนายน 2565)

“....เป้าหมายของนโยบายปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นเป้าหมายที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญให้รู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก ซึ่ง เป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ เป้าหมายการ จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อาจต่างกันที่สาระของนโยบายทางการศึกษาส่วนใหญ่ จะ เน้นพัฒนาระดับคุณภาพผู้เรียน คุณภาพคุณครูผู้สอน คุณภาพกิจกรรมทรัพยากรการจัดการ เรียนการสอน โดยผู้บริหารโรงเรียน กับ ครูผู้สอน หรือส่วนสนับสนุนอื่น ก็จะทำหน้าที่ที่ สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นได้ไม่ยากอยู่แล้ว...” (ผู้บริหารสถานศึกษาคนที่ 3, การสื่อสาร ส่วนบุคคล, 18 มิถุนายน 2565)

“....ความพร้อมของโรงเรียนทุกโรงเรียน ส่วนใหญ่จะมีเกณฑ์มาตรฐานที่เราต้องรองรับ การตรวจรับรองในการจัดสรรพื้นที่ การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ การจัดวัสดุอุปกรณ์ให้พอ กับนักเรียน โดยเฉพาะช่วงโควิดนี้ ความพร้อมของเราก็ไม่ได้เพียงพอ แต่เราก็พยายาม จัดการเฉพาะหน้าให้ สามารถจัดการเรียนการสอนให้ได้ดีที่สุด...” (ผู้บริหารสถานศึกษาคน ที่ 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 มิถุนายน 2565)

“... ความพร้อมของโรงเรียนที่จะจัดการเรียนการสอนให้ได้เหมาะสม กับนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หากระดับผู้บริหาร ระดับคุณครูผู้สอน หรือบุคลากรทางการศึกษาทุกคน หรือส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมาย ในสาระของนโยบายอย่างชัดเจนแล้ว ก็ถือว่า มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ก็แทบจะไม่ได้มีความใหม่ไปจากเดิมที่ทำอยู่ และนโยบายการศึกษาที่มักจะออกมาเรื่อยๆ กิจกรรมต่างๆ ก็จะออกมาเรื่อยๆ โดยเฉพาะเวลาการมีการเปลี่ยนแปลงอะไรเกิดขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องเตรียมพร้อมรับทราบและปฏิบัติตาม ให้ตามเป้าหมาย ตามตัวชี้วัดจากส่วนกลาง จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญก็ทำตามจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อรายงานไปยังส่วนต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย ข้อกำหนด หรือตัวบ่งชี้ที่ได้กำหนดไว้ด้วย...” (ผู้บริหารสถานศึกษาคนที่ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

คุณครู

“...สาระของนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถือว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการประชุมชี้แจง แจกข้อมูลต่างๆ แนวปฏิบัติต่างๆ เพื่อสร้างการรับรู้ และ เข้าใจในการดำเนินการต่างๆ โดยหากเป็นเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแนวทางที่พวกเราครูผู้สอนได้รับรู้ รับทราบแนวทาง จากการจัดอบรม จากคู่มือ ที่มีการระบุถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย รวมถึงแนวทาง แนวปฏิบัติตามนโยบายฯ มีตัวอย่างการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมาย นโยบาย ให้คุณครูได้รับทราบและนำไปวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนตามสาระรายวิชา และตามทรัพยากรที่พวกเรามีอยู่...” (คุณครู 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...การวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายต่างๆ ในแต่ละกลุ่มสาระรายวิชาที่จะมีการประชุมชี้แจง และ วางแผนร่วมกันอยู่แล้ว และช่วยกันดำเนินการตามตัวชี้วัด ตามเป้าหมายของกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ซึ่งการดำเนินงานต่างๆ ก็เป็นไปตามตัวบ่งชี้ตัวชี้วัดของแต่ละกิจกรรมด้วย รวมถึงแนวทางที่ครูผู้สอนต้องจัดทำรายงานประกอบการดำเนินกิจกรรมเพื่อประเมินผลว่ามีการบรรลุเป้าหมายที่กำหนด...” (คุณครู 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...ก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ มีมุมการเรียนรู้ต่างๆ ให้นักเรียนได้เข้าใช้ ได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเอง มีความสวยงาม เป็นระเบียบ มีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย แต่ช่วงโควิด-19 ที่สภาพแวดล้อมที่เราจัดไม่ได้ใช้งาน เรามานิยมการจัดสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก...” (คุณครู 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...โรงเรียนได้ปรับปรุงสภาพแวดล้อม ตามเกณฑ์การประเมินสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งอาคารเรียน อาคารโรงอาหาร ห้องปฏิบัติการต่างๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะหลังสถานการณ์โควิด-19 โรงเรียนมีอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น ให้ครูได้ใช้ในการสอนได้ดีขึ้น...” (คุณครู 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่จะเอื้อต่อการจัดกิจกรรมในสถานการณ์โควิด-19 เราแทบจะไม่ได้ทำอะไรเลยกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพราะช่วงนั้น เราไม่ได้มีเด็กมาเรียน แต่เราจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุก ที่สนับสนุนผู้สอนมากกว่า จัดให้มีห้องส่งแบบทำเองเท่าที่ทรัพยากรของโรงเรียนมี มาประยุกต์มาปรับใช้กัน โดยมีครู กับ เจ้าหน้าที่ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ก็ทำให้เราจัดกิจกรรมได้สำเร็จตามเป้าหมายได้เหมือนกัน...” (คุณครู 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

ผู้เรียน

“...แนวทางการเรียนการสอนปัจจุบันต่างจากที่ผ่านมาบ้าง บางทีเวลาสอนที่คุณครูต้องใช้เครื่องมือสื่อสารมาใช้สอนให้พวกเรา พวกเราก็เรียนผ่านเครื่องมือสื่อสารเหมือนกัน ไม่รู้ว่าเป็นแนวทางเดียวกับนโยบายหรือเปล่า...” (นักเรียน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“... คุณครูก็มาอธิบายให้พวกเราฟังก่อนว่ารูปแบบการเรียนการสอนจะเป็นอย่างไร มีต้องเตรียมอะไรบ้าง ต้องวางแผนทำกิจกรรมอะไรบ้าง ให้พวกเรา เรื่องอุปกรณ์ความพร้อม

ในการจัดการเรียนการสอน ก็ถือว่ามีความพร้อมดีแล้วนะ...” (นักเรียน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“....มีคุณครูมาอธิบายให้เข้าใจวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละวิชา มีบอกแนวทางการเรียน การจัดกิจกรรมจัดการเรียนการสอนอยู่ เข้าใจได้ง่าย แต่มีรู้สึกกังวลบ้าง แต่พอทำไป เรียนไปแล้ว ก็ทำได้ เข้าใจได้ ทำได้ดีขึ้น...” (นักเรียน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“....คุณครูก็อธิบายให้เราฟังว่าถ้าอยากโตขึ้น ได้ทำงานดีๆ ได้มีเงินเดือนเยอะๆ ให้พวกเรา ต้องฝึกค้นหาตัวเองว่าชอบอะไร อยากเป็นอะไร และเราต้องทำอะไรบ้างให้ได้งานทำที่ดี มีเงินเดือนสูงๆ จะช่วยให้พวกเราประสบความสำเร็จในการเรียนและในอนาคต เพราะเราจะมีคู่แข่งมากในอนาคต..” (นักเรียน 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“.... ที่โรงเรียน คุณครูก็มีจัดสอน จัดทำกิจกรรมผ่านออนไลน์ เข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน อื่นๆ ก็ผ่านออนไลน์ ก็สนุกบ้างเหมือนกัน...” (นักเรียน 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“..สภาพแวดล้อมรอบๆ โรงเรียน มีความเหมาะสมดีแล้ว มีมุมให้นักเรียนได้เข้าใช้ได้ แต่ตอนโควิดไม่ได้ไปใช้ เวลาทำกิจกรรมอะไร เราก็ทำได้เยอะ แต่เราต้องขออนุญาตคุณครู ก่อน ถ้าเราอยู่ในโรงเรียน เรารู้สึกปลอดภัยดี...” (นักเรียน 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

ผู้ปกครอง

“.. นโยบายการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ปกติผู้ปกครองก็ไม่ทราบอย่างชัดเจน หรืออาจจะมียกตอนประชุมผู้ปกครอง แต่อาจเกิดจากตัวผู้ปกครองเองที่ไม่ได้อ่าน ตรวจสอบให้ชัดเจน..” (ผู้ปกครอง 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“..วัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนต่างๆ ส่วนใหญ่เราก็ไม่ได้รู้มากนัก ไม่ได้ติดตามสอบถามว่าเป้าหมายของโรงเรียน เป้าหมายของกิจกรรมคืออะไร แต่กิจกรรม

อะไรที่โรงเรียนจัด หรือ ขอความร่วมมือมา พวกเราก็ให้ความร่วมมือด้วยคืออยู่แล้ว...” (ผู้ปกครอง 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“..จริงๆ ก็เห็นอยู่ว่า โรงเรียนมีการติดป้ายประกาศถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียน พันธกิจของโรงเรียน เป้าหมายของโรงเรียนให้ผู้ปกครอง ให้นักเรียนได้รับทราบอยู่ แต่เราไม่ได้ติดตามดูว่าการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามที่โรงเรียนได้กำหนด ได้ทำป้ายประกาศไว้หรือไม่...” (ผู้ปกครอง 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เห็นก็มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียน มีสวนหย่อม มีสวนเกษตร มีสนามกีฬา มีพื้นที่ที่เป็นบรรยากาศที่ช่วยให้นักเรียนอยากเรียน แต่ช่วงโควิดก็อาจไม่ได้มีนักเรียนให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนจัดไว้ แต่ตอนนี้นักเรียนก็มาใช้พื้นที่ของโรงเรียนแล้ว น่าจะทำให้นักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมกันมากขึ้น เค้าคงคิดถึงกันด้วย...” (ผู้ปกครอง 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“....ก็เห็นว่าโรงเรียนได้พยายามจัดระบบ จัดสภาพแวดล้อม จัดสถานที่ต่างๆ ให้มีความสวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ มีมุมต่าง ๆ แต่อาจยังไม่ได้ อัดฉีดให้ทันสมัยเท่าใดนักในบางบอร์ด บางป้าย...” (ผู้ปกครอง 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียนก็มีความเหมาะสม ปลอดภัยดี มีพื้นที่เยอะ จัดกิจกรรมต่างๆ ได้เยอะ เมื่อก่อนก็จะมีกิจกรรมอยู่เรื่อยๆ ทั้งเด็กเล็ก เด็กโต ทั้งช่วงเช้า ก่อนเข้าเรียน ช่วงกลางวัน และช่วงเย็นเลิกเรียน แต่ช่วงโควิด-19 ก็หายไป แต่ตอนนี้ก็กลับมาแล้ว เห็นมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กอยู่ตามเทศกาล...” (ผู้ปกครอง 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

ผู้นำชุมชน

“.... ผู้นำชุมชนกับโรงเรียนก็มีการประชุมประสานงานกันอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว โรงเรียนจะทำอะไร มีนโยบายอะไร มีเป้าหมายอย่างไร ก็จะมีการสื่อสารกันทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการโดยการจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ

โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษาหรือโรงเรียน กับชุมชนที่ต้องอยู่คู่กันตลอดอยู่แล้ว...” (ผู้นำชุมชน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...สาระสำคัญของนโยบายการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นรายละเอียดต่างๆ ส่วนใหญ่ก็จะไม่ได้ตามไปอ่าน ไม่ได้ตามไปทำความเข้าใจในรายละเอียดเท่าใดนัก แต่ก็มีเวลาประชุมร่วมกับโรงเรียน ร่วมกัน ก็จะสอบถามทำความเข้าใจได้ และชุมชนก็ยินดีให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเวลาจัดกิจกรรมต่างๆ อยู่แล้ว...” (ผู้นำชุมชน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...โรงเรียนก็มักประสานกับชุมชน เวลาที่นำคุณครู หรือนักเรียน เข้ามาทำกิจกรรมในชุมชน โดยช่วงก่อนโควิดมาอยู่ตลอด มาหาไปช่วงโควิด แต่ตอนนี้ ก็ได้กลับมาแล้ว และเห็นว่าเป็นนโยบายจากส่วนกลางในการจัดระบบการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนทำกิจกรรมมากกว่า เรียนในห้องเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง ก็รับทราบถึงแนวนโยบายนี้มาด้วยเหมือนกัน แต่รายละเอียดต่างๆ ตามเป้าหมายก็ไม่ได้รู้ทั้งหมด แต่ก็มีคู่มือให้ดูอยู่ว่าจะมีแนวทางหรือวิธีการดำเนินการอย่างไร แต่ก็ไม่ค่อยได้ดู...” (ผู้นำชุมชน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...นโยบายที่โรงเรียนดำเนินการก็ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ จากชุมชนอยู่แล้ว เพราะนักเรียนก็เป็นลูกหลานของประชาชนในชุมชนทั้งนั้น โดยบางครั้ง ส่วนใหญ่โรงเรียนก็จะทำหนังสือมาขอความร่วมมือ ซึ่งได้มีการแจ้งข้อมูลเหตุผล เป้าหมาย ตัวชี้วัดในหนังสือให้ชุมชนได้รับรู้ รับทราบร่วมกัน...” (ผู้นำชุมชน 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...ชุมชนก็มีความพร้อมในระดับหนึ่งที่จะช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียนในการดำเนินการต่างๆ ร่วมกัน โดยโรงเรียนก็จะสอบถามมายังพวกเราก่อน เวลาประชุม หรือเวลาพบปะเจอกันในที่ต่างๆ พวกเราก็จะบอกว่าเรามีอะไรให้ได้บ้าง ผู้บริหารโรงเรียน บางคนก็เข้ามาหาชุมชน แต่บางคนก็ไม่ได้มา แต่ก็ไม่ได้มีอะไรกัน ก็ยังทำงานร่วมกันได้ปกติ เพราะลูกหลานพวกเราก็ออยู่ในโรงเรียนอยู่แล้ว...” (ผู้นำชุมชน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนก็เห็นว่ามีเหมาะสมคืออยู่แล้ว มีพื้นที่ให้นักเรียนได้เล่นกิจกรรมต่างๆ ได้เล่นกีฬา ได้ปลูกต้นไม้...” (ผู้นำชุมชน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

นักวิชาการ

“..นโยบายการศึกษาจากส่วนกลาง จากหน่วยงานต่างๆ เน้นให้การดำเนินงานนโยบาย การขับเคลื่อนนโยบาย การปฏิรูปการศึกษาและการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการในระดับพื้นที่ ในจังหวัดปทุมธานี ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถประสานงาน สร้างสัมพันธ์และบูรณาการภารกิจต่างๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษา มีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีหน้าที่ในการศึกษา ตามแนวทางการบริหารงาน และให้การปฏิรูปการศึกษา การดำเนินนโยบายการศึกษาได้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง...” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มิถุนายน 2565)

“...ในระดับจังหวัดได้มีการดำเนินงานภายใต้โครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีระบบบริหารจัดการที่คล่องตัว มีเอกภาพตามหลักธรรมาภิบาล มีระบบกลไกการบริหารและการประสานงานการจัดการศึกษาจากส่วนกลางและในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพ มีการบูรณาการทำงานร่วมกัน มีการแบ่งปันบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกันให้คุ้มค่าและให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีนโยบายการศึกษา แผนการศึกษาที่มีตัวบ่งชี้เป็นไปตามมาตรฐานและมีการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาที่โรงเรียนนำไปเป็นแนวทางการบริหารโรงเรียน มีระบบสารสนเทศ ระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัย มีความถูกต้อง สมบูรณ์ เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ มุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ...” (นักวิชาการ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มิถุนายน 2565)

“... การจัดการศึกษาของจังหวัดปทุมธานีได้มีการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเปิดรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับ ทั้งคุณครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา ทั้งผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยได้ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์การศึกษาของจังหวัดปทุมธานีด้วยเทคนิค SWOT Analysis ทั้งสภาพแวดล้อมภายใน ที่เป็นจุดแข็ง เรามี 6 ด้านสำคัญ ส่วน

จุดอ่อน ที่เป็นปัญหาจากภายในเราพบว่ามี 14 ด้าน และสภาพแวดล้อมภายนอก ที่ช่วยสนับสนุนเป็นโอกาส พบว่ามี 9 ด้าน และ ส่วนที่เป็นอุปสรรค หรือภัยคุกคาม พบว่ามี 13 ด้าน ซึ่งเรายังได้ร่วมกันนำผลการวิเคราะห์นี้ มาเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์เชิงรุก และ ยังนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาต่อไป...” (นักวิชาการ 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มิถุนายน 2565)

“...ปีงบประมาณ 2564 จังหวัดปทุมธานีได้ดำเนินการตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยได้บรรจุอยู่ในแผนประจำปีงบประมาณ ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และได้ประชาสัมพันธ์ให้สถานศึกษาโรงเรียนต่างๆ ได้รับทราบและปฏิบัติร่วมกันในทิศทางเดียวกัน (นักวิชาการ 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มิถุนายน 2565)

“...ส่วนกลางพยายามให้ข้อมูลให้รับทราบในทิศทางเดียวกัน และ พยายามขับเคลื่อนให้โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้ เป็นศูนย์กลางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ชุมชน โดยการดึงผู้ประกอบการและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพโรงเรียน รวมไปถึงการร่วมออกแบบกิจกรรม หรือการจัดฝึกสอน ฝึกอบรมตามที่ชุมชนต้องการ เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถมาเป็นผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดภูมิความรู้ เฉพาะในท้องถิ่นที่มีคุณค่า เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ เป็นศูนย์การเรียนรู้ทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน (นักวิชาการ 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มิถุนายน 2565)

“...ส่วนกลางได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียนได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียน ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนเพิ่มเติมจากที่เป็นประโยชน์ให้กับนักเรียนโดยตรงแล้ว โดยส่วนกลางได้ส่งเสริมให้ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยการให้ชุมชนใช้อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น...” (นักวิชาการ 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มิถุนายน 2565)

“... ความพร้อมของสภาพแวดล้อม ความพร้อมของทรัพยากร การได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงพอ ทั้งวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ คุณครู ผู้สอน และการจัดสภาพแวดล้อมก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากที่มีผลอย่างมาก ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของ

นักเรียน เพราะการที่ผู้เรียน นักเรียน คุณครู ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จะทำให้เกิดการ กระตุ้นการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะในชีวิตให้กับผู้เรียนได้ดีขึ้น....” (นักวิชาการ 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มิถุนายน 2565)

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถือ ว่าเป็นแนวทางดำเนินงานด้านการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ และ มี ความสอดคล้องกับผู้เรียนในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของนโยบายที่ได้กำหนดได้สอดคล้องกับ สภาพสังคมของประเทศ

โดยส่วนใหญ่มีความเห็นต่อรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่ามีความเหมาะสม บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิง รุก เข้าใจในยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของชาติ และมีความรู้ความเข้าใจในแนวปฏิบัติตามแนว ทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้จากการจัดการอบรม จัดสัมมนา และ การเรียนรู้ระหว่างกัน และยัง รับทราบถึงข้อจำกัดเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เห็นพร้อมกันว่า เป็นเหมือนนโยบายทางการศึกษาต่าง ๆ ที่ได้ออกมาก่อนหน้านี้ และตอนนี้ ก็ยังพบว่าได้มีการ เปลี่ยนแปลงการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ ไปอยู่อย่างต่อเนื่อง ตามนโยบาย ส่วนกลาง หรือตามโครงสร้างการบริหารงานทางการศึกษา รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ไป แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาเชิงรุก ในความเห็นของผู้เรียนเห็นว่าการจัดกิจกรรม และ การจัดทรัพยากรต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อันอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ที่ สถานศึกษาได้จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา และมีความเหมาะสม เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมถึง สอดคล้องกับความสามารถในการดำเนินการของสถานศึกษาที่มีอยู่

ด้านปัจจัยนำเข้า

การศึกษาด้านปัจจัยนำเข้าของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการศึกษาเพื่อตรวจสอบความ พร้อมของทรัพยากรที่ใช้ประกอบการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ทรัพยากรด้านบุคลากร ทรัพยากรด้านงบประมาณ ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสถานที่ ด้าน ระยะเวลา พร้อมกับวิเคราะห์ถึงความพร้อมและความพอเพียงของทรัพยากรต่อการดำเนินการตาม

แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อประโยชน์ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ของการดำเนินนโยบาย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กำหนด ดังสรุปได้ต่อไปนี้

ผู้บริหารโรงเรียน

“..ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน ความเห็นว่า อัตรากำลังของบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะถ้าจำนวนผู้เรียนมีจำนวนมากขึ้น ก็ยังต้องเพิ่มอัตรากำลังของบุคลากรให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น ทัวถึงขึ้น ขณะเดียวกันอัตรากำลังที่มีอยู่ถึงแม้จะสามารถปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ได้บ้าง แต่อาจยังมีส่วนที่ยังไม่เข้าถึงแก่นแท้ตามเป้าหมายนโยบาย ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของนโยบายได้...” (ผู้บริหารโรงเรียน 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“..ปัญหาสำคัญด้านบุคลากรในการปฏิบัติงานตามแนวปฏิบัติของนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกคือ ทักษะทางด้านการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งโรงเรียนอาจแก้ปัญหาด้วยการใช้งบประมาณในการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการใช้ระบบเทคโนโลยี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้บุคลากร ให้คุณครูได้ฝึกฝนและเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี รวมถึงอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ประกอบการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากสถานการณ์โควิด...” (ผู้บริหาร โรงเรียน 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“.... บุคลากรของโรงเรียนมีความเชี่ยวชาญหลากหลายตามสาระรายวิชา ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของโรงเรียนที่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญหลายสาขา แต่ความหลากหลายของบุคลากรที่บางทีมาจากหลากหลายหน่วยงานและการยึดติดอยู่กับวัฒนธรรมเดิม รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่ยังไม่เป็นไปตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินตามนโยบายได้...” (ผู้บริหาร โรงเรียน 3 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

ทรัพยากรงบประมาณ

“..จำนวนงบประมาณที่ได้รับยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 อีกทั้งปัญหาในระยะเปิดการเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งในบางครั้งการเบิกจ่ายงบประมาณทำได้ลำบากจากระบบการดำเนินงาน ส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ ล่าช้าตามไปด้วย และ งบประมาณที่ได้รับยังไม่สอดคล้องกับที่ได้ขออนุมัติ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบงบประมาณมักจะตัดงบประมาณตามที่สถานศึกษาได้จัดทำไป...” (ผู้บริหารโรงเรียน 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“..ในช่วงสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา การจัดรูปแบบการเรียนการสอนต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยดำเนินการตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งส่วนใหญ่มีราคาสูง และไม่ได้อยู่ในแผนการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหา จัดสรรอุปกรณ์ เครื่องมือ และวางระบบเทคโนโลยีให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ โดยบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกันในโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ทำให้สามารถใช้งบประมาณเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายได้เหมาะสม..” (ผู้บริหารโรงเรียน 4 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

ครูผู้สอน : ทรัพยากรบุคคล

“..จำนวนบุคลากรทางการศึกษาไม่ได้พอเพียงทุกจุด หรือ พอเพียงทุกจุด ทั้งระบบ แต่มีบางจุดที่มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ในขณะที่บางจุดมีจำนวนบุคลากรเกินความต้องการ หรือ ในบางเวลามีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ แต่บางเวลาก็มีจำนวนบุคลากรเพียงพอ ดังนั้น ความสามารถในการเกลี่ยบุคลากรให้สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จได้..” (คุณครู 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“..บุคลากรส่วนมากมีความรู้ ความสามารถอยู่ในระดับสูง จบการศึกษาตรงตามหน้าที่รับผิดชอบ มีคุณสมบัติ มีคุณลักษณะ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ ที่อาจต้องเพิ่มเติมคือความสามารถทักษะด้านนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ การคิดหา กิจกรรม การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนตามเป้าหมายของแนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการทำงานในหน้าที่รับผิดชอบด้วยความระมัดระวัง รับผิดชอบในหน้าที่

เพราะปัจจุบันหากเกิดประเด็นใดขึ้นมาในการปฏิบัติงาน อาจโดนเผยแพร่ทางสื่อออกไปได้ง่าย ซึ่งจะทำให้กระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้ง่าย หากเกิดความเข้าใจไม่ตรงกันทั้งระหว่างครูกับนักเรียน หรือครูกับผู้ปกครองด้วย..” (คุณครู 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...คณะครูในทุกโรงเรียนได้เข้ารับการอบรมการพัฒนาคุณภาพทั้งผู้สอน ทั้งผู้เรียน ในหัวข้อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้รับรู้ถึงแนวทางการจัดกิจกรรมตามนโยบายฯ โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดมาเป็นหลักในการจัดอบรม เพื่อให้พวกเราคณะครูได้เข้าใจแนวทางต่างๆ อย่างจริงจัง และ ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี สร้างความสามัคคีระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างดีด้วย ซึ่งจะส่งผลดีในเวลาที่พวกเราต้องการทำกิจกรรมร่วมกัน เอากิจกรรมในแต่ละสาระกลุ่มรายวิชามาบูรณาการจัดร่วมกัน สามารถทำได้ดี จะได้เอาไปใช้กับเด็กนักเรียนได้ดี....” (คุณครู 3 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่มีความเห็นแตกต่างกันคือ

“..สำหรับจำนวนบุคลากร ครูผู้สอน หรือคุณครูผู้ช่วย เห็นว่าเพียงพอแล้ว และมีบางส่วนที่เห็นว่าไม่พอเพียงพอ โดยเกิดจากประเด็นด้านเงินเดือน ค่าตอบแทนต่างๆ ในการเดินทางไปราชการ หรือ การเดินทางเพื่อเอื้อประโยชน์ทางการศึกษา..” (คุณครู 5 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

ทรัพยากรเทคโนโลยี

“...เดิมโรงเรียนมีทรัพยากรในการทำงานเพียงพอในสถานการณ์ปกติที่ผ่านมา มีเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงาน เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ แต่ในช่วงสถานการณ์โควิด ความต้องการใช้อุปกรณ์เครื่องมือคอมพิวเตอร์มีมากขึ้นมาก โดยเฉพาะระบบออนไลน์ต่างๆ ระบบอินเทอร์เน็ตต่างๆ จึงทำให้ไม่เพียงพอ รวมถึงความเสถียรและความแรงของระบบไฟฟ้าที่เพียงพอ เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ผ่านระบบออนไลน์ ยังเป็นปัญหาสำคัญ แต่ปัจจุบัน สถานการณ์เริ่มเข้าสู่ภาวะปกติ จึงทำให้ระบบเทคโนโลยีที่ได้รับการสนับสนุนในระหว่างสถานการณ์นั้น ได้มีจำนวนเพียงพอ

ต่อความต้องการ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องใช้ระบบเทคโนโลยีมีความเพียงพอ
เหมาะสมกับความต้องการ...” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 เมษายน 2565)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่ายังมีบุคลากรบางส่วนที่มีความคิดเห็นยังไม่สอดคล้องกัน คือ
มีทั้งผู้บริหารที่เห็นว่าทรัพยากร โดยเฉพาะด้านอัตรากำลังของบุคลากรทางการศึกษามีจำนวน
เพียงพอแล้ว ในขณะที่บางส่วนเห็นว่ายังไม่เพียงพอ โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่เห็นว่าจำนวน
บุคลากรเพียงพอ นั้น เนื่องจากเห็นว่า ภารกิจของสถานศึกษามีมาก และเห็นว่าการเพิ่มอัตรากำลัง
ในปัจจุบัน เน้นให้ความสำคัญกับภารกิจที่ไม่ใช่ภารกิจหลัก คือ เน้นเรื่องการจัดกิจกรรมที่ไม่เป็น
กิจกรรมหลักของสถานศึกษา ดังนั้น จึงมีความเห็นว่าการเพิ่มอัตรากำลังควรเพิ่มในหน่วยงานหรือ
ในตำแหน่งที่ปฏิบัติการหลักของสถานศึกษาเป็นสำคัญ และ ยังต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะ คือ มี
ความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามนโยบายด้านการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถ
ถอดรหัส หรือ ตีความในการจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับเป้าหมายของการดำเนินงานจัดการเรียนรู้
เชิงรุก

ผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลสอดคล้องกันถึงความเหมาะสมเพียงพอของคุณครูผู้สอน วัสดุ
อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน ดังปรากฏในข้อมูลต่อไปนี้

“...ก็มีเครื่องมือ อุปกรณ์ มีสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องค้นคว้า
โรงเรียนช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้สามารถค้นคว้า ให้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
เพียงพอ ส่วนสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะห้องเรียน โรงเรียนมีการปรับปรุง จัดห้องเรียน
ห้องสมุด ห้องสวน ที่พอดีกับการเรียนรู้และยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดการ เรียนรู้
ตามเป้าหมายของกิจกรรมได้ดีขึ้น...” (นักเรียน 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม
2565)

“...โรงเรียนมีการจัดการอบรม การใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ ได้
ค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางระบบออนไลน์ ทำให้นักเรียนได้ใช้อุปกรณ์ในการค้นหา
ข้อมูลได้ถูกต้อง ได้มากขึ้น...” (นักเรียน 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...สื่อการเรียนการสอนที่ใช้มีความเพียงพอและ เหมาะสม และสอดคล้องกับกิจกรรมตาม วิชาต่าง ๆ แต่ยังเป็นรูปแบบเดิมที่คุณครูใช้มาจากรุ่นพี่... เคยเห็นรุ่นพี่เรียน เลขู๊ยังไม่ได้มี เปลี่ยนตอนมารุ่นพวกเราเรียน...” (นักเรียน 3 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...จำนวนคุณครูผู้สอน ถือว่ามีความเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมที่คุณครูจัดให้พวกเรา นักเรียน...” (นักเรียน 5 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...เท่าที่เห็นวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของโรงเรียน ที่จัดให้กับนักเรียน และ จัดอำนวยความสะดวก ต่างๆ มีจำนวนเพียงพอ เหมาะสมกับนักเรียน แต่ไม่แน่ใจว่า บางทีที่มีความ ต้องการพร้อมกันเยอะๆ โรงเรียนมีวิธีบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้กับนักเรียนได้เพียงพอ หรือไม่...” (ผู้ปกครอง 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นตอนนี้ คิดว่าน่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีเป็น สำคัญ เพราะรูปแบบการกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนตอนนี้ น่าจะเน้นส่งเสริม ความสามารถในการด้านไอทีของผู้เรียนด้วย...” (ผู้ปกครอง 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนได้เน้นการใช้นวัตกรรม การ ใช้เทคโนโลยี ให้กับผู้เรียนได้มีทักษะทางด้านเทคโนโลยี ทางด้าน ไอทีในยุคศตวรรษที่ 21 แต่ยังไม่เห็นผู้เรียนได้แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถด้านไอทีที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็น รูปธรรมเท่าใดนัก (ผู้ปกครอง 4 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...โรงเรียนโดยผู้บริหารโรงเรียน และ ครูผู้สอนในโรงเรียน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาโรงเรียน บางครั้งเวลาที่มีการพบปะ ประชุมร่วมกัน ก็จะได้ปรึกษาการกำหนด เป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินนโยบาย รวมถึงให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทางด้านการศึกษา ความสนับสนุนทางด้านทรัพยากร กำลังคน และทุนทรัพย์ เพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษา และ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นลูกหลานในชุมชน...” (ผู้นำ ชุมชน 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...ชุมชนได้ให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ ที่ชุมชนมีในการสนับสนุนโรงเรียน สนับสนุนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านบุคลากรในชุมชนให้มาทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการเสริมสร้างความรู้นอกห้องเรียน ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จากในห้องเรียนเพิ่มมากขึ้น...” ผู้นำชุมชน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“... หากพูดถึงเรื่องบุคลากรโดยเฉพาะครูผู้สอนแล้ว ในบางครั้งหากมีการเปลี่ยนแปลง โยกย้าย จะทำให้อัตรากำลังของครูผู้สอนไม่เพียงพอ จึงเห็นว่า การตรวจสอบวางแผนความพร้อมด้านอัตรากำลังที่เหมาะสม เพียงพอล่วงหน้า ก็จะเป็นแนวทางที่ผู้บริหารโรงเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ...” ผู้นำชุมชน 3 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...ศักยภาพหรือความสามารถของคุณครู ซึ่งก็เห็นว่ามีพัฒนาอยู่เรื่อยๆ จากการจัดกิจกรรมอบรม การประชุมทำกิจกรรม โดยเฉพาะประเด็นเรื่องทักษะความสามารถด้านไอทีที่จำเป็นในการทำงานตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพราะหากปัญหาในประเด็นทักษะความสามารถซึ่งเป็นปัญหาภายในของโรงเรียน ยังไม่ได้รับการปรับปรุงพัฒนา ก็จะส่งผลกระทบต่อภายนอก ต้องพัฒนาให้มีความเป็นมืออาชีพทั้งคุณครูผู้สอน บุคลากรเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน ต้องสร้างให้เป็นมืออาชีพ และมีความรักดีต่อโรงเรียน แต่โรงเรียนก็ต้องตรวจสอบ และให้ หรือสร้างขวัญกำลังใจให้กับคุณครูด้วยอย่างเหมาะสมด้วยนะ...” ผู้นำชุมชน 4 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...ส่วนกลางได้มีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือ เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับโรงเรียนตามที่ได้ขออนุมัติมาอย่างเหมาะสม เพียงพอ และกระจายออกไปให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน....” (นักวิชาการ 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...หน่วยงานมีการจัดกิจกรรมอบรมบุคลากร คุณครูเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ให้มีความพร้อม ให้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่แตกต่างไปจากแนวทางการจัดการเรียนแบบเดิม ให้เป็นไปตามแผน เป้าหมายของนโยบาย

การปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก..” (ผู้นำชุมชน 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

สรุปด้านปัจจัยนำเข้า

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า อุปกรณ์เครื่องมือ โดยเฉพาะระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกได้เท่าใดนัก โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระยะแรก ที่ยังไม่มี การเตรียมความพร้อมในอุปกรณ์ เครื่องมือ ระบบสารสนเทศให้เหมาะสมเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากยังไม่เคยเกิดสถานการณ์ดังกล่าวมาก่อน แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาพบว่า ได้เริ่ม มีการปรับตัวทั้งตัวผู้เรียน ผู้สอน และสถานศึกษา รวมถึงผู้ปกครองได้มากขึ้น มีการประยุกต์ใช้ อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ได้มากขึ้น และ ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น จึงทำให้ความพร้อมของ อุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนที่เพียงพอมากขึ้น มีความพร้อมมากขึ้น รวมถึงบุคลากรมีการอบรม เรียนรู้ ฝึกฝน ทำให้มีทักษะการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือและระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้เพิ่มมากขึ้น

กระบวนการ

การศึกษาด้านกระบวนการการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยมุ่งเน้น พิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาประเด็นสำคัญในการดำเนินการตามนโยบาย และการตรวจสอบทรัพยากร หรือปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการตามนโยบาย เพื่อให้ได้สารสนเทศนำไปประกอบการพัฒนา หรือ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

“.. ในกระบวนการดำเนินการตามนโยบายนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะในสถานการณ์โควิด-19 นี้ ที่เราต้องปรับตัวมาก เพราะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยส่วนที่เราปรับตัว เรามีเป้าหมายที่เน้นให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ตามสาระ รายวิชาให้เท่าเทียมกับสถานการณ์ปกติ หรือ พยายามทำให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์ปกติมากที่สุด....” (ผู้บริหาร 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“..โรงเรียนได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้คุณครูได้เข้ารับการอบรมเพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินการตามนโยบายฯ ซึ่งคุณครูได้นำกลับมาปฏิบัติ โดยได้แสดงบทบาทสำคัญในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ในบทบาทต่างๆ ครูต้องศึกษาและรู้จักข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อแสดงบทบาทให้เหมาะสมในการทำให้ เกิด Active Learning กับนักเรียนเป็นรายบุคคล.. ครูสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้กับเด็กนักเรียน โดยใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นการเรียนรู้ แทนการบอกกล่าวให้นักเรียนได้ศึกษา พิจารณา แล้วครูจะทำหน้าที่ผู้สังเกตการทำงานของนักเรียน....” (ผู้บริหาร 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“.. ประเด็นที่เราดำเนินการให้เด็กได้เรียนรู้ตามสาระรายวิชา คือ เราได้สร้างการเข้าถึงสาระรายวิชาผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ผ่านระบบออนไลน์ โดยโรงเรียนได้พยายามหาวิธีการต่างๆ มาบูรณาการเข้ากับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านระบบออนไลน์ มีการแบ่งปันให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสารสนเทศไอที ระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสื่อการเรียนการสอน ในสาระรายวิชาต่างๆ ...” (ผู้บริหาร โรงเรียน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 มิถุนายน 2565)

“...ในระหว่างดำเนินการกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนก็จะคอยตรวจสอบจำนวนอุปกรณ์ วัสดุ ระบบเทคโนโลยี ให้เพียงพอ เหมาะสม เพื่อใช้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ หากไม่พอ หรือยังไม่เหมาะสม ก็จะนำมาเป็นข้อเสนอในการหาทางออก เช่น การขอรับการสนับสนุนทรัพยากรเพิ่ม หรือ จัดปรับปรุงอแดปทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้เพื่อให้การดำเนินการกิจกรรมตามนโยบายฯ สามารถบรรลุเป้าหมายได้..” (ผู้บริหาร 4 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญอยู่ที่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของคุณครูให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามสาระรายวิชา รวมถึงกระบวนการของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามที่ออกแบบไว้นั้น ซึ่งหากครูผู้สอนไม่เข้าใจในเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เราไปอบรมมา ที่เน้นจัดกระบวนการเรียน หรือกิจกรรมการเรียนต่างๆ ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ พวกเราครูผู้สอนต้องรู้ว่า ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวิธีการเรียนรู้ สิ่งที่น่าสนใจด้วยตนเอง เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในทุก ๆ กิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือที่ได้

กำหนดไว้ แต่ในการปฏิบัติจริง คุณครูอาจไม่ได้เปิดโอกาสให้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตามนโยบายเท่าใดนัก...” (คุณครู 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

ทั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเห็นแตกต่างไปจากผู้ให้ข้อมูลข้างต้น ดังต่อไปนี้

“..ครูผู้สอนมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของตนเองสูง หรืออาจจะมีจัดการเรียนรู้จริงแต่ยังจัดไม่มากนัก ทั้งนี้ปัญหาสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน หรือ การจัดการกิจกรรมตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือคุณครูหรือนักเรียนอาจไม่เข้าใจถึงหลักการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุกมากเท่าที่ควร นักเรียนก็จะไม่เข้าใจในวิธีการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่อาจแตกต่างไปจากเดิม และ ไม่เห็นถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของคุณครู...” (คุณครู 3 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“... ก่อนเริ่มจัดการเรียนการสอนคุณครูบางคนก็มีข้อสอบหรือแบบทดสอบเพื่อประเมินความรู้ ของผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อนำผลมาแสดงให้ผู้เรียนเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของตนเองว่าตนเองมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมในสาระรายวิชาที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วนำมาใช้ออกแบบกิจกรรมให้เข้ากับนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนทดสอบและหลังทดสอบ ซึ่งจะได้ออกแบบจากผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการออกแบบกิจกรรมต่อไปอีกรอบหนึ่ง...” (คุณครู 5 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“....คุณครูสั่งงาน ให้งานกับนักเรียน ได้ทำงาน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน คุณครูมีกระตุ้นให้พวกเราได้ทำงาน ได้ทำกิจกรรมด้วยกัน ผ่านระบบออนไลน์ก็ทำได้บ้าง แต่บางคนที่มีอุปกรณ์ไม่ดี บางคนที่บ้านก็ไม่มีไวไฟก็อาจจะทำกิจกรรมได้ไม่ดีเท่าไรนัก...” (นักเรียน 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“....โรงเรียน คุณครู มีกระตุ้นให้นักเรียนได้ช่วยกันทำกิจกรรม ที่คุณครูเตรียมวางแผนไว้ พวกเราก็จะชอบทำกิจกรรมแบบที่เราสนใจ ชอบตามความสนใจและความถนัดของตนเอง คุณครูส่งเสริมให้พวกเรามีความรับผิดชอบและทุ่มเท ตั้งใจเรียน ตั้งใจทำกิจกรรมเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ...” (นักเรียน 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...คุณครูมีกระบวนการสอนที่เน้นให้เราได้ค้นคว้าข้อมูลมากขึ้น จากอุปกรณ์ที่เราให้คุณครูสอนวิธีค้นหาข้อมูล วิธีการสร้างใบงาน สำหรับหนูเราก็เหมือนที่รุ่นพี่ได้เรียนมา แต่ที่จะต่างไป คือ คุณครูให้เราใช้เครื่องมือ ก็พวกโทรศัพท์ที่เรามีนี้ ได้ค้นข้อมูลมาตอบมาส่ง ผ่านออนไลน์มากขึ้น...” (นักเรียน 4 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“....วิธีสอนคุณครูจะบอกเลยว่า คุณครูจะเป็นนักเรียนละนะ แล้วให้เราเป็นคุณครูแทน พวกเราก็ต้องหาข้อมูลมาสอนคุณครู ก็สนุกดี แต่ไม่สนุกตอนไม่ได้เจอกันนี่....” (นักเรียน 5 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...กิจกรรมการเรียน คุณครูจะวางแผนกิจกรรมให้ก่อน แล้วให้เราปฏิบัติตามแผนที่คุณครูบอก แต่บางทีคุณครูก็ให้เราออกแบบว่า ถ้าเราเป็นคุณครู เราจะมีวิธีการสอนอย่างไร จะใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์การสอนแบบไหน...” (นักเรียน 8 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...บางวิชาคุณครูให้เราสร้างใบงาน แล้วให้นำลงเว็บไซต์ ให้ลงเฟสบุ๊คของพวกเรา ให้โพสต์ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาที่ชอบ โดยมีเนื้อหาในรายวิชาที่ชอบโพสต์ไว้ด้วย ให้คน ให้เพื่อนๆ เข้ามาเมนต์ เข้ามาตั้งกระทู้ถาม.....” (นักเรียน 10 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...กิจกรรมบางกิจกรรมที่คุณครูให้เราทำ ก็เป็นกิจกรรมที่ให้เราเอาประสบการณ์ที่บ้าน เรื่องราวต่างๆ ที่บ้านเราอาจเป็นเรื่องคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องมาถ่ายทอด มาทำเป็นองค์ความรู้ใหม่ แลกกับเพื่อนๆ ให้พวกเราได้เรียนรู้ร่วมกัน ได้เรียนรู้จากกันและกันด้วยตัวเอง และได้รู้ว่าอันไหนน่าจะเป็นประโยชน์กับเพื่อน กับ สังคมได้ด้วย...” (นักเรียน 11 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...บางทีคุณครูก็ให้เราประเมินผลกิจกรรมกันเอง บางทีก็ให้ประเมินผลตัวเอง ให้คะแนนตัวเอง จะได้เป็นการฝึกการให้ประเมินด้วยความยุติธรรม และยังให้เราเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ ให้พวกเรานำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากเพื่อนๆ ที่เราเอาไปประยุกต์ใช้กับตัวเองอย่างไรบ้าง ทำเป็นใบงานเสนอคุณครู....” (นักเรียน 8 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...คุณครูให้สมมติเหตุการณ์ และถ้าเราเป็นคนที่อยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่ช่วยกันสมมติขึ้นจะเป็นอย่างไร จะทำอะไร มีอุปกรณ์สื่อการสอน มีคลิปวิดีโอฉายให้เห็นสถานการณ์ต่างๆ แล้วให้พวกเราสมมติว่าเราจะทำอะไร.... หรือ หากมีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในโรงเรียนเรา เกิดขึ้นในชุมชนเรา เราจะมีวิธีแก้ไข วิธีดำเนินการอย่างไร..... เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของพวกเรา มีความใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมของนักเรียน ของชุมชนหรือใกล้เคียงกับสังคมเรา ประเทศเรา...” (นักเรียน 7 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“....กิจกรรมที่คุณครูใช้เวลาสอน คือ คุณครูชอบถามคำถามว่าจะทำอะไร จะทำอะไรจะเป็นอย่างไร ให้พวกเราได้คิด และให้พวกเราแลกเปลี่ยนความเห็นกัน ว่าความเห็นของเพื่อนที่ว่าจะอะไร อย่างไร ทำไม เป็นแนวทางที่โอเคแล้วหรือไม่ บางทีมีให้รางวัลกระตุ้นพวกเราด้วย...” (นักเรียน 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...คุณครูจะคอยสังเกตว่าเพื่อนคนไหนมีพฤติกรรมอย่างไร มีวิธีคิดอย่างไร แล้วคอยกระตุ้น คอยให้เพื่อนๆ ช่วยสอนแล้วหาทางลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เวลาที่เพื่อนๆ ไม่ออนไลน์ ไม่เข้าห้องมาเรียนในระบบ หรือไม่ส่งงาน.....” (นักเรียน 3 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...คุณครูให้ตั้งคำถามกันเอง แลกเปลี่ยนกัน ถามแล้วตอบกันเอง แต่ก็มีเวลาที่พวกเราตอบกันไม่ถูก ตอบกันไม่ได้ หรือมีข้อสงสัยที่อยากถามคุณครู ครูก็จะเข้ามาตอบคำถาม ช่วยชี้แจงให้ข้อมูลต่างๆ หรือยกตัวอย่าง สถานการณ์ใกล้ตัวในชีวิตประจำวัน ของนักเรียน เชื่อมโยงไปสู่ความรู้ด้านอื่นๆ...” (นักเรียน 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“... เวลาเรียนคุณครูมักเปิดโอกาสให้พวกเราได้นำเสนอผลงานตามที่คุณครูให้โจทย์ไว้ ให้การบ้านไว้อย่างอิสระ ตามความคิดและความสามารถของผู้เรียน ฝึกให้พวกเราได้คิด ได้ใช้จินตนาการและความสามารถของตนเองในการคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่.. บางทีก็ให้เล่าเรื่องที่ไปเจอมา แล้วก็ให้เพื่อนๆ ซักถาม สอบถาม ทำให้เรากล้าขึ้นด้วย” (นักเรียน 5 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...คุณครูมอบหน้าที่ให้นักเรียนเป็นหัวหน้ากลุ่มบ้าง เป็นสมาชิกในกลุ่มบ้าง และ ให้บอกหน้าที่ที่ต้องทำว่าต้องทำอะไรบ้าง บางทีก็ให้ทำงานเดี่ยวคนเดียวคิดเอง คนเดียว บางทีก็ให้

ทำเป็นคู่ๆ สลับคู่ไปบ้าง บางทีก็ให้จับกลุ่มด้วย... ก็สนุกดีถ้าได้จับกลุ่มกันเอง แต่บางทีคุณครูก็จับกลุ่มให้ ก็เข้าใจ คุณครูว่าอยากให้ทำงานกับเพื่อนๆ ได้กับทุกคนในห้อง...”
(นักเรียน 6 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ประสบการณ์ มีการเปิดโอกาสให้ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่บ้าง โดยเฉพาะในบางโรงเรียนที่บุคลากรบางส่วนอาจยังมีข้อจำกัดในความสามารถในการใช้ระบบเทคโนโลยีเพิ่มเข้ามาด้วย

โดยส่วนใหญ่ยังเห็นว่าครูผู้สอนมีความพยายามในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมุ่งเน้นส่งเสริมการคิดให้เป็น มีความสนใจ มีความกระตือรือร้น และเน้นให้ผู้เรียนได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงโดยจัดทำเป็นรายงาน หรือ แผนการเรียนเพื่อเสนอเข้าที่ประชุมอาจารย์ และต้องจัดทำรายงานเพื่อแสดงถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแต่ละหัวข้อ ในแต่ละสัปดาห์ที่แสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อีกทั้งกระบวนการประเมินผลเวลาหัวหน้านักกลุ่มสาระรายวิชา หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ติดตามประเมินผล ครูผู้สอนจึงมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญคือต้องรู้จักสังเกตและต้องกระตุ้นนักเรียนด้วยกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ ให้นักเรียนได้เกิดการแสดงออก เกิดการมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรมนั้น และยังพยายามค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยด้วยตนเองได้อย่างอิสระ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนควรต้องกำหนดแนวทางการวัดและการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อไป สำหรับนักเรียนพบว่าจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่านักเรียนสามารถตั้งคำถามได้ นักเรียนรู้จักสอบถาม รู้จักค้นคว้าข้อมูล รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเกิดข้อสงสัยหรือคำถาม ซึ่งคุณครูมักจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดคำตอบด้วยตนเอง

“...พวกเราผู้ปกครองก็จะเห็นการดำเนินงานของโรงเรียนด้วยตัวเองอยู่แล้วจากที่เราเข้ามาโรงเรียนเพื่อรับส่งนักเรียนทุกวัน ก็เลยเห็นว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่างๆ อยู่ตลอด ถ้า

จะมีหยุดบ้างก็ช่วงโควิดที่ผ่านมา ก็เห็นความพยายามของโรงเรียน กับ ของคุณครูที่พยายามจะสื่อสารกับนักเรียนตลอด...” (ผู้ปกครอง 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“....การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ปกติทางโรงเรียนก็จะส่งข้อมูลต่างๆ เวลาจัดกิจกรรมให้กับผู้ปกครองอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ได้เห็นว่ามีติดตามผลเท่าใดนัก..” (ผู้ปกครอง 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...กิจกรรมที่โรงเรียนจัด ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนส่วนมากมักเป็นกิจกรรมที่ใช้จิตอาสา และเป็น ความสัมพันธ์แบบร่วมมือกัน ไม่มีใครสั่งการใครได้ แต่ขอความร่วมมือกันได้ ผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงคุณครูก็จะมี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันขอความร่วมมือในการทำงานร่วมกันได้ง่าย คุณกันเข้าใจเรื่องง่าย” (ผู้นำชุมชน 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“.....ผู้บริหารโรงเรียน คุณครู มักจะขอความร่วมมือกับชุมชนในการร่วมจัดกิจกรรม บางทีก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมบ้างเล็กน้อย ตามทรัพยากรที่เรามี ส่วนใหญ่รูปแบบกิจกรรมของโรงเรียนก็จะเป็นทั้งแบบที่เป็นทางการมาก ๆ เช่นการจัดประชุมร่วมกันกับชุมชน กับส่วนกลาง กับผู้บริหาร แต่บางทีก็มีเป็นแบบเป็นกันเอง เน้นการกระตุ้น จูงใจ ทุกคนให้เห็นแก่ส่วนร่วม ให้แบ่งปัน บริจาคเสียสละเพื่อส่วนรวม ก็หลากหลายเราในชุมชนนั้นแหละเป็นส่วนใหญ่...” (ผู้นำชุมชน 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“....กระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนตามนโยบายเชิงรุก เห็นว่า ควรต้องมี แผนงาน และการจัดการอย่างมีระบบ และควรกำหนดระยะเวลาของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ หรือ โครงการต่างๆ ให้ชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกชุมชนได้รับทราบและได้จัดการและวางแผนได้....” “....โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน คุณครู หรือ ผู้เกี่ยวข้อง ควรต้องทำการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ผ่านช่องทาง ผ่านรูปแบบที่เหมาะสม และที่สำคัญคือ ต้องมีการติดตามผล แลกเปลี่ยนข้อมูล การดำเนินงานร่วมกัน...” (ผู้นำชุมชน 3 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...การกำหนดระยะเวลาการดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียน เมื่อต้องการความร่วมมือจากชุมชน ควรวางแผนให้ไม่ตรงกับระยะเวลาที่เป็นช่วงยุ่งๆ ของชุมชน หรือขัดกับวิถีชุมชน อย่างตอนระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลเกษตร ควรวางแผนจัดกิจกรรมที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่สะดวก...” (ผู้นำชุมชน 4 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...จากแนวโน้มของสถานการณ์ต่างๆ ในโลกมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงไป บางครั้งคาดไม่ถึง ซึ่งส่งผลต่อการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน หรือ บางทีส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดการศึกษาทั้งระบบดังที่ผ่านมาจากสถานการณ์โควิด บุคลากรทางการศึกษานอกจากจะเป็นผู้มีคุณลักษณะเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 แล้ว ยังต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ คู่คุณธรรม มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะความเป็นมืออาชีพทางการศึกษาในภาพรวม มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความชำนาญ เชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อความสามารถในกระบวนการจัดการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรม รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามสาระวิชาทั้งในช่องทางปกติ และช่องทางออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ตามเกณฑ์มาตรฐาน ตามเป้าหมายของนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก...” (นักวิชาการ 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“...การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถือเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณครูกับนักเรียน มุ่งให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติโดยมีคุณครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำ ทำหน้าที่เป็นโค้ช เป็นพี่เลี้ยง ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนได้พยายามอบรม จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คุณครูผู้สอนได้ดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายของนโยบาย...” (นักวิชาการ 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“... ผู้บริหารโรงเรียน ต้องสนับสนุนให้คุณครูผู้สอนได้แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน แสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนให้กับนักเรียน ได้เรียนรู้ที่เหมาะสม ตรงความต้องการ เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ได้มีความเข้าใจในตัวเอง ประยุกต์ใช้สติปัญญา วิเคราะห์ รู้จักวิเคราะห์ สนับสนุนให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ ผลงานใหม่ หรือนวัตกรรมที่แสดงถึงความรู้ ความสามารถของนักเรียน ที่สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้นักเรียนมีทักษะทั้งด้านวิชาการ ทั้งทักษะในการชีวิตอยู่ในสังคม มีทักษะวิชาชีพ

ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละระดับและ ช่วงอายุของนักเรียน...” (นักวิชาการ 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“....กิจกรรมที่ออกแบบตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง เน้นให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ประเมินค่า และ สร้างสรรค์ ไม่ทำหน้าที่แสดงบทบาทเฉพาะเป็นผู้ฟังเหมือนที่ผ่านมา มีการทอ้งจำ แต่นักเรียนต้องอ่าน ต้องเขียน ตั้งคำถาม และต้องถาม ต้องอภิปรายร่วมกัน และต้องลงมือปฏิบัติจริง จากความรู้และความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ.....” (นักวิชาการ 2 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

ส่วนใหญ่ยังเห็นร่วมกันว่า การดำเนินงานตามรูปแบบกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับบริบท ผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษารวมถึงทรัพยากรที่มีอยู่ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา และสามารถประยุกต์ทรัพยากรที่มีใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ ความสามารถ ความกล้าแสดงออกตามสาระการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วม ให้แสดงบทบาทเป็นผู้นำ ให้เปลี่ยนความคิดเป็นผู้คิดริเริ่ม แล้วแจ้งให้ครูผู้สอนได้รับทราบและร่วมกันอภิปรายเพื่อนำไปปฏิบัติตามข้อเสนอของนักเรียน ซึ่งแนวทางดังกล่าว จะส่งผลให้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากนักเรียนอีกด้วย และยังเป็นการเริ่มต้นสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกร่วมไปกันกับนักเรียน คุณครู ผู้บริหาร และ สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโรงเรียน ตามความพร้อม ความรู้ ความสามารถ ความสนใจและอัตลักษณ์ของนักเรียนและสถานศึกษา ต่อไป

ผลลัพธ์

การศึกษาด้านผลลัพธ์การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยมุ่งเน้นพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาประเด็นสำคัญในผลการดำเนินการตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรทางการศึกษา ทั้งครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน โดยเฉพาะนักเรียน ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ให้ผู้เรียน

ได้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการประยุกต์ความรู้กับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ได้สารสนเทศนำไปประกอบการพัฒนา หรือ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

“...ในการจัดการศึกษาผู้บริหารได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยผู้บริหารเป็นผู้มีเจตคติที่ดีเข้าใจชุมชน ยอมรับตนเอง และเข้าไปเป็นส่วนร่วมในชุมชนและท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีอย่างต่อเนื่อง....” (ผู้บริหาร โรงเรียน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและในแต่ละด้านประสบความสำเร็จได้ด้วยดี ไม่ว่าจะเป็นด้านการให้บริการชุมชน ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ด้านงานเกี่ยวกับกรรมการสถานศึกษา ด้านการจัดตั้งกลุ่มชมรม สมาคมมูลนิธิ และด้านงานประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน เกิดจากการร่วมมือระหว่างกันของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ที่เรามุ่งเน้นพัฒนาในทุกๆด้านเพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนและชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันจะช่วยสร้างความสามัคคีที่จะส่งผลดีต่อทั้งโรงเรียนและชุมชน..” (ผู้บริหาร โรงเรียน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...การดำเนินงานของทุกฝ่ายใน โรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียน พบว่าทุกฝ่ายมีการพัฒนาบทบาท หน้าที่รับผิดชอบของกลุ่ม และของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้คุณภาพงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เราได้นำเสนอร่วมกัน เป็นเกณฑ์การพิจารณาประสิทธิภาพตามนโยบายฯ.....” (ผู้บริหาร โรงเรียน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...ผลจากการจัดสภาพแวดล้อมที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในโรงเรียน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ระหว่างครูกับครู ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ที่นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะ

ความสามารถที่ดีแล้ว ยังมีผลต่อการปฏิบัติงานของทุกคนในโรงเรียน มีอิสระ มีความพึงพอใจ มีความสุขเมื่ออยู่ในโรงเรียน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ ทำให้ลดความขัดแย้ง ทำให้สร้างความสามัคคี...” (ผู้บริหารโรงเรียน 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ เป็นการจัดสิ่งต่างๆ ภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เช่น การวางแผนพัฒนางานที่เกิดจากความร่วมมือ สามัคคีกันของบุคลากร การบังคับบัญชาที่มีความเป็นกันเอง บรรยากาศองค์การและความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนมีความสำคัญ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร การกำหนดแนวทางดำเนินการอย่างเป็นระบบ การวางแผนพัฒนางานที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ทำให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน ตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียน...” (ผู้บริหารโรงเรียน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“.. ส่วนกลางได้มีโครงการจัดการประกวดแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ผ่านมา มีทั้งรางวัลเหรียญทองแดง เหรียญเงิน และเหรียญทอง ซึ่งโรงเรียนของเราได้รับการยอมรับในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งแสดงถึงครูของโรงเรียนเรามีความรู้ ความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง อาจเป็นเพราะโรงเรียนเราได้มีการอบรมครูของเราให้รับรู้และเข้าใจถึงเกณฑ์ต่างๆ แนวทางการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงรุก จึงทำให้โรงเรียนเราสามารถดำเนินการตามแนวทางการได้อย่างถูกต้อง...” (ผู้บริหารโรงเรียน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“..การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คุณครูจัดมีความน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้เรียนจึงร่วมทำกิจกรรม และนำความรู้จากสิ่งที่ครูจัด กิจกรรมการเรียนรู้ไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจ และเกิดประโยชน์กับผู้เรียนเอง...” (คุณครู 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...คุณครูต้องออกแบบจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ต้องให้ความสำคัญกับความสนใจ และความแตกต่างของผู้เรียนให้มีความสอดคล้องกัน แต่ละกิจกรรมที่ทำได้มีความหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการ

เรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง แก้ปัญหาได้ตามสภาพจริง..” (คุณครู 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“....การดำเนินงานต่างๆ เมื่อมีการดำเนินงานจนเสร็จสิ้นแล้ว พร้อมจัดทำรายงานผลการดำเนินงานนั้น หากมีการทำข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำมาใช้พัฒนา ปรับปรุงตามผลจากข้อมูลย้อนกลับนั้นอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ พวกเรา หรือผู้เกี่ยวข้องเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง โดยอาจเป็นการจัดประชุม หรือการจัดกิจกรรมเพื่อสื่อสาร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ในผลข้อมูลย้อนกลับที่พัฒนานั้นและเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาปรับปรุงต่อไป...” (คุณครู 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“..ผลจากระบวนการเรียนรู้ตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้นักเรียน เกิดความรักที่จะเรียนรู้ ในประเด็นที่ตนเองรัก ในประเด็นที่นักเรียนมีความสนใจ จากตัวเองเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็น กระบวนการดำเนินหลักที่ช่วยสร้างและพัฒนาผู้เรียน ผลที่เกิดขึ้นคือนักเรียนเกิดคุณลักษณะสำคัญตามคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21...” (คุณครู 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“....นักเรียนได้เรียนในประเด็นที่สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความต้องการของนักเรียน เพื่อให้ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งการดำเนินตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้ ถือเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีแนวคิดจากจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน และยังเป็นกระบวนการที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล โดยพิจารณาตามเกณฑ์บ่งชี้การวัดความสามารถทางการแข่งขันในระดับสากล...” (คุณครู 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“....ผลจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกับผู้บริหาร โรงเรียน ครูและบุคลากรในโรงเรียน ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความรู้ความเข้าใจ และ ทำให้เกิดความร่วมมือ และเกิดความสัมพันธ์อย่างเข้มแข็งกับชุมชนและท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่...” (คุณครู 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...รู้สึกว่าคุณได้รับการฝึกเป็นผู้แสวงหาความรู้และค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างมาก ผ่านเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ สามารถประเมินผล และยังพบว่าผลงานสร้างสรรค์ของเราเอง ได้รับการยอมรับ ได้รับการชื่นชมจากคุณครู ทำให้เรารู้สึกภาคภูมิใจความสามารถของเรา....” (นักเรียน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

“..นักเรียนได้ฝึกทักษะ การแลกเปลี่ยนข้อมูล การถามคำถาม การตอบคำถาม รู้สึกว่าคุณมีความกล้ามากขึ้น มีความสามารถใช้อุปกรณ์ต่างๆ ได้มากขึ้น สร้างสรรค์ผลงานในรายวิชาต่างๆ และได้พัฒนาตนเองได้เต็มความสามารถ รวมถึงทำให้ได้ประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่ได้ถาม ตอบ ได้ฝึกทักษะการสื่อสารเพิ่มเติมเป็นทักษะที่เรามีเพิ่มขึ้น บางวิชาก็ได้เกรดดีขึ้นด้วย...” (นักเรียน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

“....การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเหตุสมมติ ให้สร้างสถานการณ์ เหตุการณ์สมมติ เหตุการณ์จำลองของตนเอง และฟังเหตุการณ์ของเพื่อนๆ ทำให้เราได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนจากสถานการณ์จริง ทำให้เรารู้จักเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ต่างๆ จะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น...” (นักเรียน 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

“....นักเรียนรู้สึกมีอิสระในการทำงานส่งครู มีอิสระในการเรียนมากขึ้น ที่คุณครูให้เลือกจัดทำใบงานหรือผลงานตามที่ตัวเองต้องการ แต่ต้องมาเล่าให้เพื่อนๆ ฟังให้ได้นะ ทำให้รู้สึกว่า เราต้องค้นคว้า ต้องมาสรุป ต้องมานำเสนอให้เพื่อนๆ ฟัง แต่บางครั้งก็ไม่อยากเหมือนกัน ยังอายอยู่....” (นักเรียน 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

“รู้สึกว่าคุณมีพัฒนาการที่ดีขึ้นจากเดิม มีทักษะความสามารถด้านไอที เพิ่มขึ้นมากขึ้น ทำให้สามารถสืบค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น และยังได้พัฒนาตัวเองในการแก้ปัญหา ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ รู้สึกตัวเองเก่งขึ้น...” (นักเรียน 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

“....จากที่นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนและลงมือปฏิบัติ ทำให้นักเรียนรักการอ่าน รักการเรียนรู้ ชอบค้นคว้า ทำให้เกิดทักษะการค้นคว้าในแหล่งข้อมูลต่างๆ รู้สึกมีความสุข เพราะได้เรียนในสิ่งที่ตนเองชอบ ตนเองมีความสนใจในแต่ละสาระการเรียนรู้ ได้แสดง

ความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่...” (นักเรียน 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

“...พวกเราเรียนผ่านระบบออนไลน์ เจอกันแต่ในจอ ทำให้ประเด็นการพบปะ การสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคีที่เกิดขึ้นกับคุณครูกับเพื่อน และระหว่างเพื่อนกับเพื่อน แต่การที่คุณครูให้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนผ่านจอกัน ก็ยังช่วยให้พวกเรามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ แต่เมื่อผ่านพ้นช่วงระยะเวลาโควิดมา เราได้มาเจอกันด้วยตัวเอง พวกเรามีความเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือกัน มีการทำ กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน ทำให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขและสนุกกับการเรียนกว่าระยะเวลาที่ผ่านมา...” (นักเรียน 9, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

“.....จากที่คุณครูได้ฝึกให้พวกเราได้คิด ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ผ่านระบบออนไลน์ ตลอดเวลาที่ผ่านมา ทำให้พวกเราได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง ได้เปลี่ยนบทบาทเป็นคุณครู ที่ต้องนำเสนอประสบการณ์ ข้อมูลของเรามาแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดให้เพื่อนๆ ได้รู้ และต้องทำให้พวกเพื่อนๆ เข้าใจด้วย ทำให้เราต้องหาข้อมูลมาก ๆ ทำใหู้สึกว่าตัวเองมีความรู้เพิ่มขึ้น...” (นักเรียน 11, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กรกฎาคม 2565)

ผลสรุปที่สำคัญคือ จากผลผู้เรียนได้ประเมินตนเองทั้งในด้านความรู้ความสามารถในกิจกรรม การเป็นผู้นำ และการพัฒนาตนเองและสังคม สามารถประเมินตนเองตามเกณฑ์ทั้งในด้านเจตคติคุณธรรม และจริยธรรม ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้รับในการจัดรูปแบบการเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถออกไป เปรียบเทียบกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมได้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ผู้เรียนเกิด ความคิด มีทักษะในการทำงาน สามารถแก้ปัญหาได้และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น นักเรียนต้องมีการวางแผนการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และ ต้องกล้าแสดงออกในการนำเสนอข้อมูล หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติม เนื่องจากนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ให้เป็นผู้ดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนด้วยตนเองอย่างจริงจัง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนคือ ผู้เรียนเป็นผู้สืบค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ จากความรู้ ความสามารถของตนเอง

อย่างแท้จริง โดยคุณครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้การสนับสนุนในวัสดุอุปกรณ์ เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงกระตุ้นจูงใจในการเรียนรู้ อีกทั้งการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลและ เครื่องมือทั้งในห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จากชุมชน จากพิพิธภัณฑ์ และอื่นๆ นักเรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกสถานการณ์

“...การบรรลุเป้าหมายการทำงานร่วมกับระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกันอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง โดยโรงเรียน และชุมชนได้หาแนวทางและวิธีการในการพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน อาทิ โรงเรียนให้บริการชุมชนในด้านการอบรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การกำหนดกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์หรือวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ การจัดหน่วยงานบริการในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกัน ตามความต้องการในแต่ละสถานการณ์ ...” (ผู้ปกครอง 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...โรงเรียนมีการดำเนินการจัดการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ในช่วงสถานการณ์โควิด ความพยายามของโรงเรียนของคุณครูมีการจัดหลักสูตร รายวิชา และ ใช้สื่อการเรียนการสอน บางวิชาที่เห็นคือ คุณครูมีกิจกรรม มีรูปแบบที่ทำให้นักเรียนสนใจ ตั้งใจเรียนได้เพิ่มมากขึ้น...” (ผู้ปกครอง 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...การประสานงานการสร้างความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง กับ โรงเรียน ในช่วงที่ผ่านมาก็อาจว่างเว้นไปบ้าง แต่ปกติก็มีการแจ้งข่าวสาร การทำงาน การจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันอยู่บ้าง แต่ผู้ปกครองก็เข้าใจได้ถึงสถานการณ์โควิด และรับรู้ถึงความตั้งใจของโรงเรียน ที่เอาใจช่วยให้สามารถทำงานตามนโยบายต่าง ๆ ได้ดี ได้สำเร็จ....” (ผู้ปกครอง 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ซึ่งรวมถึงชุมชนด้วยนั้น ภาพรวมก็เป็นไปด้วยดี เรามีการจัดกิจกรรมบริการชุมชน ช่วยเหลือระหว่างกัน โรงเรียนสนับสนุนชุมชน มีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนช่วยเหลือด้วย ทำให้เรามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้วย มีการตั้งชมรมต่างๆ ร่วมกันด้วย...” (ผู้ปกครอง 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“... เพื่อให้ความเข้มแข็งระหว่างผู้ปกครอง ครู โรงเรียนเข้มแข็ง ยิ่งขึ้น ต่อเนื่อง การสื่อสารถือเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจในกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน ของคุณครู ซึ่งบางครั้งผู้ปกครอง หรือชุมชนที่ไม่ได้รับข่าวสารข้อมูลอาจไม่เข้าใจถึงความตั้งใจ ความหวังดีของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน แต่หากมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ต่อเนื่องแล้ว น่าจะส่งผลให้พวกเราเข้าใจ มีความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง ทำงานร่วมกันด้วยความตั้งใจ ยินดีอย่างยิ่ง...” (ผู้ปกครอง 7, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“...โรงเรียนควรมีบทบาทเป็นผู้จัดการ คุณครูมีบทบาทเป็นโค้ช และ ผู้ปกครองก็จะทำหน้าที่ดูแลนักเรียนที่บ้าน ดังนั้นโอกาสการเรียนรู้ต่างๆ จึงเกิดขึ้นที่โรงเรียนมากกว่าจะเกิดขึ้นที่บ้าน แต่ตอนนี้เห็นนักเรียนต้องสืบค้นคว้าเรียนรู้ ข้อมูลต่างๆ ด้วยตัวเองมากขึ้น ทำให้ตอนนี้การเรียนรู้ของนักเรียนจึงเกิดขึ้นที่นอกโรงเรียนอีกด้วย โรงเรียน คุณครู กับผู้ปกครอง มาช่วยกันสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตอบคำถาม ทำไม เพราะอะไร อย่างไร เท่ากับพวกเราทำหน้าที่ มีบทบาทเป็นครู เป็นโค้ชด้วย” (ผู้ปกครอง 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 กรกฎาคม 2565)

“..กิจกรรมหรืองานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านการให้บริการชุมชน โรงเรียนยังขาดการให้บริการชุมชนในด้านวิชาการและข้อมูลข่าวสาร และยังขาดการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ให้รับรู้รับทราบทั่วกัน จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกันมากขึ้น...” (ผู้นำชุมชน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“..โรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งในชุมชน และมีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด การมีส่วนร่วม การช่วยเหลือร่วมกัน การช่วยเหลือระหว่างกันจึงถือเป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโรงเรียน ที่เพิ่มเติมจากการเสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียน...” (ผู้นำชุมชน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“... การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนของโรงเรียน และ สื่อสารให้ชุมชนได้รับรู้ถึงเป้าหมายและแนวทางดำเนินงานของโรงเรียน ที่มุ่งเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียน

และ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ผู้ปกครอง เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยเฉพาะถ้าผู้ปกครอง หรือ ผู้แทนชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการ ต่าง ๆ ที่ตามเป้าหมายนโยบายว่าไว้ ก็จะทำให้ส่วนใหญ่รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน และจะช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้นไปอีก.....” (ผู้นำชุมชน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“.. ตอนนี้ รูปแบบการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียน กับ ชุมชน กับผู้ปกครอง ปัจจุบันถือว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีแล้ว ทั้งการจัดกิจกรรมร่วมกัน การช่วยเหลือกันและกัน อย่างจริงใจ การรับรู้ข้อมูลต่างๆ ร่วมกัน ทำให้โรงเรียน กับ ชุมชน กับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือ คณะกรรมการสถานศึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการบริหารจัดการ องค์กร หน่วยงานในชุมชน เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงแต่หน่วยงาน องค์กร ภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ ดำเนินการต่างๆ ร่วมกับโรงเรียนเท่านั้น แต่โรงเรียน ยังได้มีการออกไปมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ปกครองด้วยเหมือนกัน ซึ่งต่างมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชน และ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อนักเรียน ที่เป็นลูกหลานของชุมชน ด้วย..” (ผู้นำชุมชน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

สรุปได้ว่า ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน กับ ผู้ปกครอง โรงเรียนอื่นได้แก่ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน คุณครู ผู้ปกครอง ควรมีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมตามแนวนโยบายฯ และกระบวนการบริหารงานของโรงเรียน โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสรับรู้การดำเนินงานนั้น ด้วย เพื่อสร้างความเข้าใจและรับรู้ รับทราบถึงแนวปฏิบัติร่วมกันได้อย่างชัดเจน

“...วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ว่าวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนอย่างแท้จริง ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ให้บริการชุมชนจัดตั้งผู้รับผิดชอบในการติดต่อสื่อสารกับ ชุมชนหรือดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องระหว่างโรงเรียนกับชุมชน...” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“... การจัดการเรียนการสอนจะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากโรงเรียนมากที่สุด และในขณะเดียวกันนั้น โรงเรียนก็สามารถใช้ทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนด้วย...” (นักวิชาการ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“..การสร้างให้ชุมชนมีวิสัยทัศน์ร่วมกันกับโรงเรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนานักเรียน ให้เรียนรู้และเติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนเก่ง คนดี สร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชน และประเทศชาติ โดยมีผู้บริหารโรงเรียน คุณครู และชุมชนเป็นต้นแบบที่ดี ให้ความร่วมมือให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในทุกๆ ด้าน รวมถึงประสานความร่วมมือกับชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมตามนโยบายการศึกษาาร่วมกันกับโรงเรียน....” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“....โรงเรียนมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ที่พิจารณาถึงความสามารถของโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมแล้ว คำนึงจุดแข็งและ ความพร้อมของบุคคล และทรัพยากรที่มีอยู่ของโรงเรียน รวมถึงทรัพยากรและความพร้อมของชุมชน และผู้ปกครอง มาร่วมสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าสูงสุด โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโรงเรียน และชุมชนเป็นสำคัญ จึงทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม...” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“..กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา นโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศแบบบูรณาการ ทั้งการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้มีการปรับลดเวลา เรียนภาควิชาการหรือภาคทฤษฎีลดลง แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาหลักตามสาระรายวิชาที่นักเรียนควรรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งการจัดการเรียนการสอนของคุณครูที่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและมีการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นนักค้นคว้าผ่านระบบเทคโนโลยีต่างๆ และต้องรู้จักเชื่อมโยงสถานการณ์ต่างๆ กับองค์ความรู้ได้ คิดเป็น คิดอย่างสร้างสรรค์ เน้นส่งเสริมบทบาทของผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างเข้าใจ ไม่ใช่การท่องจำ ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการค้นคว้า ถ่ายทอดมากขึ้น อันจะเป็นการส่งเสริมนักเรียนตามนโยบายให้สำเร็จได้อย่างแท้จริง...” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นการจัดการของสถานศึกษาที่เน้นการดำเนินงานเชิงรุก เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เน้นการวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญตามสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ กำหนดเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ นั้น โดย กิจกรรมนั้น ต้องออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงความรู้เดิม และ ความรู้ใหม่ที่จะเกิดขึ้น ใน ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก อันจะนำไปสู่การกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ โดยสุดท้ายให้ผลที่เกิดขึ้นคือ ให้นักเรียนได้เกิดทักษะการเรียนรู้ ที่แตกต่างจากการท่องจำในอดีต เน้นสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรง กระตุ้นจิตใจ การจัดการที่เกี่ยวกับการสร้างทัศนคติ การให้คุณค่า การสร้างแบบอย่างตลอดจน สร้างชุมชน สังคม แห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นที่นำไปสู่สังคมฐานความรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ ประเทศชาติ สร้างความเข้มแข็งทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาแนวทางการ ดำเนินงานต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน ในระบบ และ นอกกระบบ ควบคู่กัน ไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายการปฏิรูป การศึกษาที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

4.2 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อการอธิบายถึงปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กรณีการ เรียนรู้เชิงรุก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นการ นำเสนอปัญหาและอุปสรรค ตามแนวคิดการประเมินผล CIPP Model ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติ ของสถานศึกษาในพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีประเด็นปัญหาอุปสรรคสำคัญใดบ้าง และ แนวทางพัฒนา หรือปรับปรุงควรเป็นอย่างไร

จากผลการศึกษาสามารถนำเสนอตามลำดับได้ดังต่อไปนี้

ด้านบริบท

ด้านบริบท : ปัญหา อุปสรรค

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคด้านบริบทสภาพแวดล้อม พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสม อันเนื่องจากการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นไปอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติ แนวทางปฏิรูป แผนนโยบายการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนมาอย่างต่อเนื่อง จึงไม่พบประเด็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในเป้าหมายการดำเนินงาน

ด้านบริบท : แนวทางการพัฒนา ปรับปรุง

การกำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษา รวมถึง การกำหนดเป้าหมายการดำเนินการควรมีความชัดเจน เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท และความพร้อมของทรัพยากรในองค์การในสถานศึกษา และสาระสำคัญของนโยบายรวมถึงแนวปฏิบัติ และ แนวทางการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลควรต้องมีความชัดเจน เข้าใจได้ง่าย มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามนโยบายนั้น ได้มีทางเลือกในการดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถของบุคคลและหน่วยงาน

ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า : ปัญหา อุปสรรค

ผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้าของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งเน้นนำเสนอด้านความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ประกอบการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ทรัพยากรด้านบุคลากร ทรัพยากรด้านงบประมาณ ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสถานที่ ด้านระยะเวลา ความพร้อมและความพอเพียงของทรัพยากรต่อการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งปัญหาที่พบคือ ถึงแม้จะมีอุปกรณ์ เครื่องมือ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีจำนวนพอเพียง แต่ยังพบว่าการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ยังไม่เต็มศักยภาพของอุปกรณ์ เครื่องมือ นั้น เนื่องจากความสามารถในการใช้โปรแกรมสนับสนุนต่างๆ โดยเฉพาะโปรแกรมใหม่ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ของบุคลากรทางการศึกษาบางคน ยังมีข้อจำกัดในการใช้งาน รวมถึงข้อจำกัดส่วนบุคคลที่

ไม่ให้ความสำคัญ ไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ หรือ ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง หรือปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน จึงทำให้มีข้อจำกัดในการใช้งาน รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ คุ่มค่า ดังปรากฏจากคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

“...แต่ในช่วงสถานการณ์โควิด ความต้องการใช้อุปกรณ์เครื่องมือคอมพิวเตอร์มีมากขึ้นมาก โดยเฉพาะระบบออนไลน์ต่างๆ ระบบอินเทอร์เน็ตต่างๆ จึงทำให้ไม่เพียงพอ รวมถึงความเร็วและความแรงของระบบไวไฟที่เพียงพอ เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ผ่านระบบออนไลน์ ยังเป็นปัญหาสำคัญ...” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 เมษายน 2565)

“...แต่ก่อนอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนเท่าใดนัก โดยเฉพาะเวลาที่มีความต้องการพร้อมๆ กัน แต่ตอนนี้โรงเรียนได้จัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ ระบบเทคโนโลยีให้มีความพร้อมแก่นักเรียนมากขึ้นแล้ว...” (นักเรียน 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กรกฎาคม 2565)

“...เรามักจะพบกับปัญหาด้านความสามารถของผู้สอนในการใช้เทคโนโลยี และ อุปกรณ์ต่างๆ โดยเราได้พยายามพัฒนาบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการจัดอบรม จัดสอน แลกเปลี่ยนระหว่างกันและกัน เท่าที่ทำได้เฉพาะหน้า และ ในระยะยาวมาตลอด...” (ผู้บริหาร โรงเรียน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“..ที่ผ่านมามีคุณครูที่ยังยึดติดกับการสอนแบบเดิมๆ ที่เน้นการสอนแบบบรรยาย ท่องจำ ไม่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ หรือสนับสนุนให้นักเรียนได้ลงมือทำได้ด้วยตนเอง ทำให้คุณภาพของนักเรียนไม่เป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่ต้องการ เนื่องจากในกระบวนการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับแนวทางที่กำหนด คือ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แต่คุณครูยังใช้การสอนแบบเดิม ๆ อยู่ การบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้เชิงรุกจึงอาจไม่บรรลุได้ และยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ที่ต้องใช้เทคโนโลยีประกอบการสอนเป็นสำคัญอีกด้วย...” (ผู้บริหาร โรงเรียน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...โรงเรียนโดยคุณครูเคยอบรมประชุมผู้ปกครอง แล้วสร้างความเข้าใจในบทบาทของผู้ปกครองที่ต้องมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ เวลาที่นักเรียนอยู่ที่บ้านด้วย แต่ผู้ปกครองบางส่วน ไม่รู้ส่วนใหญ่ด้วยหรือเปล่าที่ยังมีหน้าที่การงานที่ต้องทำ ทำให้ไม่มีเวลาเท่าที่ควร จึงอาจเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องร่วมกันหาทางแก้ไขต่อไป...” (ผู้บริหารโรงเรียน 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

ด้านปัจจัยนำเข้า : แนวทางการพัฒนา ปรับปรุง

จากปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่เกิดจากตัวบุคลากรทางการศึกษาหรือคุณครูผู้สอน ที่อาจยังมีข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมที่ต้องใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยีประกอบ จึงอาจทำให้บุคลากรยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นผู้บริหาร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ ให้เกิดการสนใจ ยินดีที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติ สามารถปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง

อีกทั้ง ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการจัดสรรหาทรัพยากรที่เพียงพอ และเหมาะสมต่อการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อันได้แก่ จำนวนบุคลากรที่มีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถในการดำเนินกิจกรรม จำนวนอุปกรณ์ วัสดุ ระบบเทคโนโลยี ประกอบการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน

การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียน นักเรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกต้องการ อยากเรียนรู้ และกระตุ้นให้คิดเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้จากแผนการจัดกิจกรรมที่มีการมอบรางวัลให้กับครูผู้สอน และ สถานศึกษาที่เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อาจเป็นต้นแบบของแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ให้กับบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน อันจะเป็นการสร้าง Knowledge Sharing ถอดบทเรียนการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จต่อไป

ด้านกระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินงาน : ปัญหา อุปสรรค

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค ด้านกระบวนการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบาย และการตรวจสอบทรัพยากร หรือปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการตามนโยบาย โดยพบว่า คุณครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม โดยได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ประสบการณ์ มีการเปิดโอกาสให้ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คุณครูผู้สอนจึงมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูผู้สอนได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหน้าชั้นเรียน เป็นผู้สังเกตและรู้จักกระตุ้นนักเรียนด้วยกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ ให้นักเรียนได้เกิดการแสดงออก เกิดการมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกรักอยากเข้าร่วมกิจกรรมนั้น และยังพยายามค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยด้วยตนเองได้อย่างอิสระ แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงานคือ ข้อจำกัดทรัพยากรบุคคลด้านความสามารถในการใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบางโรงเรียนที่บุคลากรบางส่วนอาจยังมีข้อจำกัดในความสามารถในการใช้ระบบเทคโนโลยีเพิ่มเข้ามาด้วย

กระบวนการดำเนินงาน : แนวทางการพัฒนา ปรับปรุง

จากปัญหาอุปสรรค ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงมาจากปัจจัยนำเข้าโดยเฉพาะจากทรัพยากรบุคคลด้านข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากรประกอบการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ จึงอาจทำให้กระบวนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาปรับปรุงจึงควรดำเนินการตั้งแต่การเสริมสร้างศักยภาพความรู้ ความสามารถในการใช้ และการรู้เท่าทันการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี สารสนเทศต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงาน

นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียน หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างแรงกระตุ้นใจให้กับคุณครู ผู้สอน ให้เกิดการต้องการเรียนรู้ และ กำกับติดตาม และให้คำแนะนำอย่างเหมาะสมกรณีพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น เพื่อให้เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ทั้งกับครูผู้สอนและนักเรียนอีกด้วย ควรมีการประชุม กำกับ ติดตามร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง สร้างการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน รวมถึงผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จากชุมชนจากประสบการณ์จริงอีกด้วย ดังนั้นการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียน และภาคส่วนต่าง โดยแนวทางและวิธีการในการพัฒนางานสัมพันธ์ชุมชนอาจดำเนินการได้ ในรูปแบบการให้บริการชุมชน ซึ่งได้แก่ การพัฒนาความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน การพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับชุมชน กับผู้ปกครองให้เพิ่มมากขึ้น

ด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน

ผลลัพธ์การดำเนินงาน : ปัญหา อุปสรรค

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกิดจากเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานที่อาจยังไม่ครอบคลุมและอาจยังไม่สามารถประเมินผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ เชื่อถือได้

ผลลัพธ์การดำเนินงาน : แนวทางพัฒนา ปรับปรุง

แนวทางการแก้ไขคือ อาจร่วมกันกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการให้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น นอกจากการประเมินจากจำนวนผู้ได้รับรางวัล หรือ จำนวนนักเรียนที่สามารถเสนอผลงานสร้างสรรค์ได้มากขึ้น และอาจกำหนดเกณฑ์การประเมินให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีของโรงเรียน

4.3 ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อการอธิบายถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีการเรียนรู้เชิงรุก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นการนำเสนอ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตามแนวคิดการประเมินผล CIPP Model ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษา : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไปปฏิบัติ ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สามารถสรุปผลความสำเร็จจากการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ดังต่อไปนี้

ด้านบริบท

ความสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านบริบท พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ถึงแม้แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการปฏิรูปการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ส่วนกลางได้มีความพยายามดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนแนวทางแต่ละแนวทางจะมีเป้าหมายที่สอดคล้องกันคือ มุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความเหมาะสมของเป้าหมายการดำเนินการตามแนวทางการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงถือว่าเป็นเป้าหมายทางการศึกษาที่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงไม่แตกต่างจากแนวปฏิบัติเดิมเท่าใดนัก จึงทำให้บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่สามารถรับรู้และทำความเข้าใจในเป้าหมายวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานได้ง่าย และ ชัดเจน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ

ทั้งนี้ จากนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาที่ผ่านมา อาทิ นโยบายด้านการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 นโยบายการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูและอาจารย์ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะทางภาษาและดิจิทัล เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน และเพิ่มความสามารถในการใช้ประโยชน์จากสื่อที่มีความทันสมัย และมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564ก) ซึ่งจากแนวทาง

นโยบายการจัดการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาเชิงรุก ซึ่งได้มีผู้ให้ข้อมูลแสดงความเห็นที่สอดคล้อง ไว้ดังนี้

“...ความสำเร็จตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม มีองค์ประกอบสำคัญหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้กระบวนการ หรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน โดยเน้นการสอนที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง ด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนบทบาทที่ผลิตนักเรียนจากการท่องจำ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์..” (นักวิชาการ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กรกฎาคม 2565)

“...ความสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความรู้ ความเข้าใจในแนวปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาที่ออกมาของคุณครูผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้นโยบายที่ออกมาประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้จัดกิจกรรมกระตุ้น จูงใจอบรมให้ความรู้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องแต่ละระดับ เพื่อให้สามารถนำออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และ ดำเนินการตามกิจกรรมนั้น ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ...” (ผู้บริหารโรงเรียน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากบริบทด้านเป้าหมาย สาระสำคัญของแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เกิดขึ้นได้จากสาระสำคัญของนโยบายที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย มีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติเดิมที่ผ่านมา มีกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นไปตามเกณฑ์ประเมินผลของนโยบายที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ดังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พบว่า สาระสำคัญของการดำเนินการจากกระบวนการจัดการเรียน การสอนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถสำเร็จได้อย่างเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน อาทิ มีแผนการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีการอบรมส่งเสริมให้ความรู้เพิ่มเติมกับครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมต่างๆ จัดว่าเป็นองค์ประกอบของการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พบว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างกันอย่างชัดเจนต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีวิธีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ก็ยังคงมุ่งเน้นเป้าหมายตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ เน้นการคิดสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในการจัดการตามกระบวนการเรียนรู้ โดยแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถจัดหลักสูตรกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถ และ ความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุกให้มากยิ่งขึ้น

ด้านปัจจัยนำเข้า

ความสำเร็จที่เกิดจากปัจจัยนำเข้าเพื่อส่งเสริมให้การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันที่สรุปได้ว่า ถึงแม้แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะเป็นแนวทางที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากสาระสำคัญของแนวทางการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายการจัดการศึกษาเดิมที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตาม ความพร้อมและความต้องการของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ก็ นับเป็นข้อจำกัดสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งพบว่ายังคงมีสถานศึกษาบางสถานศึกษาที่ยังมีจำนวนบุคลากร รวมถึงจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนให้การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ไม่พอเพียง และ บางสถานศึกษายังพบว่าคุณสมบัติของอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่มียังไม่สอดคล้องกับการใช้งาน อีกทั้ง ยังมีบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนที่ยังมีข้อจำกัดในการใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี ต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ถึงแม้สถานศึกษา รวมถึงส่วนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งคือมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ โดยการจัดสรรและกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากความร่วมมือทุกภาคส่วน ให้จัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ทั้งกระจายทรัพยากรทั้งบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณ และ สื่อเทคโนโลยีให้ได้อย่างทั่วถึง ดังมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังนี้

“...ระบบการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกเป็น กระบวนการนำวิธีระบบมาพัฒนาการสอน ทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ การสอนเชิง รุกเป็น การสอนที่มีองค์ประกอบเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ระเบียบ นับตั้งแต่ข้อมูลสู่ การสอน การการสอน ผลการสอน และการวิเคราะห์ผลเพื่อย้อนกลับมาพิจารณา ข้อบกพร่อง...” (คุณครู 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...ประเด็นที่ต้องดำเนินการเร่งด่วนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินการตามการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การยกระดับพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีทักษะ

ความสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล...”
(ผู้บริหารโรงเรียน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

จากผลการศึกษา จึงอาจสรุปได้ว่า ปัจจัยนำเข้าถือเป็นข้อจำกัดสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงรุกให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเกิดจากจำนวนทรัพยากรสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามแผนงานที่ออกแบบตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงรุกที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ และคุณสมบัติของทรัพยากรที่ยังไม่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งจะต้องเร่งดำเนินการเสนอแนวทางการปรับปรุงพัฒนาเพื่อลดข้อจำกัดดังกล่าวลง

ด้านกระบวนการ

ความสำเร็จที่เกิดจากการกระบวนการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มุ่งเน้นประเด็นสำคัญในการดำเนินการตามนโยบาย และการตรวจสอบทรัพยากรหรือปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการตามนโยบาย เพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าสถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ ตามโครงสร้างบังคับบัญชาที่ได้เสนอมาจากส่วนกลาง และมอบหมายให้สถานศึกษาได้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติ และยังสามารถกำหนดเกณฑ์การประเมินผล เพื่อให้สถานศึกษาได้วางแผนการดำเนินการให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ดังได้กล่าวไว้แล้วในความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากสาระของการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เข้าใจได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ในกระบวนการดำเนินการตามนโยบายภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีนั้น สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังปรากฏจากผลการประกวดการออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกในแต่ละกลุ่มสาระรายวิชา ที่ได้รับรางวัลจากการประกวดการดำเนินงานตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2) ซึ่งกล่าวได้ว่า บุคลากรของสถานศึกษาสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีคุณค่า ตามแนวทางที่ได้เข้ารับการอบรมส่งเสริมองค์ความรู้ในการออกแบบแผนการศึกษาตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และได้มีการขยายผลการดำเนินงาน การวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียน ออกไปยังเครือข่ายเพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการจัดการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละ

สถานศึกษา และความต้องการของผู้เรียนที่อาจมีความแตกต่างกัน ดังมีผู้ให้ข้อมูลประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

“...มีบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่เข้ามาทำงาน โดยมีบุคลากรทางการศึกษารุ่นเก่าหรือรุ่นเก่าหรือรุ่นพี่ที่อยู่มาก่อน คอยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน และมีการถ่ายทอดข้อมูลประสบการณ์ ถอดบทเรียนที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างบุคลากรรุ่นพี่รุ่นน้อง บุคลากรรุ่นเก่ารุ่นใหม่ของสถานศึกษา..” (คุณครู 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มิถุนายน 2565)

“...โรงเรียนมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ที่พิจารณาถึงความสามารถของโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมแล้ว คำนึงจุดแข็งและ ความพร้อมของบุคคล และทรัพยากรที่มีอยู่ของโรงเรียน รวมถึงทรัพยากรและความพร้อมของชุมชน และผู้ปกครอง มาร่วมสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าสูงสุด โดยมุ่งเน้นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โรงเรียน และชุมชนเป็นสำคัญ จึงทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม...” (ผู้บริหาร โรงเรียน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...การออกแบบกิจกรรมจัดการเรียนการสอนเชิงรุกจะเน้นการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลง จะเป็นการเตรียมพร้อมให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้พร้อมในทุกมิติ ต้องเป็นผู้มีทักษะ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และ ความอยากรู้ เพื่อตอบโจทย์ แสดงความสามารถที่จะอยู่ร่วมในสังคม สามารถดำรงชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงในบริบทต่างๆ ได้อย่างเข้มแข็ง มีความเป็นอิสระในความคิด ซึ่งเป็นแผนการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ได้รับ การยอมรับจากกลุ่มสาระรายวิชา และ จากสถานศึกษาอีกด้วย..” (คุณครู 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“... เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นกระบวนการเรียนรู้ในระดับลึกมากขึ้น โดยนักเรียนจะต้องเข้าใจและ ค้นหาความหมายของเนื้อหาสาระโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของตนที่มีอยู่ จำแนกความรู้ใหม่ที่ได้รับและอาจเปรียบเทียบกับความรู้เก่าที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประเมิน และนำไปปรับปรุง เพิ่มเติม สร้างเป็นแนวคิดของ

ตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เพิ่มไปอีกระดับหนึ่ง..” (คุณครู 5, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...กิจกรรมการเรียนรู้ที่สำเร็จได้ จำเป็นต้องใช้ระบบเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะในปัจจุบัน ทุกอย่างจะเน้นระบบเทคโนโลยีเป็นสำคัญมากขึ้น ...” (คุณครู 6, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“....โดยบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ที่ดี อย่างยั่งยืน ทำด้วยความจริงใจ เต็มใจ มีจิตอาสา สร้างกิจกรรมนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนและท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรม ประเพณีของชุมชนและท้องถิ่น ร่วมกัน...” (คุณครู 8, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

นอกจากนี้ สถานศึกษายังได้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ขับเคลื่อนการดำเนินการตามการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้บรรลุเป้าหมายได้ตามสภาพของทรัพยากรที่มี อาทิ ทรัพยากรบุคคล มีความพยายามในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง เพื่อนำองค์ความรู้มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และ มีการใช้ระบบเทคโนโลยี อุปกรณ์ วัสดุที่มีอยู่มาประกอบการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่ได้กำหนด แต่ทั้งนี้ หากสถานศึกษามีบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาอบรมมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานอย่างชัดเจน และมีอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดคือมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญได้เพิ่มมากขึ้น

ด้านผลลัพธ์

ผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการประยุกต์ความรู้กับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักเรียนได้เกิดทักษะการเรียนรู้ ที่แตกต่างจากการท่องจำในอดีต เน้นสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงกระตุ้นใจ การจัดการที่

เกี่ยวข้องกับการสร้างทัศนคติ การให้คุณค่า การสร้างแบบอย่างตลอดจนสร้างชุมชน สังคม แห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นที่นำไปสู่สังคมฐานความรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ สร้างความเข้มแข็งทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และในส่วนของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาสามารถดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาได้มีการปรับตัว มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อการการดำเนินงานภายใต้บริบทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม กล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน และ มีความสามารถในการปรับตัว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตามแนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือ ประสานงานกัน กับหน่วยงาน ชุมชน ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ปกครอง และ ชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

“...การมีส่วนร่วมกับสถานศึกษากับ ชุมชน ได้รับความร่วมมือด้วยดี และมีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมในเชิงวิชาการ กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่น การจัดกิจกรรม หรือ การมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร สถานศึกษาร่วมกันให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และสนองต่อความต้องการของชุมชนร่วมกัน การขอความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน จากศิษย์เก่าและผู้ปกครอง ก็เป็นไปด้วยดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกันอย่างต่อเนื่อง...” (ผู้นำชุมชน 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“...เป้าหมายการดำเนินงานร่วมกัน หรือ จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มุ่งเน้นให้เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง...” (ผู้นำชุมชน 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 กรกฎาคม 2565)

“... สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนต้องมีเป้าหมาย การรับรู้ ทัศนคติ ที่สอดคล้องในทิศทางเดียวกัน อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างต่อเนื่อง...” (คุณครู 4, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

“...กิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง เป็นกำลัง

สำคัญที่จะทำให้เกิดความรัก สามัคคี ความร่วมมือที่เข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษา หรือ ชุมชนได้จัดขึ้น ดังนั้น ความสำเร็จที่เกิดขึ้น ส่วนสำคัญประการหนึ่งคือ การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และ ความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องช่วยส่งเสริมให้การดำเนินการต่างๆ มีความเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อยๆ....” (ผู้นำชุมชน 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

ส่วนผลลัพธ์อันเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนที่สะท้อนความสำเร็จในการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยทบทวนผลลัพธ์จากการที่ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการท่องจำไปสู่การแสวงหาความรู้และเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน แท้จริง จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และยังสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าหรือ สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ มีการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยความยินดี เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ผ่านการร่วมอภิปราย มีกิจกรรมฝึกทักษะการสื่อสาร ทำให้ผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีการนำเสนอผลงานวิชาการจากการฝึกประสบการณ์ การเรียนรู้ในบทบาทสมมติ ทำให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงชีวิตจริง กับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะเป็กิจกรรมที่ทำให้เกิดผลการเรียนรู้เพิ่มขึ้นไปได้อีก ซึ่งพบว่าความสำเร็จอันเป็นผลลัพธ์จากตัวผู้เรียน จากการให้โอกาสนักเรียนได้มีทางเลือกจากการสอนของคุณครูที่มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจของตัวเอง และให้นักเรียนได้มีโอกาสนเรียนรู้ ในรูปที่ก่อให้เกิดความสนุกจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ที่แตกต่าง ที่สังเกตคือนักเรียนเริ่มมีความสนใจในเทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีในเชิงสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง กับนักเรียนในแต่ละระดับ อันจะนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตได้เหมาะสมได้มีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญดังต่อไปนี้

การจัดสรรทรัพยากรที่สนับสนุนการการปฏิรูปการศึกษา ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนแนวทางแต่ละแนวทางจะมีเป้าหมายที่สอดคล้องกันคือ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความเหมาะสมของเป้าหมายการดำเนินการตามแนวทางการจัดการ โดยได้มีการเสนอแนวทางการเปลี่ยนแปลงในระบบการเรียนรู้จากเดิม ให้เป็นการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง สร้างคนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเดิมเป็นการเรียนรู้ ที่จะต้องอิง อาศัยกัน การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ และเหมาะสมกับสถานการณ์จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียน มีความกระตือรือร้นและเกิดมีทักษะการเรียนรู้ตามเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านกระบวนการดำเนินการกิจกรรม

“.. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภายใต้การปรับเปลี่ยนไปอย่างมาก การใช้เทคโนโลยีการสอน การสร้างช่องทางให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก จะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยโรงเรียนปรับตัวเป็นแหล่งเรียนรู้หลักของเยาวชนที่มุ่งยกระดับมาตรฐานของโรงเรียนให้อยู่ในระดับมาตรฐาน ที่สำคัญผู้สอน ครูจะต้องมีคุณภาพและมีอนาคต..” (ผู้บริหารสถานศึกษา 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 28 มิถุนายน 2565)

สรุปได้ว่า ผลลัพธ์ตามกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่เด็กนักเรียนที่พบว่าจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่านักเรียนสามารถตั้งคำถามได้ นักเรียนรู้จักสอบถาม รู้จักค้นคว้าข้อมูล รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเกิดข้อสงสัย หรือคำถาม ซึ่งคุณครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดคำตอบด้วยตนเองซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้กำหนดไว้ ส่วนด้านผู้สอน สถานศึกษา ชุมชน และ ผู้ปกครอง ได้มีการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้มีการบูรณาการในทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานการศึกษาในทุกระดับ ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ทั้งคุณครูผู้สอน ทั้งชุมชน ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ ในอนาคตเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนในการปฏิรูปการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นไปตามนโยบายใดก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า จะขึ้นอยู่กับทุกภาคส่วนที่จะช่วยขับเคลื่อนให้เป้าหมายการศึกษาได้บรรลุอย่างมีคุณค่า และมีประสิทธิภาพ อย่างสร้างสรรค์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการประเมินผลการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการเรียนรู้เชิงรุกในเขตจังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังได้นำเสนอในบทที่ผ่านมาแล้วนั้น ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาสรุปลง และตั้งกระทู้ พร้อมอภิปรายผลเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สำคัญประกอบการอธิบายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยได้นำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลที่ได้นำเสนอในบทที่ผ่านมา โดยได้นำเสนอผลสรุปตามกรอบแนวคิดการประเมินผล CIPP Model ตามองค์ประกอบสำคัญเป็นลำดับโดยเริ่มจากการนำเสนอผลการศึกษาด้านบริบทสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน เพื่อนำมาประกอบการนำเสนอข้อเสนอแนะในการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ กรณีการเรียนรู้เชิงรุกต่อไป

5.1.1 สรุปผลการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1) ผลการศึกษาด้านบริบทสภาพแวดล้อม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความเหมาะสมของเป้าหมายการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความเข้าใจในเป้าหมายของนโยบายอย่างชัดเจนของบุคลากรทางการศึกษา ความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ โดยส่วนใหญ่มีความเห็นต่อรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่ามีความเหมาะสม

บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เข้าใจใน ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของชาติ และมีความรู้ความเข้าใจในแนวปฏิบัติตามแนวทางการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกได้จากการจัดการอบรม จัดสัมมนา และ การเรียนรู้ระหว่างกัน และยังรับทราบถึง ข้อจำกัดเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เห็นพร้อมกันว่า เป็นเหมือน นโยบายทางการศึกษาต่าง ๆ ที่ได้ออกมาก่อนหน้านี้ และตอนนี้ ก็ยังพบว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงการ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ ไปอยู่อย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายส่วนกลาง หรือ ตามโครงสร้างการบริหารงานทางการศึกษา รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างไรก็ ตาม การจัดการศึกษาเชิงรุก ในความเห็นของผู้เรียนเห็นว่าการจัดกิจกรรม และ การจัดทรัพยากร ต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อันอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาได้ จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา และมีความเหมาะสมเป็นไปตามแนว ทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน รวมถึงสอดคล้องกับ ความสามารถในการดำเนินการของสถานศึกษาที่มีอยู่

2) ผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้าของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการศึกษาเพื่อตรวจสอบ ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ประกอบการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ทรัพยากรด้านบุคลากร ทรัพยากรด้านงบประมาณ ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสถานที่ ด้าน ระยะเวลา พร้อมกับวิเคราะห์ถึงความพร้อมและความพอเพียงของทรัพยากรต่อการดำเนินการตาม แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อประโยชน์ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ของการดำเนิน นโยบาย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กำหนด ดังสรุปได้ต่อไปนี้--มีบุคลากรบางส่วนที่มีความคิดเห็นยังไม่สอดคล้องกัน คือมีทั้งผู้บริหารที่เห็นว่าทรัพยากร โดยเฉพาะด้านอัตรากำลังของบุคลากรทางการศึกษามีจำนวนเพียงพอแล้ว ในขณะที่บางส่วนเห็นว่า ยังไม่เพียงพอ โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่เห็นว่ามีความเพียงพอ นั้น เนื่องจากเห็นว่า ภารกิจของสถานศึกษามีมาก และเห็นว่าการเพิ่มอัตรากำลังในปัจจุบัน เน้นให้ความสำคัญกับภารกิจ ที่ไม่ใช่ภารกิจหลัก คือ เน้นเรื่องการจัดกิจกรรมที่ไม่เป็นกิจกรรมหลักของสถานศึกษา ดังนั้น จึงมี ความเห็นว่าการเพิ่มอัตรากำลังควรเพิ่มในหน่วยงานหรือในตำแหน่งที่ปฏิบัติภารกิจหลักของ สถานศึกษาเป็นสำคัญ และ ยังต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะ คือ มีความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนตามนโยบายด้านการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถถอดรหัส หรือ ตีความในการจัด กิจกรรมได้สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก-- ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มี ความเห็นสอดคล้องกันว่า อุปกรณ์เครื่องมือ โดยเฉพาะระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังไม่เพียงพอ ต่อความต้องการที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกได้เท่าใดนัก โดยเฉพาะในช่วงการแพร่

ระบาดของโควิด-19 ในระยะแรก ที่ยังไม่มีเตรียมความพร้อมในอุปกรณ์ เครื่องมือ ระบบสารสนเทศให้เหมาะสมเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากยังไม่เคยเกิดสถานการณ์ดังกล่าวมาก่อน แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาพบว่า ได้เริ่มมีการปรับตัวทั้งตัวผู้เรียน ผู้สอน และสถานศึกษา รวมถึงผู้ปกครองได้มากขึ้น มีการประยุกต์ใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ได้มากขึ้น และได้รับการสนับสนุนมากขึ้น จึงทำให้ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนที่เพียงพอมากขึ้น มีความพร้อมมากขึ้น รวมถึงบุคลากรมีการอบรม เรียนรู้ฝึกฝน ทำให้มีทักษะการใช้ใช้อุปกรณ์ เครื่องมือและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้เพิ่มมากขึ้น

3) การศึกษาด้านกระบวนการการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยมุ่งเน้นพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาประเด็นสำคัญในการดำเนินการตามนโยบาย และการตรวจสอบทรัพยากรหรือปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการตามนโยบาย เพื่อให้ได้สารสนเทศนำไปประกอบการพัฒนา หรือ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ --ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ประสบการณ์ มีการเปิดโอกาสให้ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แต่อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่บ้าง โดยเฉพาะในบางโรงเรียนที่บุคลากรบางส่วนอาจยังมีข้อจำกัดในความสามารถในการใช้ระบบเทคโนโลยีเพิ่มเข้ามาด้วย

โดยส่วนใหญ่ยังเห็นว่าครูผู้สอนมีความพยายามในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมุ่งเน้นส่งเสริมการคิดให้เป็น มีความสนใจ มีความกระตือรือร้น และเน้นให้ผู้เรียนได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงโดยจัดทำเป็นรายงาน หรือ แผนการเรียนเพื่อเสนอเข้าที่ประชุมอาจารย์ และต้องจัดทำรายงานเพื่อแสดงถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแต่ละหัวข้อ ในแต่ละสัปดาห์ที่แสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อีกทั้งกระบวนการประเมินผลเวลาหัวหน้ากลุ่มสาระรายวิชา หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ติดตามประเมินผล ครูผู้สอนจึงมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญคือต้องรู้จักสังเกตและต้องกระตุ้นนักเรียนด้วยกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ ให้นักเรียนได้เกิดการแสดงออก เกิดการมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรมนั้น และยังพยายามค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยด้วยตนเองได้อย่างอิสระ ซึ่ง

ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนควรต้องกำหนดแนวทางการวัดและการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อไป สำหรับนักเรียนพบว่าจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่านักเรียนสามารถตั้งคำถามได้ นักเรียนรู้จักสอบถาม รู้จักค้นคว้าข้อมูล รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเกิดข้อสงสัยหรือคำถาม ซึ่งคุณครูมักจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดคำตอบด้วยตนเอง

โดยผลการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังเห็นร่วมกันว่า การดำเนินงานตามรูปแบบกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีกระบวนการดำเนินการที่สอดคล้องกับบริบท ผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงทรัพยากรที่มีอยู่ของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา และสามารถประยุกต์ทรัพยากรที่มีใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้ใช้ประสบการณ์ ความสามารถ ความกล้าแสดงออกตามสาระการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนให้เข้ามามีส่วนร่วม ให้แสดงบทบาทเป็นผู้นำ ให้เปลี่ยนความคิดเป็นผู้คิดริเริ่ม แล้วแจ้งให้ครูผู้สอนได้รับทราบและร่วมกันอภิปรายเพื่อนำไปปฏิบัติตามข้อเสนอของนักเรียน ซึ่งแนวทางดังกล่าว จะส่งผลให้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากนักเรียนอีกด้วย และยังเป็นการเริ่มต้นสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกร่วมไปกันกับนักเรียน คุณครู ผู้บริหาร และ สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโรงเรียน ตามความพร้อม ความรู้ ความสามารถ ความสนใจและอัตลักษณ์ของนักเรียนและสถานศึกษา ต่อไป

4) การศึกษาด้านผลลัพธ์การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยมุ่งเน้นพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาประเด็นสำคัญในผลการดำเนินการตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เกิดขึ้นกับบุคลากรทางการศึกษา ทั้งครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน โดยเฉพาะนักเรียน ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการประยุกต์ความรู้กับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ได้สารสนเทศนำไปประกอบการพัฒนา หรือ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปได้ว่าการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขต

จังหวัดปทุมธานี เป็นการจัดการของสถานศึกษาที่เน้นการดำเนินงานเชิงรุก เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เน้นการวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญตามสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ กำหนดเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ นั้น โดยกิจกรรมนั้น ต้องออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงความรู้เดิม และ ความรู้ใหม่ที่จะเกิดขึ้น ในก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก อันจะนำไปสู่การกระบวนการจัดเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ โดยสุดท้ายให้ผลที่เกิดขึ้นคือ ให้นักเรียนได้เกิดทักษะการเรียนรู้ ที่แตกต่างจากการท่องจำในอดีต เน้นสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงกระตุ้นใจ การจัดการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทัศนคติ การให้คุณค่า การสร้างแบบอย่างตลอดจนสร้างชุมชน สังคม แห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นที่นำไปสู่สังคมฐานความรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ สร้างความเข้มแข็งทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน ในระบบ และ นอกระบบ ควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อสรุปที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือจากผลการเรียนของผู้เรียนได้ประเมินตนเองทั้งในด้านความรู้ความสามารถในกิจกรรม การเป็นผู้นำ และการพัฒนาตนเองและสังคม สามารถประเมินตนเองตามเกณฑ์ทั้งในด้านเจตคติคุณธรรม และจริยธรรม ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ได้รับในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถออกไป เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมได้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิด มีทักษะในการทำงาน สามารถแก้ปัญหาได้และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น นักเรียนต้องมีการวางแผนการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และ ต้องกล้าแสดงออกในการนำเสนอข้อมูล หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติม เนื่องจากนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ให้เป็นผู้ดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนด้วยตนเองอย่างจริงจัง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนคือผู้เรียนเป็นผู้สืบค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ จากความรู้ ความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง โดยคุณครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้การสนับสนุนในวัสดุอุปกรณ์ เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงกระตุ้นใจในการเรียนรู้ อีกทั้งการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่

21 ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลและ เครื่องมือทั้งในห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน จากชุมชน จากพิพิธภัณฑ์ และอื่นๆ นักเรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติและเทคโนโลยี ตามหลักการการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกสถานการณ์

การดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี เป็นการจัดการของสถานศึกษาที่เน้นการดำเนินงานเชิงรุก เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เน้นการวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญตามสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกำหนดเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ นั้น โดยกิจกรรมนั้นต้องออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงความรู้เดิม และ ความรู้ใหม่ที่จะเกิดขึ้น ในก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก อันจะนำไปสู่การกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ โดยสุดท้ายให้ผลที่เกิดขึ้นคือ ให้นักเรียนได้เกิดทักษะการเรียนรู้ ที่แตกต่างจากการท่องจำในอดีต เน้นสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงกระตุ้นใจ การจัดการที่เกี่ยวกับการสร้างทัศนคติ การให้คุณค่า การสร้างแบบอย่างตลอดจนสร้างชุมชน สังคม แห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นที่นำไปสู่สังคมฐานความรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ สร้างความเข้มแข็งทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน ในระบบ และ นอกกระบบ ควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาที่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

5.1.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากสภาพปัญหา และ อุปสรรคที่พบจากการศึกษาและได้นำเสนอในบทที่ผ่านมา สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อจำกัดจากปัญหาและอุปสรรคที่พบ มาประกอบการนำเสนอเป็นแนวทางดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1) ด้านบริบท

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคด้านบริบทสภาพแวดล้อม พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสม อันเนื่องจากการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นไปอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติ แนวทางปฏิรูป แผนนโยบายการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงไม่พบประเด็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในเป้าหมายการดำเนินงาน โดย แนวทางการพัฒนาปรับปรุงที่สำคัญคือ การกำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษา รวมถึง การกำหนดเป้าหมายการดำเนินการควรมีความชัดเจน เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท และความพร้อมของทรัพยากรในองค์กรในสถานศึกษา และสาระสำคัญของนโยบายรวมถึงแนวปฏิบัติ และ แนวทางการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลควรต้องมีความชัดเจน เข้าใจได้ง่าย มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามนโยบายนั้น ได้มีทางเลือกในการดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถของบุคคลและหน่วยงาน

2) ด้านปัจจัยนำเข้า

ผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้าของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งเน้นนำเสนอด้านความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ประกอบการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ทรัพยากรด้านบุคลากร ทรัพยากรด้านงบประมาณ ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสถานที่ ด้านระยะเวลา ความพร้อมและความพอเพียงของทรัพยากรต่อการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งปัญหาที่พบคือ ถึงแม้จะมีอุปกรณ์ เครื่องมือ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีจำนวนพอเพียง แต่ยังพบว่าการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ยังไม่เต็มศักยภาพของอุปกรณ์ เครื่องมือ นั้น เนื่องจากความสามารถในการใช้โปรแกรมสนับสนุนต่างๆ โดยเฉพาะโปรแกรมใหม่ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ของบุคลากรทางการศึกษาบางคน ยังมีข้อจำกัดในการใช้งาน รวมถึงข้อจำกัดส่วนบุคคลที่ไม่ให้ความสำคัญ ไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ หรือ ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง หรือปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน จึงทำให้มีข้อจำกัดในการใช้งาน รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ กลุ่มค่า ซึ่งแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง ที่สำคัญจากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากตัวบุคลากรทางการศึกษา หรือคุณครูผู้สอน ที่ยังมีข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมที่ต้องใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยีประกอบ จึงอาจทำให้บุคลากรยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ตามเป้าหมาย ดังนั้น ผู้บริหาร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้น

สร้างแรงจูงใจ ให้เกิดการสนใจ ยินดีที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติ สามารถปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง อีกทั้ง ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการจัดสรรหาทรัพยากรที่เพียงพอ และเหมาะสมต่อการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อันได้แก่ จำนวนบุคลากรที่มีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถในการดำเนินกิจกรรม จำนวนอุปกรณ์ วัสดุ ระบบเทคโนโลยีประกอบการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน

ส่วนการจัดบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียน นักเรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกต้องการ อยากเรียนรู้ และกระตุ้นให้คิดเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ จากแผนการจัดกิจกรรมที่มีการมอบรางวัลให้กับครูผู้สอน และ สถานศึกษาที่เป็นต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อาจเป็นต้นแบบของแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ให้กับบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน อันจะเป็นการสร้าง Knowledge Sharing ถอดบทเรียนการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จต่อไป

3) ด้านกระบวนการดำเนินงาน

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค ด้านกระบวนการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบาย และการตรวจสอบทรัพยากรหรือปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการตามนโยบาย โดยพบว่า คุณครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม โดยได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความรู้ ประสบการณ์ มีการเปิดโอกาสให้ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คุณครูผู้สอนจึงมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูผู้สอนได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหน้าชั้นเรียน เป็นผู้สังเกตและรู้จักกระตุ้นนักเรียนด้วยกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ ให้นักเรียนได้เกิดการแสดงออก เกิดการมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกรู้สึกอยากเข้าร่วมกิจกรรมนั้น และยังพยายามค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยด้วยตนเองได้อย่างอิสระ แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาพบว่า การดำเนินตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงานคือ ข้อจำกัดทรัพยากรบุคคลด้านความสามารถในการใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงส่งผล

ต่อกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โดยเฉพาะในบางโรงเรียนที่บุคลากรบางส่วนอาจยังมีข้อจำกัดในความสามารถในการใช้ระบบเทคโนโลยีเพิ่มเข้ามาด้วย โดยมีแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงจากปัญหาอุปสรรค ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงมาจากปัจจัยนำเข้า โดยเฉพาะจากทรัพยากรบุคคลด้านข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากรประกอบการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ จึงอาจทำให้กระบวนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาปรับปรุงจึงควรดำเนินการตั้งแต่การเสริมสร้างศักยภาพความรู้ ความสามารถในการใช้ และการรู้เท่าทันการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี สารสนเทศต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียน หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างแรงกระตุ้นจูงใจให้กับคุณครูผู้สอน ให้เกิดการต้องการเรียนรู้ และ กำกับติดตาม และ ให้คำแนะนำอย่างเหมาะสมกรณีพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น เพื่อให้เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ทั้งกับครูผู้สอนและนักเรียนอีกด้วย ควรมีการประชุม กำกับ ติดตามร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง สร้างการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน รวมถึงผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้จากชุมชนจากประสบการณ์จริงอีกด้วย ดังนั้นการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียน และภาคส่วนต่าง โดยแนวทางและวิธีการในการพัฒนางานสัมพันธ์ชุมชนอาจดำเนินการได้ ในรูปแบบการให้บริการชุมชน ซึ่งได้แก่ การพัฒนาความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน การพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับชุมชน กับผู้ปกครองให้เพิ่มมากขึ้น และสถานศึกษาควรมีการประเมินความคุ้มค่าในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ รวมถึงระบบเทคโนโลยีด้วย

4) ด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกิดจากเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานที่อาจยังไม่ครอบคลุมและอาจยังไม่สามารถประเมินผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ เชื่อถือได้ ซึ่งสามารถดำเนินการพัฒนา ปรับปรุงได้โดยผู้เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินการให้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น นอกจากการประเมินจากจำนวนผู้ได้รับรางวัล หรือ จำนวนนักเรียนที่สามารถเสนอผลงานสร้างสรรค์ได้มากขึ้น และอาจกำหนดเกณฑ์การประเมินให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีของโรงเรียน

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการสรุปข้อมูลที่ได้นำเสนอในบทที่ผ่านมา โดยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และ การศึกษาวิจัยของนักวิชาการมาประกอบการอภิปรายเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในผลการศึกษา โดยได้นำเสนอตามลำดับตามกรอบแนวคิดการประเมินผล CIPP Model โดยเริ่มจากการอภิปรายผลการศึกษาด้านบริบทสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ดังเสนอตามลำดับต่อไปนี้

5.2.1 การอภิปรายผลการศึกษาด้านบริบทการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : กรณีการเรียนรู้เชิงรุก

จากผลการศึกษาที่พบว่า บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอของ Bloom (1976) ที่ว่า การเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนสามารถกำหนด จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ การกำหนดเกณฑ์การวัด ประเมินผลได้อย่างถูกต้อง จากการดำเนินการตามนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มีมาอย่างต่อเนื่อง โดยที่สำคัญในแต่ละนโยบายจะพบว่ามุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกนโยบาย ดังนั้น การกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและมีการเปลี่ยนแปลงด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ระบบสารสนเทศทำให้การสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2564) ได้เสนอนโยบายการจัดการศึกษาที่มีการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (NDLP) และการส่งเสริมการฝึกทักษะดิจิทัลในชีวิตประจำวัน โดยกำหนดให้มีหน่วยงานทำหน้าที่รับผิดชอบพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ ให้สามารถนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางผ่านระบบออนไลน์ และการนำฐานข้อมูลกลางทางการศึกษา มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาเชิงรุก ที่มีการให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีประกอบการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุก

การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นส่งผลให้การกำหนดนโยบายด้านการศึกษา จำเป็นต้องเน้นที่ผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเข้มแข็งและเป็นผู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อีกทั้งปัจจุบันมีองค์ความรู้ใหม่จำนวนมากเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อข้อมูลต่างๆ ที่มีจำนวนมากเกินกว่าจะสามารถเรียนรู้ได้ในห้องเรียนผ่านการจดและจำ จากการเรียนการสอนที่คุณครูมีบทบาทเป็นผู้สอนหน้าชั้นเรียน ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นวิธีที่ไม่สามารถจะพัฒนาให้ผู้เรียนให้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้ได้ได้อย่างแท้จริงตามเป้าหมายของนโยบายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สามารถเรียนรู้ ปรึบประยุกต์ใช้ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามศึกษา ทำความเข้าใจในบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการศึกษา เพื่อนำมาสู่การกำหนดนโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังปรากฏจากผลการศึกษาของภิญโญ สายบุญ สักดา สถาพรวงษา และประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2557) ที่เสนอว่า การกำหนดนโยบายการศึกษาในทศวรรษต่อไปควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 9 ด้านคือ

- 1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการปฏิรูประบบการเรียนรู้
- 2) การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทุกคนในประเทศ
- 3) การปฏิรูปครูโดยปรับระบบการผลิตครูและการพัฒนาครูให้มีวิทยฐานะสูงขึ้น
- 4) การจัดการศึกษาขั้นอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน
- 5) การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ
- 6) การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างทุนปัญญาของชาติ
- 7) การเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในประชาคมอาเซียน
- 8) การลงทุนด้านการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับ โดยความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชนรวมถึงชุมชน และ
- 9) การพัฒนาการศึกษาในจังหวัดพื้นที่พิเศษของประเทศไทย

โดยจัดการศึกษาอย่างหลากหลายรูปแบบและสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นบทบาทการเรียนรู้ทั้งของผู้สอนและผู้เรียนที่ปรับเปลี่ยนผู้รับเป็นผู้ให้ ผู้คิดสร้างสรรค์ และผู้สอนเป็นผู้สังเกตการณ์หรือผู้สนับสนุน และเป้าหมายด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ที่เป็นไปตามแนวทางของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) ที่เสนอว่าการ จัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น กระบวนการกลุ่ม การจัดการเรียนรู้

โดยใช้โครงงาน การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และลงมือทำเองจนสำเร็จตามเป้าหมาย มีการพัฒนาความคิดให้แก่ ผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้น ชักถาม จนถึงระดมความคิด

5.2.2 การอภิปรายผลการศึกษาด้านปัจจัยนำเข้าในการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : กรณีการเรียนรู้เชิงรุก

ผลสรุปการด้านปัจจัยนำเข้าในการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พบว่ามี 2 ประการสำคัญ คือ ด้านความพร้อมและจำนวนบุคลากร และ ด้าน อุปกรณ์เทคโนโลยีสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการดำเนินการตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2545 -2559 ได้จัดให้ครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องอาศัยครูเป็นกำลังสำคัญที่จะนำพาเด็กและเยาวชน ของชาติไปสู่เป้าหมายของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่าให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมระบบการผลิตและพัฒนาครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มี คุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้มีความพยายามในการปฏิรูปบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความพร้อมและมีรู้ ความเข้าใจอย่างเข้มแข็งทางระบบการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลง และมีความเข้าใจในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวนโยบายทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่บุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกส่วนต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพ ให้เป็นผู้มีศักยภาพอย่างแท้จริง มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ให้มีความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งมั่นพัฒนาวิชาชีพอย่างเข้มแข็งให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (วิจารณ์ พานิช, 2551; กฤษณพงศ์ กิรติกร, 2557; ประเวศ วะสี, 2553 ; ไพฑูรย์ สินดารัตน์, 2557)

ดังนั้น เพื่อให้ทรัพยากรบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงรุก ให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ จึงควรมีนโยบายปฏิรูปบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรครูให้เป็นผู้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับคุณลักษณะผู้เรียน คือ เป็นผู้

มีความคิดสร้างสรรค์ มีการประยุกต์ใช้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ทักษะ มาแลกเปลี่ยนกับผู้เรียนในห้องเรียน มากกว่าการสอนจากความจำ และ ให้มีคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข ในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากคุณครูผู้สอนสามารถมีคุณลักษณะดังกล่าว จะสามารถสะท้อนให้ถึงคุณภาพการศึกษาของประเทศในอนาคต รวมถึงสะท้อนกระบวนการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะเป็นครูดีครูเก่งเป็นนโยบายหนึ่งที่ต้องปฏิรูปอย่างเร่งด่วน (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2559) โดยสามารถดำเนินการผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความ สามารถและทัศนคติ เป็นแนวทางเพิ่มสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความสามารถ ความรู้ ความชำนาญ และการแสดงออก และเป็นแนวทางทำให้บุคคลได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ และทัศนคติที่ดี เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความชำนาญ ความสามารถ ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ บทบาทที่ได้รับ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Goldstein, 1993) โดยเฉพาะในการทำความเข้าใจของบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงของครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นสาระสำคัญตามเป้าหมายหลักของนโยบาย ซึ่งหากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้บริหาร หรือบุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอน มีมโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก คลาดเคลื่อนไป อาจส่งผลต่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นนั้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งหากบุคลากรทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในชั้นเรียน ให้บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะในภาวะการเรียนรู้ถดถอยจากสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่กระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับ ดังนั้น บุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง ชัดเจนถึงที่มาและรากฐานของแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบกับการใช้ความสามารถที่มีในการประยุกต์ใช้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีคุณค่าที่สุด ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่ทำหายอย่างมากสำหรับครูทุกคน (นิภาพร กุลสมบุญ และ สุวิมล ว่องวานิช, 2565)

นอกจากสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรบุคคลโดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษา ในประเด็นด้านทรัพยากรเทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอนเชิงรุก ควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมศักยภาพครูในการใช้และออกแบบเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ อาทิ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้วัสดุ อุปกรณ์

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัสดุ อุปกรณ์ ระบบสารสนเทศใหม่ๆ และ จัดให้มีกิจกรรมหรือ ช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูบุคลากรทางการศึกษา กับผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ให้มากขึ้นและ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

5.2.3 การอภิปรายผลการศึกษาด้านกระบวนการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : กรณีการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงมาจากทรัพยากรบุคคลที่เป็นปัจจัยนำเข้าของการ ดำเนินงานตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงรุก ที่มีข้อจำกัดในด้านการความสามารถด้าน เทคโนโลยี รวมถึงจำนวนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม โดยพบว่า ครูผู้สอนมีความ พยายามในการวางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมุ่งเน้น ส่งเสริมการคิดให้เป็น มีความสนใจ มีความกระตือรือร้น และเน้นให้ผู้เรียนได้รับผลประโยชน์อย่าง แท้จริงโดยจัดทำเป็นรายงาน หรือ แผนการเรียนเพื่อเสนอเข้าที่ประชุมอาจารย์ และต้องจัดทำ รายงานเพื่อแสดงถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแต่ละหัวข้อ ในแต่ละสัปดาห์ที่แสดงให้เห็น ว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อีกทั้งกระบวนการประเมินผลเวลา หัวหน้ากลุ่มสาระรายวิชา หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ติดตามประเมินผล ครูผู้สอนจึงมีความ พยายามที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูผู้สอนจะมี บทบาทสำคัญคือต้องรู้จักสังเกตและต้องกระตุ้นนักเรียนด้วยกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆ ให้นักเรียน ได้เกิดการแสดงออก เกิดการมีส่วนร่วม และเกิดความรู้สึกรักอยากเข้าร่วมกิจกรรมนั้น และยังพยายาม ค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยด้วยตนเองได้อย่างอิสระ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้เชิง รุก ครูผู้สอนควรต้องกำหนดแนวทางการวัดและการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อไป

ดังนั้น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิง รุกอย่างแท้จริง โรงเรียน สถานศึกษา จนถึงระดับกระทรวงศึกษาธิการควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่มีความเชี่ยวชาญด้านระบบการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ เข้ามามีส่วนร่วม พัฒนา แลกเปลี่ยนเครื่องมือและเทคนิคใหม่ๆ ซึ่งจะช่วยให้ทางเลือกที่หลากหลายและเหมาะสม กับเด็กมากขึ้น จากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากปกติ คุณครูผู้สอนจะต้องเตรียม ความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตั้งแต่เริ่มต้น การออกแบบการเรียนรู้ตามเป้าหมายของแต่ละกลุ่มสาระรายวิชา ภายใต้เป้าหมายสำคัญเดียวกัน คือ

มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้หลังการระบาดของโควิดสิ้นสุดลง โดยอาจเริ่มต้นโดยการจัดกลุ่มตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบแผนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ต่างๆ เช่น ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยมุ่งเน้นเกิดความสอดคล้องระหว่างบริบทแวดล้อม และ วัตถุประสงค์การเรียนรู้รวมถึงระยะเวลาการศึกษา เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนและ ผู้เรียนได้นำไปประกอบการวางแผนเตรียมความพร้อม เพื่อพัฒนา ศักยภาพ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น และ ยังเป็นการเตรียมความพร้อมไปยังผู้ปกครองให้ทราบถึงทรัพยากรที่จะต้องใช้ในอนาคต เพื่อจะได้เตรียมความพร้อมได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมอีกด้วย

ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีรากฐานมาจากแนวคิดทางการศึกษาที่ เน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Constructivist) โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากชุดข้อมูลผ่าน บทเรียนหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาใหม่ด้วยการนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ส่วนตัวที่ผ่านมาในอดีต นอกจากนี้ยังมีมิติของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 มิติ ได้แก่ กิจกรรมด้านการรู้คิด (Cognitive Activity) และกิจกรรมด้านพฤติกรรม (Behavioral Activity) ผู้นำไปใช้หากยังไม่เข้าใจ ในเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจนเพียงพอ อาจเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ว่า รูปแบบ การเรียนรู้เชิงรุก คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นความตื่นตัวในกิจกรรมด้านพฤติกรรม (Behavioral Active) ซึ่งเข้าใจว่า หากบุคคลมีความตื่นตัวในกิจกรรมด้านพฤติกรรม จะส่งผลทำให้เกิดความ ตื่นตัวเกิดขึ้นในกิจกรรมด้านการรู้คิด (Cognitively Active) ได้เอง จึงเป็นที่มาของการประยุกต์ใช้ ผิดๆว่าให้ ผู้สอนลดบทบาทความเป็นผู้ให้ความรู้ลง เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและบริหารจัดการหลักสูตร โดยปล่อยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เองอย่างอิสระจากการทำกิจกรรมและการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับผู้เรียนด้วยกันเอง ตามยุคการกรรรม ไม่ใช่ตามอิสระ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้เกิด การเรียนรู้ ได้ครอบคลุมตามมิติการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนั้น ใน กระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ระหว่างนักเรียนและคุณครูผู้สอน ซึ่งนอกจากจะ ปรับกระบวนการเรียนการสอนตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแล้ว ยังต้องจัดกิจกรรมที่ นำวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบ แผนการสอนและกิจกรรมกระตุ้นให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนมุ่งเน้นพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียน ประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา หรือประกอบอาชีพในอนาคต การที่ผู้เรียนได้แสดงความสามารถและศักยภาพของตนเองได้อย่าง อิสระจะช่วยกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการทางสมองอย่างเต็มประสิทธิภาพ (วิภาวี เชียรลีลา,

2019) โดยเฉพาะหากมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ถือเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีผลอย่างมากต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การที่ผู้เรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น สร้างสิ่งเร้ามากระตุ้นสมองให้ทำงานอย่างเพียงพอเหมาะสม ย่อมจะได้รับความรู้และประสบการณ์มากขึ้นได้ ถือเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะรู้เท่าทัน เตรียมพร้อมตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน ควรมีรูปแบบที่กระชับชัดเจนปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีการสื่อสารให้ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ประเมิน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้แนวทางกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน โดยรูปแบบกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ปรับเปลี่ยนจากเดิมที่ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก จึงควรปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดเกณฑ์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์อย่างเหมาะสม เน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ทุกภาคส่วน เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทุกภาคส่วน โดยยังคงไว้ซึ่งคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดตามแผนไว้ได้ และคุณครูหรือสถานศึกษาอาจจัดทำคู่มือการดำเนินกิจกรรมที่แสดงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม หรือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกฉบับย่อสำหรับผู้ปกครอง เพื่อสื่อสารให้เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงาน และเป้าหมายการดำเนินงาน อันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็งต่อไป

5.2.4 การอภิปรายผลการศึกษาด้านการดำเนินการตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา : กรณีการเรียนรู้อย่างรุก

จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นพบว่า สุดท่ายให้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ ให้นักเรียนได้เกิดทักษะการเรียนรู้ ที่แตกต่างจากการท่องจำในอดีต เน้นสร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงกระตุ้นจิตใจ การจัดการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทัศนคติ การให้คุณค่า การสร้างแบบอย่างตลอดจนสร้างชุมชน สังคม แห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นที่นำไปสู่สังคมฐานความรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ สร้างความเข้มแข็งทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน ในระบบ และ นอกระบบ ควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาที่รองรับต่อการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งกล่าวได้ว่า การตอบสนองของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม จะเป็นการสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมาย และยังเป็น การสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองที่เห็นถึงความพยายามในการส่งเสริมบุตรหลานให้เป็น ผู้เรียนที่มีคุณค่า อันจะนำมาซึ่งการสนับสนุนการเรียนรู้จากผู้ปกครอง

นับตั้งแต่สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ส่งผลทำให้สถานศึกษาต้องปรับตัวใช้รูปแบบ การเรียนการสอนที่หลากหลาย ใช้โปรแกรมการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ดังนั้น คุณภาพ การศึกษาที่ผู้เรียนจะได้รับในแต่ละพื้นที่การศึกษาอาจจะแตกต่างกัน อันจะส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิด ขึ้นกับผู้เรียนอีกด้วย ซึ่งหากครูผู้สอน หรือสถานศึกษาใช้เกณฑ์การประเมินจากคะแนนวัดความรู้ หรือทักษะแบบเดียวกับสถานการณ์ปกติ อาจเกิดความคลาดเคลื่อนเหลื่อมล้ำขึ้นได้ ดังนั้น จึงควร ปรับปรุงแนวทางหรือเกณฑ์การประเมินผล ที่มีใช้เพียงแต่มุ่งเน้นด้านวิชาการอย่างเดียว อาจ ประเมินผลจากคุณลักษณะอื่นเพิ่มเติมตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละสาระกลุ่ม วิชา โดยมีเป้าหมายหลักสำคัญคือ เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ อาทิ การประเมินอัตราการเข้าชั้นเรียน โดยใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น ใช้ระบบ Google Classroom บันทึกอัตราการเข้าชั้นเรียน จะช่วยให้ผู้สอน หรือผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึง สามารถติดตาม รวมถึงสามารถดำเนินกิจกรรม เพื่อสนับสนุนคุณครูผู้สอน โรงเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการได้มากขึ้น

กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ หรือ สัมฤทธิ์ผล พบว่ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ แหล่งที่มาของนโยบาย, ความชัดเจนของนโยบาย, ความซับซ้อนในการบริหารงาน, ตั้งใจของผู้ปฏิบัติ และการจัดสรรทรัพยากร องค์ประกอบ เหล่านี้ จะทำได้รับผลกระทบจากเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง อาทิ ข้อจำกัดของบุคคลในการดำเนินงาน ข้อจำกัดทางทรัพยากร เป็นต้น (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2540) ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่ง ขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ รวมถึงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปฏิบัติ ให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้อง รับผิดชอบต่อนโยบาย การทำความเข้าใจและการส่งต่อนโยบายไปยังผู้เกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจน ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปสู่แผนงาน กิจกรรมหรือ โครงการ และควรจะได้คำนึงถึง บริบท ทรัพยากร รวมถึงองค์ประกอบอื่นที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนนโยบายให้ นำไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จ ภายใต้บริบทที่มีความแตกต่างและหลากหลายของ สถานศึกษาแต่ละแห่ง ดังนั้นประเด็นที่ผู้บริหารจะต้องพิจารณาด้วยความรอบรู้อย่างรอบคอบ เพื่อให้ทราบได้อย่างชัดเจนถึงปัจจัยใดใดที่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบาย

ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องที่สุด ถึงแม้ในสถานศึกษาจำนวนมากในประเทศไทย ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการบริหาร ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน รวมถึงวัฒนธรรมส่วนบุคคล วัฒนธรรมกลุ่ม และวัฒนธรรมในระดับองค์กรที่มีความแตกต่างหลากหลาย อันจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานต่อไปอีกด้วย จึงควรสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามเป้าหมายของนโยบายตั้งแต่ต้นน้ำ คือ ตั้งแต่วางแผนการทำงาน จนถึงปลายน้ำคือ มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายภายใต้การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และมุ่งสร้างความยั่งยืน เข้มแข็งในอนาคตด้วยการพัฒนาสร้างโอกาสและทางเลือกที่เหมาะสมและหลากหลายต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ : กรณีการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี

การดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษาควรดำเนินการตามแนวทางสำคัญคือ

1) การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนจากการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการศึกษาที่มีความสมบูรณ์และสะท้อนตัวชี้วัดการศึกษาที่มีความครอบคลุมมากที่สุด ซึ่งจำเป็นต้องบูรณาการฐานข้อมูลร่วมกันทั้งจากโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง และ ผู้เรียน รวมถึงหน่วยงานหลักของกระทรวงศึกษาธิการ

2) สร้างการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ ได้แก่ คุณครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ และ หน่วยงานด้านการศึกษา และหน่วยงานสนับสนุนภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนร่วมกันเกี่ยวกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และร่วมออกแบบนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยต้องเรียนรู้ร่วมกันเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ช่วยขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุเป้าหมาย เกิดระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากรายงานผลการศึกษาที่แสดงถึงระดับการศึกษาไทยที่มีระดับคุณภาพสูงขึ้นจากตัวชี้วัดที่แสดงในปี พ.ศ. 2564 แสดงถึงแนวทางการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ยกระดับกำลังคนสมรรถนะสูงขึ้น เป็นกำลังที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนประเทศไทยตาม แผนพัฒนาประเทศไทย หรือแผนยุทธศาสตร์ประเทศไทยต่อไป

3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีสมรรถนะสูง มีความเข้มแข็ง ทั้งด้าน วิชาการ และ ประสบการณ์ เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความสามารถ มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวในการเรียน และการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ตามนโยบายการศึกษาของไทยที่สอดคล้องกับวิธีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ ให้สามารถเข้าสู่ ตลาดแรงงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และ ประเทศชาติต่อไป

4) ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูป การศึกษา และกระตุ้นใจให้พร้อมเข้าร่วมขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในทุกรูปแบบให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ รวมทั้งสร้างความเข้าใจกับภาคีทุกภาคส่วนเพื่อให้เข้าใจถึง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาผ่านช่องทาง กระบวนการและเครื่องมือ ต่างๆ อย่างเหมาะสม ต่อเนื่อง ต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงองค์ประกอบที่สำคัญต่อการดำเนินงานให้ บรรลุเป้าหมาย และ พัฒนาตัวแบบขององค์ประกอบนั้น นำไปกำหนดเป็นแนวทางเพื่อสร้างข้อ คำถามเพื่อหาคำตอบตามองค์ประกอบนั้นต่อไป

2) ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านการบริหารจัดการทรัพยากรหลักที่สนับสนุนให้การดำเนิน นโยบายให้ประสบความสำเร็จได้หรือไม่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินตามนโยบายได้มาก น้อยอย่างไร รวมถึง ศึกษาถึงวัฒนธรรมองค์การที่อาจเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการ ปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

3) ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนต่าง ๆ หรือกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการศึกษา อันอาจเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญให้การดำเนินนโยบายต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ อย่างรวดเร็วหรือ อาจล้มเหลวได้

4) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม ทักษะ ความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้กับความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในแต่ละระดับ อาทิ ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติ รวมถึงระดับสากล และทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมเพื่อออกแบบแผนการเรียนรู้ และเพื่อพัฒนาผู้เรียนในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *ยกย่องครูดีเด่นประเทศไทยด้านสะเต็มศึกษา การเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา พัฒนานวัตกรรมใหม่ ทำลายสู่งานอาชีพ*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *การประเมินผลแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564ก). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง นโยบายการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2564-2565*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก <https://moe360.blog/2021/06/30/education-management-policy/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564ข). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายและจุดเน้นของ กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2564*. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง
- กฤษณพงศ์ กีรติกร. (2557). *อุดมศึกษาไทย เวทีไทย เวทีโลก*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:138246>
- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). *Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทย สู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171114-draeqa-blueprint.pdf>
- โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศ สำนักงานพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษาเขต 4. (2563). *จำนวนครู และบุคลากร โรงเรียน แยกโรงเรียน และตำแหน่ง*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2563, จาก <https://sites.google.com/a/ssps4.go.th/ssps4bigdata/teacher>
- จรรยา ดาสา, ณสรณ์ ผลโกล, ชีรพงษ์ แสงประดิษฐ์ และ สมปรารถนา วงศ์บุญหนัก. (2553). *รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินและติดตามผลหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา (แผน ข) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชานนท์ โกมลมาลย์, อนุพงษ์ จันทะแจ่ม และ โชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ยง. (2560). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กเยาวชน สู่ ประเทศไทย 4.0*. สืบค้น 30 มิถุนายน 2563, จาก [http:// www.socadmin.tu.ac.th/upload_files/published/ published_11283_792.pdf](http://www.socadmin.tu.ac.th/upload_files/published/ published_11283_792.pdf)

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชานนท์ โกมลมาลย์, โชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ยง และณัฐชา กำแพงแก้ว. (2559). การวิจัยการประเมินผล
การพัฒนาสถานเด็กและเยาวชน. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*,
24(1), 105-134.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). การออกแบบพัฒนาโปรแกรมบทเรียนและบทเรียนบนเว็บ. สืบค้น 30
มิถุนายน 2563, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail>.
- ณัฐวรรณ แยมละมัย และ สุณี หงส์วิเศษ. (2561). การประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 8(3), 17-25.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0*. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2559, จาก <https://www.matichon.co.th/news/345042>.
- ถวิล อรัญเวศ (2650). *ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. สืบค้น 25 มีนาคม 2563, จาก http://thawin09.blogspot.com/2017/01/bbgpost_780.html
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). *สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). *Education Reform & Entrance 4.0*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565,
จาก <http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/540274>
- นนทลี พรทาดาวิชย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
ทริปเพิ้ล เอ็ด. ดูเคชั่น
- นิภาพร กุลสมบุรณ์ และ สุวิมล ว่องวานิช. (2565). Active Learning : จากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน
สู่ปรัชญาและทฤษฎีรากฐาน ดังทิศให้ถูกเพื่อไม่ทิ้งครูให้หลงทางอีกต่อไป. *ครูสภาวิทยา
จารย์ Journal of Teacher Professional Development*, 3(2), 1-17.
- พินิจ ทิพย์มณี และ วรณัฐ ปัญจะวัตร. (2552). *รายงานวิจัยเรื่องวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการ
เรียนของนักศึกษาปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2555). *ความเป็นเลิศของการครุศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิต.
- ภัทรนิษฐ์ วงศ์บุญญฤทธิ์ สุระศักดิ์ ฉายขุนทด และ ไกร เกษทัน (2563). การประเมินผลโครงการ
พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model และวิธี ทอ.บ.
ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 14(2), 173-185.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ภาวิฑูรย์ ทองโรจน์. (2562). *ผ่านนโยบาย 4 รัฐมนตรี*. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/education/news_1640612
- กัญญา สายบุญ สักดา สถาพรพวง และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ (2557). การกำหนดนโยบาย การศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษหน้า. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 5(1), 108-117.
- กัญญา กัญญาสินวัฒน์. (2556). *จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19 : จากบทเรียน ต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ วิทยาลัยครุศาสตร์.(2560). *การศึกษาไทย 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. สืบค้น 7 เมษายน 2560, จาก <http://www.dpu.ac.th/ces/upload/content/>
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2566). *พระราชดำรัสในความทรงจำ*. สืบค้นจาก <https://museum.li.mahidol.ac.th/speeches-rama9-atMU/>
- รวีกานต์ ทวีนนท์ ญาณิศา บุญจิตร และ บรรจง เจริญสุข (2565). *การประเมิน โครงการการพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในโครงการ TSQP-2 โรงเรียนบ้านทุ่งคา “บุญขจรประชาอาสา” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภูเก็ต*. สืบค้น 7 เมษายน 2560, จาก https://202.29.18.34/bitstream/123456789/906/1/adm_is65_rawikan.pdf
- รุ่ง แก้วแดง. (2545). *พฤติกรรมการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วัฒนา หงสกุล. (2018). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย*, 1(2), 479-486.
- วาสนา มะณีเรือง จันทรัมย์ ภูติอริยวัฒน์ ราชันย์ บุญธิมา และ จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์. (2559). รูปแบบการพัฒนาครูเก่ง ครูดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 4(2), 260-278
- วิจารณ์ พานิช. (2553). *ครูเพื่อศิษย์*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสอภยวงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา. (2563). *การออกแบบการเรียนรู้ใน New Normal*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยากร เชียงกุล. (2559). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วินัย ลิสมิทธิ์ ศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย สุมาลี เสงสุวรรณ และ สุชาณี สุวัฒน์รักษ์. (2561). *โครงการประเมินผลการดำเนินงาน สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) ระยะเวลา 3 ปี พ.ศ.2558 – 2560*. กรุงเทพฯ : สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ.
- วิภาวี เชียรลีลา.(2019). *Visible Learning : การเรียนรู้แบบชัดแจ้ง ครูศิษย์มีเป้าหมายเรียนรู้เป็นเรื่องเดียวกัน*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2563, จาก <https://thepotential.org/knowledge/visible-learning/>
- วิรัตน์ แก้วสุด วิรัตน์ แก้วสุด เมธาวดี เคาบาล เกรียงไกร เพชรเสถียร วิทยา บุราณ และวิมลพรรณ สิงห์คำ. (2561). รายงานวิจัยเรื่องศึกษาการพัฒนา รูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิลาวัลย์ บุญเพ็ง และ กฤษณา นันทเพ็ชร. (2560). การจัดการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลพระนครศรีอยุธยา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(2), 276-286
- ศรีสุดา วงศ์วิเศษกุล เนตรรัชนี ตั้งภาคภูมิ. (2013). การประเมินผลโครงการ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุในชุมชน. *The Journal of Boromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima*, 19(2), 31-45.
- ศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี. (2564). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี. สืบค้น 19 สิงหาคม 2565, จาก <https://sites.google.com/view/planplanpeo/รายงานผลการดำเนินงาน>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2557). *การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. (2565) . *ผลการประกวดแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระดับเขตพื้นที่การศึกษา*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2565, จาก http://www.thaischool.in.th/_files_school/13101080/workteacher/13101080_1_20220911-214337.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2564). *วิเคราะห์อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ประจำปี 2564 ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2565, จาก <http://stiic.sti.or.th/wp-content/uploads/2022/03/IMD-2021-Final.pdf>.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2565). *ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันประจำปี 2564 โดย IMD*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2565, จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/2021-imd-world-competitiveness-ranking/
- สำนักงานพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษาเขต 4. (2563). *จำนวนครูและบุคลากรโรงเรียน แยกโรงเรียนและตำแหน่ง*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2563, จาก <https://sites.google.com/a/ssps4.go.th/ssps4bigdata/teacher>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *การศึกษาไทย พ.ศ.2561*. กรุงเทพฯ : บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ.2563 – 2565 จังหวัดปทุมธานี*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2565, จาก http://www.pathumpeo.com/data_14262_4
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 3. (2563). *สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 3.ราชบุรี : สำนักงานศึกษาธิการภาค 3.*
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2565). *สถิติด้านความสามารถในการแข่งขันของประเทศ*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2565, จาก <http://stiic.sti.or.th/stat/ind-ct/ct-t005-2019/>
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ., (2565). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 9 ตุลาคม 2565, จาก https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2016/09/20160908101755_51855.pdf.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2559). *ทิศทางและโจทย์วิจัยของการศึกษาไทยเพื่อบรรลุ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก*. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด
- สุจิตร์ เจ็มมี. (2560). *การประเมินผลการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพลังงาน หมุนเวียนในโครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงราย* (Unpublished Master thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุคนธ์ ไชยวงศ์. (2564). การประเมินโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 8(2), 168-184.
- สุพรรณิ ขาญประเสริฐ. (2557). Active Learning : การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารสสวท.*, 42(188), 3-6 .
- สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค New Normal COVID-19. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(40), 33-42.
- อุษณีย์ ดวงพรหม. (2565). การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้กับครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก : การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 2(1), 200-216.
- Ambrose, S.A., Bridges, M.W., DiPietro, M., Lovett, M.C. & Norman, M.K. (2010). *How learning works : Even research-based principles for smart teaching*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Armstrong, M. (2006). *Performance Management : Key Strategies and Practical Guidelines* (3rd Edition). London : Kogan Page.
- Astin, A.W. (1985). *Achieving educational excellence*. San Francisco : Jossey-Bass.
- Batista, P., Santos-Pastor, L., Silva-Dias, T., & Ribeiro-Silva, E. (2021). Aprendizaje basado en desafíos sociales en la formación universitaria: experiencias pedagógicas en Portugal y España. *Estud. Pedagógicos*, 47, 271.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, the classification of educational goals – Handbook I: Cognitive Domain*. New York: McKay.
- Bloom, B.S. (1976). *Human Characteristics and School Learning*. New York : McGraw-hill.

บรรณานุกรม (ต่อ)

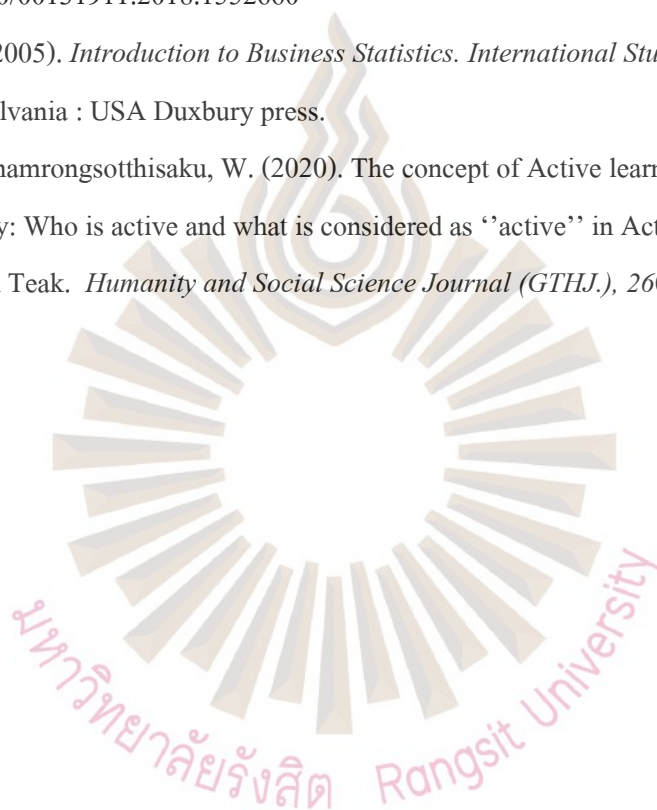
- Bonwel, C., & Eison, J. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. Washington D.C. : ERIC Higher Education Reports.
- Brame, C. (2016). *Active learning*. *Vanderbilt University Center for Teaching*. Retrieved from <https://cft.vanderbilt.edu/active-learning/>.
- Bransford, J.D., Brown, A.L. & Cocking, R.R. (Eds.) (1999). *How people learn : Brain, mind, experience, and school*. Washington, D.C. : National Academy Press.
- Cambridge Assessment International Education. (2019). *Active Learning*. Retrieved from www.cambridgeinternational.org/Images/271174-active-learning.pdf
- Cambridge Assessment International Education. (2019). *Getting Start with Active Learning*. Retrieved from <https://www.cambridge-community.org.uk/professional-development/gswal/index.html>.
- Dollard, J., & Miller, N. E. (1950). *Personality and Psychotherapy: An Analysis in Terms of Learning, Thinking, and Culture*. New York: McGraw-Hill.
- Goldstein, I. L. (1993). *Training in organizations: Need assessment development and evaluation* (3rd ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/ Cole.
- Hanushek, E.A. & Woessmann, L.(2010). *The Economics of International Differences in Education Achievement*. Netherlands : North-holland Elsevier B.V.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Abingdon, UK: Routledge.
- Hood, C. (1991). A Public Management for all Seasons?. *Public Administration Journal* , 69, (Spring), 3-19.
- Hu, M., & Li, H. (2017). *Student Engagement in Online Learning: A Review*. Hong Kong, China : IEEE Publisher.
- IMD Word Competitiveness Center. (2019). *IMD Word Competitiveness Yearbook*. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20191114160558.pdf.
- Le Donné, N., Fraser, P. & Bousquet, G. (2016). *Teaching Strategies for Instructional Quality: Insights from the TALIS-PISA Link Data OECD Education Working Papers No. 148*. Paris : OECD Publishing.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Marusic, M. & Slisko, J. (2014). *Students' Experience in Learning Physics: Active Learning Methodes and Traditional Teaching*. Retrieved from https://www.academia.edu/89580292/Students_Experiences_in_Learning_Physics_Active_Learning_Methods_and_Traditional_Teaching
- Mayew, E., Davies, M., Millmore, A., Thompson, L., & Pena, A. (2020). *The impact of audience response platform Mentimeter on the student and staff learning experience*. Retrieved from doi: 10.25304/rlt.v28.2397
- McLeod, S. A. (2018). *Jean piaget's theory of cognitive development*. Simply Psychology. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/piaget.html>
- Nguyen, K.A., Borrego, M., Finelli, C.J. DeMonbrun, M., Crockett, C., Tharayil, S., Shekhar, P., Waters, C. & Rosenberg, R. (2021). Instructor strategies to aid implementation of active learning: a systematic literature review. *International Journal of STEB Education*, 8(9), 1-18.
- Nickerson, C. (2021). *Herzberg's Motivation Two-Factor Theory*. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/herzbergs-two-factor-theory.html>.
- Papert, S. (1985). *World-renowned mathematician, learning theorist, and educational-technology*. Retrieved from <https://news.mit.edu/2016/seymour-papert-pioneer-of-constructionist-learning-dies-0801>
- Phrombut, S. (2020). *New normal with changing lifestyles*. Retrieved from <https://dsp.dip.go.th/en/category/>
- Ribeiro-Silva, E., Amorim, C., Aparicio-Herguedas, J.L. & Batista, P. (2022). Trends of Active Learning in Higher Education and Students' Well-Being: A Literature Review. *Front. Psychol*, 13, 844236. doi: 10.3389/fpsyg.2022.844236
- Stufflebeam, D. L. (1973). *Evaluation as enlightenment for decision-making Educational evaluation: Theory and practice*. Worthington, OH: Charles A. Jones Publishing Company.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A.J. (2007). *Evaluation Theory Models and Applications*. San Francisco : Jossey-Bass.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Stufflebeam, D. L., Madam, C. F., & Kellaghan, T. (2000). *The CIPP model for evaluation in Evalu-ation model*. Boston, MA: Kluwer Academic.
- Thorburn, M. (2020). Personal well-being and curriculum planning: a critical comparative review of theory, policy and practice coherence. *Educ. Rev.* 72, 785–799. doi: 10.1080/00131911.2018.1552660
- Weiers, R.M. (2005). *Introduction to Business Statistics. International Student* (5th edition). Pennsylvania : USA Duxbury press.
- Yuh, A.H. & Thamrongsotthisaku, W. (2020). The concept of Active learning in the 21st Century: Who is active and what is considered as “active” in Active learning? The Golden Teak. *Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)*, 26(2), 91-99.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	ปริญญาก บัวพุด
วัน เดือน ปีเกิด	25 เมษายน 2524
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต, 2547 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, 2549 มหาวิทยาลัยรังสิต ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, 2566
ที่อยู่ปัจจุบัน	14 / 3 ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัด ปทุมธานี 12120
ตำแหน่งปัจจุบัน	หัวหน้าสำนักปลัด ระดับกลาง องค์การบริหารส่วน ตำบลคลองสาม จังหวัดปทุมธานี

